

A LÁNY
AKI
RÓZSÁT
NEVETETT

ÚJGÖRÖG
NÉPMESÉK

Fordította Moravcsik Gyuláné és Hadzisz Dimitrisz

A LÁNY, AKI RÓZSÁT NEVETETT

EURÓPA KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST 1964

Válogatta, az utószót és a jegyzeteket írta Hadzisz Dimitrisz

A TIZENKÉT HÓNAP

Volt egyszer egy nagyon szegény özvegyasszony, és annak öt gyereke. Soha semmi jó nem érte a nap alatt. Még munka is ritkán akadt számára, csak hetente egyszer, amikor a módos szomszédasszony áthívta őt kenyeret dagasztani. Fáradtságáért csak egy darab kenyeret kapott. A szegény asszony onnan mindig kovászos ujjakkal ment el. Hazaérve, tiszta vízzel lemosta kezéről a kovászt, felforralta a vizet, és valami levesféle lett belőle, amit azután a gyerekek megettek. Ezzel a levessel kellett beérniük egy álló hétig, amíg az anyjuk újból kenyeret dagasztott a gazdag szomszédnál, megjött kovászos ujjával, és újból megfőzte nekik a levest.

A gazdag asszony gyerekei a töméntelen ennivalótól, zsíros falattól meg a pompásan megkelt kenyértől sem híztak meg, olyanok voltak, mint a szárított hal, a szegény asszony gyerekei meg gyarapodtak, kövéredtek, olyanok voltak, mint a márna. A gazdag asszony nem győzött csodálkozni rajtuk, és szóba hozta a dolgot barátnői előtt. Barátnői így feleltek:

– Azért gyarapodnak, kövérednek a szegény asszony porontyai, mert elviszi a gyerekeid szerencséjét az ujjain, elhordja az övéinek, s míg azok híznak, a tieid sorvadoznak, kornyadoznak.

A gazdag szomszédasszony elhitte, amit mondtak, és amikor újra elkövetkezett a kenyérsütés napja, nem eresztette el a szegény asszonyt kovászos ujjakkal, hanem arra kényszerítette, hogy jól lemossa a kezét, és így a szerencse az ő házában maradjon. A szegény asszony könnyes szemmel ment haza.

Mikor a gyerekei látták, hogy nincsen kovász az ujjain, sírva fakadtak. A ház egyik sarkában ríttak a kicsik, a másikban zokogott az anyjuk. Végül is megkeményítette szívét, erőt vett magán, és így szólt:

– Legyetek nyugodtak, gyerekeim, ne sírjatok, majd találok én nektek egy falatka kenyeret és elhozom, meglássátok.

Ajtóról ajtóra kopogtatott az asszony, amíg végül akadt valaki, aki vetett neki egy száraz kenyérvéget. Hazavitte, beáztatta, és szétosztotta a gyerekek között. Azok ettek, azután lefeküdtek és

elaludtak. Az asszony azonban éjfélkor fogta magát, és nekivágott az éjszakának, csak hogy ne lássa a gyerekeit éhen pusztulni.

Ment, mendegélt a puszta sötétségben, amikor egy kis halom tetején világosságot látott derengeni, és arrafelé vette útját. Közelebb érve, egy sátorot pillantott meg. Mennyezetéről hatalmas csillár lógott, amelyben tizenkét fáklyaláng égett, és az alján valami labdához hasonló gömbölyűség csüngött. Az asszony belépett a sátorba, és tizenkét legényt látott bent ülni, akik éppen arról tanakodtak, hogyan kellene véghezvinni egy bizonyos dolgot. A sátor kerek volt. A bejáratnál jobbra három legény ült, a ruha nyitva a mellükön, kezükben zsenge füvek és virágzó ágak. Arrébb másik három, könyökig feltűrt ujjal, kabát nélkül, ők száraz kalászatokat tartottak. Odébb ült még három legény, szőlőfürtökkel. Ezek mellett még három, akik hosszú bundát viseltek, amely nyakuktól a térdükig ért. Mikor a legények észrevették az asszonyt, megszólaltak:

– Isten hozta, nénémasszony, üljön le!

Az asszony köszönt és letelepedett. A legények megkérdezték, hogy mi járatban van. Az elárvult özvegy elpanaszolta nekik minden bűjút-baját. Mikor a legények megértették, hogy éheznek szegény, felállt a bundások közül az egyik, és odatálalt neki az asztalra. Az asszony jóízűen evett, és közben megfigyelte, hogy a legény sántít. Mikor jóllakott, a legények kikérdezték, hogy mi újság az emberlakta világban. Az asszony felelt nekik, ahogy tudott. Végül az a három, akinek nyitva volt a ruhája a mellén, azt kérdezte tőle:

– Hát aztán, nénémasszony, hogy is álltok ti az év hónapjaival? Milyennek látjátok a márciust, az áprilist meg a májust?

– Jó viszonyban vagyunk velük, fiaim – válaszolta az özvegyasszony –, legfőképpen pedig ezekkel a hónapokkal, mert ha megjönnek, kizöldülnek a hegyek, völgyek, a föld felékesíti magát sok-sok virággal, és olyan illat árad belőlük, hogy az ember újjáéled tőle. A madarak dalba fognak, és amikor a paraszt látja, hogy zöld már a határ, örül a szíve, és készíti a csűrt. Hiszen ha ezek után még panaszkodnánk márciusra, áprilusra meg májusra, tudom, hogy az Isten tüzet bocsátana ránk, és megégetne bennünket hálátlanságunkért.

Ekkor a három felgyűrt ujjú, kalászt tartó legény tette fel a kérdést: – Szép, szép, de milyen szemmel nézitek a júniust, a júliust

és az augusztust?

A szegény asszony nyomban ráfelelte:

– Ezekre a hónapokra sem lehet semmi panaszunk. A meleg, amit hoznak, megérleli a gabonát és minden gyümölcsöt. A parasztok ilyenkor aratják le, amit vetettek, a kertészek pedig begyűjtik a termést. Hát még a szegények mennyire kedvelik ezeket a hónapokat, mert akkortájt nincs szükségük a sok drága ruhára.

Most a szőlőfürtös legények vették át a szót:

– Hát aztán mit szóltok a szeptemberhez, október meg a novemberhez?

– Ó – felelte az asszony –, hiszen ilyenkor szüretelik az emberek a szőlőt, ilyenkor csinálják a bort! Aztán meg ezek a hónapok arra emlékeztetnek bennünket, hogy közeleg a tél, igyekezzünk fát, szenet, meleg holmit szerezni, hogy ne szenvedjünk a hidegtől.

Végül a bundás legények tették fel a kérdést.

– Jó, jó, no de a december, a január meg a február? Hogy is álltok ezekkel a hónapokkal?

– Hej, ezek a hónapok szeretnek csak bennünket igazán, mint ahogy mi is őket. Azt kérditek, miért? Halljátok hát: az ember telhetetlen, legszívesebben egész évben törné magát, csak hogy minél több pénzt szerezzen. De jönnek a téli hónapok, a tűzhely köré gyűjtenek bennünket, és megpihentetnek a nyár fáradalmi után. Mi, emberek szívesen látjuk őket, mert ők hozzák a vetésnövesztő, növénytermesztő esőt meg havat. Így hát, fiaim, valamennyi hónap jó, derekasan végzi mindegyik a munkáját, amit Isten reá bízott.

A legények összenéztek, és intettek egyik szőlőfürtös társuknak. Az kiment, és kisvártatva egy bedugaszolt kancsóval a kezében jött vissza. Átadta a szegény asszonnak, a legények pedig így szóltak hozzá:

– Fogja ezt a kancsót, nénémasszony, vigye haza, és nevelje fel gyermekeit.

Az asszony magához vette a kancsót, és örvendezve mondta:

– Kívánok nektek hosszú életet!

– Szerencsével járj, nénémasszony! – válaszolták a legények.

Az asszony felkerekedett, és még napkelte előtt hazaért. Gyermekei még aludtak. Leterített egy lepedőt, és ráborította a

kancsó tartalmát. Hát mit lát? Színültig tele volt arannyal. Szegény majd megzavarodott az örömtől.

Reggelre kelve, egyenest a pékhez sietett, vásárolt öt-hat kenyeret és majd egy kiló sajtot. Felköltötte azután a gyerekeit, megmosdatta, kicsinosította őket, elmondatta velük az imát, utána pedig adott nekik kenyeret és sajtot. Ettek a kis jószágok, jól megtömték a bendőjüket. Azután az asszony vett egy zsák búzát, elvitte a malomba, megőröltette, kenyereket dagasztott, és elvitte a pékhez sütni. Amint hazafelé tartott, vállán a gyúródeszkával, amelyen ott sorakoztak a kisült kenyerek, meglátta őt a gazdag szomszédasszony, és mindjárt sejtette, hogy valami történt. Utána szaladt, hogy kitudja, honnét vette a lisztet a dagasztáshoz. A szegény asszony, az a jámbor, elmondott neki mindent, úgy ahogy volt. Bezzeg a gazdag szomszédasszony megirigyelte a jódolgát, és eltökélte magában, hogy ő is felkeresi azokat a legényeket. Éjjel, amikor a férje meg a gyerekei már aludtak, útnak eredt, és meg sem állt, amíg a sátort a tizenkét hónappal meg nem lelte. A legények köszöntötték:

– Hozta isten a szépasszonyt! Minek köszönhetjük ezt a nagy szerencsét?

– Szegény vagyok, azért jöttem, hogy segítsetek rajtam.

– Jól van – felelték a legények –, tán éhes vagy, enni kívánsz?

– Nem, köszönöm, nem vagyok éhes.

– Úgy, úgy – bólogattak a legények. – No és hogy megy a sorotok odakint az emberlakta világban?

– Cudarul, rosszabbul már nem is mehetne.

– Hát a hónapokkal hogy álltok?

– Hogy is állnánk? – zsémbelt az asszony. – Minden hónap új bosszúságot hoz. Alighogy augusztusban megszoktuk a meleget, nyakunkon a szeptember, az október, a november, hozzák a náthát, a hurutot, egyik embernek a tagjai szaggatnak, a másik prüszköl. Azután meg beköszöntenek a téli hónapok, a december, a január meg a február, és mi majd megfagyunk. Az utcákon garmadában áll a hó, ki sem tudsz lépni a házból. Főként az a sánta február, az a főkolompos! (Szegény Február mindent hallott ám!) No, de mindez semmi a hóbertos március, április és májushoz képest! Ennek a háromnak sehogy sem fér a fejébe, hogy ők valójában a nyár

hónapjai, úgy tesznek, mintha még a télhez tartoznának, és végül is kilenc hónapos telünk van! Még május elsején sem mehetünk ki a zöldbe, nem hemperegetünk a fűben. Azután újra itt a június, a július meg az augusztus, ezeknek az a rögeszméje, hogy saját verítékünkbe fullasszanak, és elepesszenek a hőségtől. Augusztus közepén, Mária-napon, majd megsülünk, és mikor aztán ráadásul a nyakunkba szakad egy jókora zivatar, tönkremegy a kötél szaradó tiszta ruha. Egy szó mint száz, a hónapok rontják meg az életünket.

Egy szó nem sok, annyit sem feleltek a legények, csak intettek a felgyúrt ujjú, kalászos legények közül a középsőnek, mire az eltűnt, és egy jól bedugaszolt korsóval tért vissza, amelyet ezekkel a szavakkal nyomott az asszony kezébe:

– Fogd ezt a korsót. Ha hazaértél vele, zárkózz be a szobádba, és borítsd ki a tartalmát. Útközben ki ne nyisd!

– Dehogyan nyitom, dehogyan nyitom – bizonykodott az asszony, és örvendezve indult hazafelé.

Még alig pitymallott, már otthon is volt. Magára zárta szobája ajtaját, a földre terített egy lepedőt, és ráborította a korsó tartalmát. Hogy mi volt benne? Kígyó kígyó hátán! Egyszeribe rávetették magukat az asszonyra, és elevenen felfalták. Gyermeküket árván hagyta – így jár a rágalmazó!

A jámbor szegény asszonynak azonban felvitte az Isten a dolgát, gazdaggá tette, és gyermekeinek útját is elegyengette. Beteljesült rajtuk a kívánság, hogy „Szerencsével járj”.

A PÁSZTOR MEG A HÁROM KÓRSÁG

Volt egyszer egy pásztor. A falun túl, a karám körül legeltette birkáit. Ott állt a kunyhója is, amelyben lakott. Egyik este éppen fekvéshez készülődött, amikor hallja, hogy kopognak az ajtón. Kiszól:

- Ki az?
- Nyiss ajtót!

Kinyitja az ajtót, hát egy asszony áll a küszöbön, talpig feketében. Kérdi tőle:

- Ki vagy, te asszony? Mi járatban vagy?
- Feketehimlő a nevem – mondja a feketeruhás –, azért jöttem, hogy add nekem a legszebbik bárányodat, mert ha nem, elviszlek, és halál fia vagy. Add hát ide, akkor megmenekülsz tőlem.

Feleli a pásztor:

- Úgy emlékszem, és anyám is úgy mondta, hogy átestem én már a himlőn, és így aligha kapom meg még egyszer, vagy ha igen, könnyen kilábalok belőle. Eredj a pokolba, és ne háborgass, nem félek tőled.

Feketehimlő kelletlenül sarkon fordult, és elment arra, amerről jött.

A pásztor lefeküdt, de még be sem hunyta a szemét, újból zörgettek az ajtón.

- Ejnye, mi megy itt végbe ma este? Ki van ott már megint? Ajtót nyit, hát újból egy feketébe öltözött asszony áll előtte.
- Mi keresnivalód van nálam ilyenkor, te asszony? – kérdi tőle.
- Az én nevem Torokgyík, és azért jöttem, hogy vagy nekem adod a legszebbik bárányodat, vagy magammal viszlek, és meghalsz.

- Úgy emlékszem, és anyám is olyasformán mondta, hogy volt már nekem gyerekkoromban torokgyíkom, másodszor nem kaphatom meg. Semmit sem félek hát tőled, eredj a pokolba.

A feketeruhás fogta magát, és dohogva távozott.

A pásztor végigdőlt fekhelyén, de alighogy elszenderedett, újabb kopogásra riadt fel.

- Mi az istennyila! Hát nem lesz már nyugtom ma este? Kinéz az ajtón, hát megint csak egy gyászruhás nő az.

– Mi dolgod velem, asszony?

– Én a Dögvész vagyok. Érted jöttem. Menten elviszlek, ha ide nem adod a legszebbik bárányodat.

A pásztor megvakarta a tarkóját – na, ennek már fele se tréfa!

– Gyere – intett a sötét alaknak –, legyen a tied.

Bevezette a karámba, és kiválasztották a legjobb bárányt.

– Vidd! – mondta a pásztor.

– Nem úgy van az – felelte a Dögvész –, majd te elhozod a házamig.

– Merre van a lakásod?

– Gyere csak velem, majd meglátod.

A pásztor a vállára vette a bárányt, a Dögvész ment elől, ő meg szorosan a nyomában.

Egy meredeken haladtak felfelé, puszta, kopár vidékeken vitt az; út a hegytetőre. Felértek – se ház, se semmi! Szegény pásztor félt, de nem mert szólni, hallgatott. Végre messziről egy hatalmas palotát pillantott meg, világos volt minden ablaka.

– Ott az én házam! – mutatott rá a Dögvész.

Amikor elérték a palotát, beléptek, és a pásztor mit lát?

Az egész palota telis-teli volt mécsesekkel. A mennyezetről csüggtek alá, és úgy ragyogtak, mintha kis csillagok lettek volna. Volt, amelyik színültig volt olajjal, mások csak félig voltak teli, ismét mások már éppcsak hogy pislákolnak, és itt-ott egy-egy kihunyóban volt. A pásztor álmélkodva kérdezte: – Mondd csak, mire való ez a tömérdek mécses?

– Mindegyik egy ember élete – magyarázta a Dögvész. – Amíg a mécsese ég, az ember is él, de ha kialszik, meghal a gazdája is.

– Az enyém is köztük van? – tudakolta a pásztor.

– Hogyne volna, ott van az is – mondta a Dögvész, és rámutatott egyre.

A pásztor odanézett és látta, hogy az a mécses csordultig van olajjal, és úgy világít, hogy gyönyörűség nézni. Észrevette azt is, hogy a szomszédos mécsesből minden olaj kifogyott már, csak a víz van a fenekén, és a kanóc sistereg, utolsókat lobban.

– Te asszony – kérdezte –, kié az a másik?

– A testvéredé – felelte a Dögvész.

– Miért nem töltöd fel az én mécsesemből, amelyik majdhogy kicsordul, hiszen az övéből kifogyóban van az olaj.

– Azt nem tehetem – mondta a Dögvész. – Amennyi olaj kezdettől fogva az ember mécsesében volt, annyi lesz a része mindvégig, sem hozzátenni, sem elvenni nem lehet.

– Igazán úgy van, hogy senki sem tud hozzátenni vagy elvenni belőle?

– Úgy van valóban.

– No, akkor élj boldogul, nem félek tőled – kiáltott fel a pásztor, visszadobta vállára a bárányt, és futásnak eredt, igyekezett vissza a nyájához, nehogy a Dögvész még utána vesse magát, és nyakon csípje.

Hajnalban beballagott a faluba. Éppen akkor kondult meg a lélekharang.

– Ki halt meg? – kérdezősködött.

– A testvéred – volt a felelet.

Ebből tudta meg, hogy amit az éjjel látott, a sok mécses, valóság volt.

A FARKAS, A RÓKA MEG A SZAMÁR

Volt egyszer egy szamár, gömbölyded, jól táplált jószág. A réten legelt, amikor meglátta egy róka, és kedvet kapott a húsára. Tudta, hogy egymaga nem bír vele, és hogy el ne szalassza a zsákmányt, elment a farkashoz:

– Gyere csak velem, komám, mutatok valamit.

Oda mentek, és most már kettesben lesték a csacsit. A farkasnak csorgott a nyála:

– Micsoda pompás falat!

Annyi bátorsága azonban nem volt, hogy kifusson a rétre, csak állt tanácstalanul.

– Tudod, mit? – kérdezte a róka.

– Hadd halljam! Ravaszdi vagy te, mindig kieszelsz valamit.

– Ki hát! Vegyünk egy csónakot, amelyben olajbogyót, meg más egyebet szállítunk. Öltözzünk cifra ruhába, menjünk oda a szamárhoz, és szólítsuk fel, hogy szegődjön el hozzánk matróznak. Ígérjük neki, hogy ehét, ihat, amennyi belefér, és ő, az ostoba, kapva kap majd rajta. Ha azután kiérünk vele a nyílt tengerre, háborítatlanul felfalhatjuk.

– Tetszik nekem a dolog! – morogta a farkas.

– Hát akkor eredj, ölts magadra úri gúnyát, vásárolj egy ladikot, és rakd meg áruval. Én meg megyek a szamárhoz, és szót értek vele.

A farkas elment, vett egy csónakot (a mesében megtehetette!), megrakta olajbogyóval és más egyébvel. A róka közben a szamárhoz ódalgott, szép szavakkal megkörnyékezte, és biztatta, jöjjön a csónakokra. Ígért neki fűt, fát, míg végül a szamár lement vele a partra. A farkas lett a kapitány, a róka ült a kormánynál, egyszóval jól közrefogták ketten a szegény csacsit.

Alighogy kiértek a nyílt tengerre, a róka elsírta magát.

– Mért sírsz? – tudakolta a kapitány.

– Azért, mert eszembe jutott, hogy tengeren vagyunk, és ki tudja, partot érünk-e elevenen? Azt mondom nektek, barátaim, gyónjuk meg bűneinket, így legalább felkészülve várjuk, hogy fordul sorsunk.

– Én leszek a gyóntatod! – ajánlkozott a farkas. – Sorold el vétkeidet!

– Szó, ami szó, nem egy csirke nyakát elharaptam, no meg néhány vadnyúlét, házinyúlét és egyéb kis állatkáét is. Mit gondolsz, nagy az én bűnöm?

– Dehogysis – felelte a farkas –, hiszen ha nem te, úgy más falta volna fel őket. Ezek amúgy is csak a föld férgei. No de most legyél te az én gyóntatóm. Én is széttéptem néhány juhot, kecskét, barmot.

– Semmiség az egész, nélküled is megették volna őket. Egyebet nem követtél el?

– Már mint én? Mért kérdezed?

– Mert ha nem, akkor büntelen vagy.

A farkas ekkor a szamárhoz fordult:

– Rajtad a sor, szamár uram, hozakodj elő szaporán a bűneiddel!

– Érzem, hogy bűnös vagyok! – válaszolta a szamár. – Egyszer nagy halom salátafejjel raktak meg, és messzire kellett vinnem. Korgott a hasam az éhségtől, majd elepedtem a szomjúságtól, végre hátrafordítottam a fejem, és bekaptam egy salátalevélkét.

– Ejnye, szamár uram! – szörnyülködött mind a kettő.

– Hát olyan nagy a vétkem? – kérdezte a szamár.

– De még mekkora! – kiáltotta a róka. – Csak azt csodálom, hogy már eddig is el nem süllyedtünk.

– Mért olyan nagy bűn ez?

– Fejes salátát enni... ecet nélkül? Súlyos vétek, halállal kell érte lakolnod.

– Irgalom! – nyögött szegény szamár.

– Nincs irgalom, menten széttépünk!

– Legyen, hát – sóhajtott a szamár –, csak egyet kérek még tőletek. Mikor boldogult atyám a halálán volt, egy írást adott nekem, amelyet itt őrzök a hátsó patkóm alatt. Mielőtt meghalok, szeretném megtudni, mit írt benne. Gyere ide, farkas uram, húzd elő onnét, és olvasd fel, azután felfalhatsz.

Felemelte hátsó lábát, a farkas pedig mögéje került, hogy az írást kihúzza a patkó alól, de a szamár hirtelenében olyat rúgott a képébe, hogy a vízbe bukfencezett. Mikor a róka látta, hogy magára maradt, a tengerbe vetette magát, hogy mentse a bőrét. Oda is vészett mind a kettő. A szamár pedig nemcsak hogy megmenekült, de még a

csónak meg a rakománya is az övé lett. Ettől kezdve Győzőnek hívták.

A VERÉB, A FECSKE MEG A HANGYA

Egyszer a fecske egy ház tornácán rakott fészket. Ugyanott a háztető peremén, az eresz alatt fészkelte a veréb. Egy napon hideg szél kerekedett, eleredt az eső, és a fecske sehol nem lelt ennivalót. A ház tövében lakott a hangya. A fecske odaröppent, és kérve kérte a hangyát, hogy segítse ki egy kis élelemmel – ha az idő jóra fordul, kétszeresen visszafizeti neki. A hangya kapzsi volt nagyon, és mikor meghallotta, hogy a kétszeresét kapja érte, nem tudta megállni, és adott neki. A veréb csak nézte odafentről a dolgot, de nem szólt semmit. Nyár lett, növekedtek a kis fecskék, és a hangya elégedetten figyelte, hogyan gyarapodnak az adósai. Leste, várta napról napra, mikor jönnek, hogy megfizessék végre az adósságukat, amelyet ő nem követelt rajtuk addig, amíg a fiókák picik voltak. Csakhogy a fecskék megnőttek, és egy reggel valamennyi elröppült. Kibújt a hangya a fészkeből, és csak bámult, hogy adósainak hűlt helyét találja. Ahogy ott tűnődött magában, vajon hová lettek, és mikor fogják megadni tartozásukat, megütötte fülét, amint verébné asszony így szólt férjéhez:

– Hallottad már a hírt?

– Micsoda hírt?

– Hát azt, hogy a szomszédaink, tudod, azok az idegenek, akik bent laktak a tornácán, hirtelen felkerekedtek. Ugyan hová mehettek?

– Hogy hová? Visszaköltöztek oda, ahonnan jöttek. Így szokott ez lenni az idegenekkel.

A hangya e szavak hallatára felszólt a verébnek:

– Hé, szomszéd, bizony nem szépen viselkedtél te ebben a dologban. Jól tudtad, hogy ezek útra kelnek, és nekem nem szóltál! A tönk szélére jutottam, én nyomorult! Kölcsönt adtam nekik, hogy a kétszeresét nyerjem rajta, de az egyszeresét sem kapom vissza.

– Úgy kell neked – csipogott a veréb –, így jár a fősvény! Én is kértem tőled néhány búzaszemet, de bezzeg nekem nem adtál. Alighogy megjelent nálad a fecske, megkapta, mert a kétszeresét ígérte. Nesze neked! Hej, szomszéd, volna egy jó tanácsom számodra: a földiddel kereskedj ezután, nem pedig idegennel!

Így született a közmondás: a verébre legyen gondod, aki földid,
nem pedig a fecskére, aki csak futóvendég.

AZ EGÉR MEG A LÁNYA

Volt egyszer egy egér, annak meg egy szépséges lánya. Szerette volna férjhez adni a lányt, de nem ám valami egyszerű egérhez. Ahogy töprengett magában, hátraszegte fejét, és megpillantotta odafent a ragyogó napot.

– Ott van ni! – kiáltott fel –, ilyen férj kell a lányomnak.

Késedelem nélkül kézen fogta a lányt, és a Nap palotájába vezette.

– Nap uram – kezdte a beszédet –, elvennéd-e a lányomat feleségül? Ilyen szép hajadont nem adhatok akárkinek, csak annak, aki olyan gyönyörű és hatalmas, mint te vagy.

– Hajjaj – válaszolta a Nap, aki szabadulni szeretett volna az egértől –, te azt hiszed, hogy én vagyok a leghatalmasabb ezen a világon, de nézd csak ezeket a felhőket, ha eltakarnak engem, elsötétedem, és semmit sem tehetek ellenük. Fordulj hozzájuk, és kívánságod teljesülni fog.

Az egérapa – mit volt mit tennie? – indult a felhőkhöz, de ott sem kapta meg azt, amit remélt.

– Látod-e az Északi Szelet? – kérdezték a felhők. – Amikor az fúj, mi szétszóródunk, foszlányaink semmivé válnak, ő a hatalmasabb, hozzá kell folyamodnod.

Vitte az egér a lányát az Északi Szélhez, és elbeszélte, mi járatban van.

– Drága egerem, biz én szívesen feleségül venném a te gyönyörű szép lányodat, csak hogy nem én vagyok ám az, akit keresel, és aki hozzá illene, nem én vagyok a leghatalmasabb. Menj el ahhoz a bástyához, kerek negyven esztendeje, hogy egyre fújom, és mégsem tudom ledönteni. Hatalmasabb nálam.

Hogy ne csűrjük-csavarjuk a szót, elég annyi, hogy az egér a bástyához is ellátogatott, és neki is tudtára adta, hogy miért jött.

– Egér, egér, hogy beszélhetsz ilyesmit – ámuldozott a bástya –, hát nem hallod falaimban ezt a folytonos őrlést? Mit gondolsz, honnan ered ez a zöreij? Merész és hatalmas egerektől, akik egyre rágcsálnak engem, és nagy veszedelmet jelentenek számomra.

Hallgass rám, és hidd el: nincs a földön vitézebb, hatalmasabb lény az egérnél!

Megörült ezekre a szavakra az egérrapa, és nyomban hozzáadta világszép lányát egy jól megtermett és vitéz egérhez.

A RÁK MEG A KÍGYÓ

Volt egyszer egy kígyó. Lement a tengerpartra, és találkozott egy rákkal. Így szólt hozzá:

– Hallod-e te, szeretnék valami tengeri állattal komaságba keveredni. Én meglátogatnám őt a szép vízparton, ő meg ahányszor kedve szottyanna, eljönne hozzám, és belakna friss, zöld fűvel. Mit szólsz hozzá?

A rák tűnődött, töprengett egy darabig, azután megszólalt:

– Jól van, legyen.

Paroláztak egymással, és együtt ültek le az ebédhez. A rák hozott mindenféle tengeri csemegét, és derekasan jóllaktak. Ebéd után a kígyónak jókedve támadt, és a rák köré tekerődött: – Szervusz, komám! Szervusz, komám!

A rák egyre jobban feszengett, végre így szólt a kígyóhoz:

– Nagyon szorongatsz engem, komám!

– Csak azért, mert olyan nagyon szeretlek, nem másért

Kis idő múlva újra kezdte a kígyó:

– Szervusz, komám! Szervusz, komám! – és még szorosabban fonta körül a rákot.

– Ejnye, de nagyon szorítasz, még megfojtasz! – panasolta a rák.

– De mikor úgy szeretlek, hogy nem bírok magammal!

Látta a rák, hogy itt valami nincs rendjén. A kígyó egyre erősebben szorította, de a rák sem volt rest, oldalt fordult és ollója közé fogta a kígyó nyakát úgy, hogy az menten elengedte őt. A rák akkor így szólt:

– Szép, szép a szeretet, de csak akkor, ha nem fojtogat.

A HÁROM JÓ TANÁCS

Volt egyszer egy szegény ember, Jannisz volt a neve. Felesége is volt, meg egy tízéves fia. Dolgozott szegény feje látástól vakulásig, de mi haszna? Éppen csak, hogy a betevő falatra tellett. Egyszer aztán így szólt a feleségéhez:

– Nem élet ez, feleség! Látod, hogy töröm magam napestig, egy percnyi megállás nélkül, akár csak a csősz kutyája, és mégsem megyek semmire. Fogom magam, nekivágok a világnak, vándorútra kelek, és addig keresek, kutatok, amíg valami jó munkát nem találok. Akkor küldök majd nektek is a keresetemből, hogy szükséget ne láss a gyerekekkel.

– Járj szerencsével – mondta az asszony –, csak aztán miránk is legyen gondod, és juttass nekünk valamit, hogy megéljünk.

Jannisz háta mögött hagyta a falut, és egyenesen Konstantinápolyba ment. Mivelhogy semmiféle mesterséghez nem értett, ott sem tudott zöld ágra vergődni, ezért végül is elszegődött egy úrhoz szolgának. Egyik év a másik után telt el, de Jannisz egy fillérenyi bért sem látott gazdájától, csak a gazda felesége dugott neki itt-ott valami keveset, amit aztán ő hazaküldözgetett a feleségének. Mikor a tizedik esztendő is letelt, Jannisz megelégte a magányos életet, és feltette magában, hogy visszatér falujába feleségéhez és gyermekéhez. Úgy megfájdult a szíve utánuk, hogy nyomban összecsomagolt, odaállt a gazdája elé, és kérte a járandóságát. Az ura elővett három aranyat, és ezekkel a szavakkal nyomta Jannisz markába:

– Fogd ezt a három aranyat, megszolgáltad tíz esztendő alatt. Járj szerencsével!

Szegény Jannisz eltette az aranyakat. Kevesellte, de nem szólt. Sóhajtott egy keserveset, aztán elköszönt gazdájától, és megindult faluja felé. Alig tett néhány lépést, utána szól az úr:

– Add vissza az egyik aranyat, kapsz érte tőlem cserébe egy jó tanácsot.

– Ejnye, gazdám...

– Semmi ejnye, add csak ide!

Mit tehetett Jannisz? Visszaadta az aranyat, gazdája pedig ezt mondta:

– Sose kérdezősködj azután, ami nem a te dolgod!

Jannisz megköszönte a jó tanácsot:

– Úgy tesztek! – mondta, és elindult.

Még a kapuig sem ért, amikor ismét visszaszólitotta a gazdája:

– Gyere csak vissza, egy arany fejében kapsz még egy jó tanácsot.

Jannisz a másik aranyat is odaadta, gazdája pedig így szólt:

– Választott utadról soha le ne térj!

Jannisz harmadszor is nekivágott az útnak, és azon töprengett, hogy mit kezdjen azzal az egy arannyal, hogy állítson be odahaza ennyivel tízévi szolgálat után?

Alig egy kőhajításnyira volt a háztól, amikor a gazdája újból visszahívta:

– Ide a harmadik arannyal, kapsz érte még egy jó tanácsot.

Elvette Jannisztól a harmadik aranyat, és ezt a tanácsot adta:

– Ha megharagszol este, aludj rá egyet!

Pénz nélkül, fejét lógatva baktatott Jannisz a hazafelé vezető úton. Alig ment egy darabot, az egyik fa tetején egy arapiszt pillantott meg, aki minden falevélhez egy aranyat ragasztott. Jannisz furcsállotta a dolgot, de nem szólt semmit, csak ment tovább, mert eszébe jutott az első jó tanács.

– Állj meg! – kiáltott utána az arapisz.

Jannisz ijedten torpant meg. Az arapisz így folytatta:

– Száz esztendeje kuporgok ezen a fán, és azt teszem, amit láttál. Mindenféle ember járt már erre, de olyan még nem akadt, aki ne állt volna meg, hogy megkérdezze, mért ragasztom az aranyakat a fa leveleire. Fel is faltam valamennyit! Te voltál az első, aki nem kérdezősködtél, hanem mentél a magad útján! Jól tetted, ember vagy a talpadon, meg van a magadhoz való eszed, ezért neked adom ezeket az aranyakat, rászolgáltál! Vidd és járj szerencsével!

Jannisz megtömte zsebét, inge elejét arannyal, és vígan sietett tovább. Három nap múlva hegyi vezetőkkel találkozott, akik vagy harminc, málhával megrakott öszvért hajtottak maguk előtt. Egy útjuk volt, így Jannisz meg ők együtt vándoroltak tovább. Mikor rájuk esteledett, biztatták Janniszt, hogy tartson velük, mert ahogy

lekanyarodnak az útról, lesz ott majd egy vendégfogadó, ahol ehetnek, ihatnak kedvükre. Jannisz visszaemlékezett gazdája második tanácsára, hogy soha le ne térjen a választott útról, és nem ment velük, ott maradt. A vezetők rábízták öszvéreiket, hogy őrizze. Mikor azután a fogadóban borozgattak, megindult a föld alattuk, és a fogadóst, vendéget maga alá temetett. Jannisznak az ijedségen kívül más baja nem esett. Az öszvérekkel együtt örvendezve indult tovább, és alig telt bele néhány nap, megérkezett a falujába. Egyenesen a háza felé vette útját, és vitte az öszvéreket is magával. Bekopogott. A felesége nyitott ajtót, de nem ismerte fel a férjét. Jannisz sem árulta el magát, hanem csak éjszakai szállást kért magának meg az öszvéreinek. Felesége így válaszolt:

– A házamba nem jöhetsz be, ha arra kértél volna, elutasítottalak volna. De mivel utas ember vagy, az udvaromon meghúzhatod magad öszvéreiddel együtt éjszakára.

Jannisz elfogadta a szállást, és éppen hozzáfogott, hogy leszerszámozza az öszvéreket, amikor egy férfit látott, aki átvágott az udvaron, és bement a házba.

„Hó-hó! – füstölgött magában. – Ez az én feleségem alighanem újból férjhez ment, és elfelejtett engem.”

Úgy elöntötte a méreg, hogy puskája után kapott, és indult, hogy rátörje az ajtót az asszonyra és a férfira, és agyonlője mind a kettőt. Ekkor ötlött eszébe a harmadik jó tanács.

– Ha este megharagszol, aludj rá egyet.

Ledobta a puskáját, hanyatt vetette magát, igaz, hogy egész éjjel nem jött álom a szemére! Alighogy kivilágosodott az ég alja, hozzáfogott az öszvérek felmálházásához. Ekkor lépett ki az ajtón az a férfi, akit az este bemenni látott, de a küszöbről még visszaszólt:

– Indulok, anyám, délben küldök neked babot.

Jannisz két kezével a fejéhez kapott: hiszen csak egy hajszál híja, hogy nem ölte meg saját gyermekét! Beszaladt a házba, és felfedte kilétét felesége és fia előtt. Megölelték egymást, és bizony még a könny is kicsordult örömükben. Azután kirakták a sok árut, amely a málhákban volt, és abból meg az arapisz aranyaiból jól éltek, de mi még jobban!

AZ ELVARÁZSOLT KIRÁLYFI

Volt egyszer réges-régen egy kalmár és annak három lánya. Kedves volt szívének mind a három, de különösképpen a legkisebbik, akit Sihunicának hívtak. Történt egyszer, hogy a kalmár hajókra rakta áruit, és útra kelt, hogy túladjon rajtuk. Előbb azonban megkérdezte legidősebb lányát, hogy mi szépet hozzon neki a távolból. A lány így válaszolt:

– Hozzál nekem egy aranyórát!

Megkérdezte a középső lányt is, az arany fülbevalót kívánt magának. Sihunica azonban, amikor rákerült a sor, nem kért semmit.

– Csak egy szál rózsát hozzál nekem, semmi mást! – mondta.

A kalmár búcsút vett lányaitól, és tengerre szállt. Nem ért messzire. Hajói hatalmas viharba kerültek, és elsüllyedtek mind egy szálig. Hogy ő maga miképpen menekült meg, arról nem tudott volna számot adni. Egy csapással koldusbotra jutott.

Hazafelé menet egyre azon töprengett, hogy mit is mondjon lányainak, akik egészen mást várnak, mint amit hallani fognak. Eszébe jutott legkisebbik lányának óhaja, és gondolta, letör egy szál rózsát az útmenti rózsafáról, és elviszi neki. Maga felé hajlította az ágat, és leszakította a rózsát, amikor egy hang hallatszott a rózsafa tövéből:

– Jaj nekem, boldogtalannak! Mit vétettem neked, hogy rám törsz, és kiteped a szívemet?

Meghökken a kalmár, nézett jobbra, nézett balra, sehol senki. Lehajolt – hát mit látott? Egy kígyó volt rátekeredve a rózsafa tövére. Megborzadt a kalmár, de a kígyó jajra fakadt, mint az olyan ember, akinek végórája közeledik. Kérdezte a kalmárt:

– Kinek szántad ezt a rózsát? Bárki legyen az, mondd meg neki, hogy jöjjön el ide, mert ha nem, meghalok.

Az ember elsápadt rémületében. Hogyan adhatná az ő dédelgetett leányát, akit annyira szeretett, hogy még a naptól is óvta, egy kígyó hatalmába? Zokogott fájdalmában, mit sem törődött többé elszenvedett veszteségeivel, csak azon rágódott, mit mondjon kis Sihunicájának? A kígyó gyanította, hogy a kalmár aligha fogja átadni üzenetét, és emberhangon jajgatott:

– Én ezzel a rózsával élek-halok. Te letörted, és én belepusztulok. Az egyetlen orvosság, ha a lányod elfogad engem férjéül.

A kalmár hazafelé indult, és törte a fejét, hogy mitévő legyen. Mikor lányai megpillantották, rémület fogta el őket, mivel apjuk idő előtt tért vissza. Apjuk elmondta nekik, milyen balsorsban volt része, és ők vigasztalgatták. Nem sejtették, micsoda nagy bánat terheli a lelkét. Végre megszólalt az apa:

– Ha csak ennyi volna, jó volna. Úgy látszik azonban, hogy megfordult a szerencsénk, csőstül jön ránk a baj.

Ezzel elmondott mindent, ami közte és a kígyó közt történt. Sihunica nem sokat gondolkodott:

– Ha így áll a dolog, nincs más hátra, mennem kell! Megkeresem őt, mert úgy látszik, ez az én sorsom.

Apja, nővérei hallani sem akartak róla, hogy elinduljon, de hiába tartóztatták, a lány nem hallgatott rájuk. Ment, mendegélt, amíg rá nem akadt a kígyóra. Ha még egy kicsit késlekedett volna, nem találja már életben. Bezzeg megörült a kígyó a lány láttára. Megfogta, egy lyukon keresztül levezette a föld mélyébe egy tágas palotába, negyven kulcsot adott a kezébe, és biztatta, hogy nyissa csak ki a palota minden szobáját, járkaljon bennük, amennyit tetszik, és ha kedve szottyán egyik-másik szép holmira, vegye csak el bátran, mert az övé.

A lány, jobb dolga nem lévén, naphosszat sétálgatott a szobákban, amelyekben fel volt halmozva a világ minden kincse, olyan pompás dolgok, amelyeneket soha életében nem látott.

Sok nap telt el így, hogy Sihunica ott élt a kígyónál. Valahányszor leült egy székre, a kígyó odacsúszott hozzá, és a lábára tekerődött. A lány túrta, de egyetlen jó szava sem volt hozzá. Idővel nagyon ránehezedett Sihunicára az unalom meg a magány, és titokban sokat sírt. Tudta a kígyó, hogy a lány, akit apja és nővérei úgy babusgáltak, hazavágyik, és egy reggel így szólt hozzá:

– Vigyél magaddal mindent, amit szemed-szád megkíván, és látogasd meg a tieidet.

A lány nem tudta, hová legyen az örömtől, megtömte zsebét arannyal meg mindenfélével, ami csak megtetszett neki, és indulásra

készülődött. Mikor a kígyó látta, hogy valóban megy, de úgy, mint aki többé nem jön vissza, sírva kérte őt:

– Menj el hozzájuk, de gyere vissza, mert ha nem, meghalok.

Sihunica szavát adta, hogy épp csak hazanéz, és már fordul is vissza.

Apja, testvérei alig akartak hinni a szemüknek, amikor a leány beállított, és sírtak örömben. Nem hitték volna, hogy még egyszer az életben meglátják, mert úgy vélték, hogy már rég felfalta a kígyó. Sihunica elmesélte, mi mindent látott a föld alatt, és odaadta a sok aranyat és ékszert, amit hozott. Egy darabig otthon volt, de azután elfogta a nyugtalanság a kígyója miatt, hogy az meg talál halni, ha ő soká elmarad. Indult volna már vissza, de nővérei addig marasztalták, amíg még egy héttel megtoldotta az ottlétét. Mire hazaérkezett, a kígyót a rózsafa tövében találta, de inkább holt volt, mint eleven. Sihunica könnye kicsordult, ahogy meglátta. A kígyó észrevette, és faggatni kezdte:

– Mért könnyezel, Sihunicám? Megesett rajtam a szíved? Talán szeretsz is egy kicsit.

– Igen, szeretlek! – felelte a lány.

Alighogy kimondta a szót, eltűnt a kígyó, és helyében egy jól megtermett derék legény állt ott. Sihunica meglepetésében csak meresztgette a szemét. A fiú megölelte a lányt, és így szólt hozzá:

– Ha te nem vagy, elpusztultam volna. Királyfi voltam egykor, de egy boszorkány lánya kivetette rám a hálóját. Mindent elkövettem, hogy magához hajlítsa, de én tudni sem akartam róla. Ezért aztán megharagudott, és kígyóvá változtatott, hogy soha többé senki se szeressen. „A varázst csak a szeretet oldja fel – mondta –, ha akad valaki, aki szeretni fog, újra férfivá változol.” Teltek, múltak az évek, de nem akadt senki, aki szeretett volna... ki zárna szívébe egy kígyót? Aki csak meglátott, hét mérföldnyire elkerült.

Elindultak ketten, Sihunica meg a királyfi, és mikor hazaértek, a leány apja meg a nővérei örömben táncra kerekedtek.

A királyfi a palotájába vitte a lányt, ott megvendégelte mindnyájukat étellel, itallal, és el sem engedte őket negyven napig.

Negyven nap, negyven éjjel folyt a lakodalom, én is hivatalos voltam, el is mentem a piros bugyogómban, ettem, ittam, aztán a végén egy cseber aranyat adtak velem, hogy vigyem haza. Utam

egy hídon át vitt, békák brekegtek alatta, én meg azt gondoltam, hogy törökök, akik azt kiáltják: „Brak, brak!”, ami annyit jelent, hogy „Állj!”. Ijedtemben ott hagytam csapot-papot, még a cseber aranyat is, nyakamba vettem a világot, futottam, futottam, futok még ma is.

A LÁNY, AKI GYÖNGYÖT SÍRT, ÉS RÓZSÁT NEVETETT

Volt egyszer egy ember meg egy asszony, özvegy volt mind a kettő, hát egybekeltek. Az embernek is volt egy lánya, az asszonynak is volt egy tehene, és az asszony mindig az ura lányát küldte a tehénnel a csordához. Egyik nap meglátta a réten a lányt egy öregember, és így szólt hozzá:

– Gyere csak, lányom, nézz egy kicsit a fejembe!

Oda ült melléje a lány, és keresgélte a tetveket a fejében. Kérdezte az öreg:

– Mit találtál, lányom?

– Gyöngyös sörkét, aranyos tetűt! – felelte a lány.

Volt ott a közelben két kis tó, és az öregember azt mondta a lánynak:

– Eredj, mártózz meg ott ni, abban a tóban!

Ahogy a lány megmentette magát a vízben, aranyos lett egészen. Az öreg ráadásul meg is áldotta, hogy amikor nevet, soha nem hervadó rózsák hulljanak a szájából, ha meg sír, igazgyöngy peregjen a szeméből.

Hazament a lány, és elbámult a mostohája, hogy tetőtől talpig aranyos. Kérdezte tőle:

– Hát te meg mitől vagy ilyen, mondd csak?

– Egy öregemberrel találkoztam a csordánál, arra kért, hogy nézzek a fejébe, azután meg azt mondta, hogy mártózzam meg a kis tóban, és attól lettem ilyen aranyos.

Másnap a mostoha az édeslányát küldte a tehénnel a csordához, Ő is találkozott az öregemberrel, aki neki is mondta:

– Gyere, lányom, nézz egy kicsit a fejembe!

Ő is keresgélte a tetveket. Kérdezte az öreg a lányt:

– Miféle tetűt látsz ott?

– Akkora sörkét, mint egy szamár, akkora tetűt, mint egy bivaly.

Neki is azt mondta az öregember:

– Eredj, mártózz meg ott ni, abban a tóban!

Belegázolt a lány, megmerítette magát, hát olyan fekete lett, akár egy fekete bivalyborjú. De a keze beleért a másik tóba, és attól aranyos lett a kis ujj. Mikor hazaért, az anyja megrökönyödve látta a feketeségét, és kérdezte a lányát:

– Hát te meg mitől lettél ilyen fekete, akár egy bivalyborjú?

A lány pedig elmondta sorjában, ahogy történt.

Híre ment az aranyos lánynak, sok embernek fülébe jutott. Történt egyszer, hogy elment a házuk előtt a király fia, és meglátta a lányt, amint éppen nevetett, és rózsa hullott ki a szájából. Megtetszett neki, feleségül kérte. Megtartották a kézfogót, készülődtek a lakodalomra. Ekkor a mostohát elöntötte az irigység, hogy mért a mostohalányának jut a királyfi és nem az ő lányának. Fogta magát, kivájta a lány mindkét szemét, és felküldte őt egy emberrel a hegyre, hogy hagyja ott, hadd pusztuljon el. Egy öregember meglátta a fa tetején az aranyos lányt, és hazavitte öreg feleségének. Az anyóka azt sem tudta, hová legyen örömeiben, csak úgy reszketett a szája széle. Igaz, vak volt a leány, de aranyos is, szép is.

A mostoha meg beültette saját lányát a hintóba, és az esküvői menet a király városába vonult vele. Ahogy oda érkeztek, megkérdezte a király fia:

– Mitől olyan fekete a menyasszony?

Az anyja azt felelte:

– Attól, hogy csukott hintón jött, nem érte a levegő, és megfeketedett, csak a kis ujj, az, amelyik kint maradt, aranyos.

Megtartották az esküvőt. Várta, egyre várta a királyfi, mikor nevet már a felesége, mikor lesz övé a soha el nem hervadó rózsa, de az asszony csak duzzogott, nehogy kiderüljön a turpisság, és el nem nevette magát az ura előtt.

A két öreg ezalatt csak ámult-bámult, hogy mennyi istenáldás száll rájuk. A vak lány egyre siratta szomorú sorsát, az öregember pedig alig győzte összeseperni a sok igazgyöngyöt. Eladta és meggazdagodott. De addig-addig halmozták el a lányt minden jóval, amíg egy napon megfordult a lány kedve, és elnevette magát. Abban a pillanatban rózsa esett ki a száján. A lány odaadta a rózsát az öregembernek:

– Eredj vele a palota elé, és add el ott a rózsát egy szemért.

Meghallotta odabent a palotában a mostoha az öregember hangját, kijött, és kérdezte tőle:

– Hogy adod a rózsádat?

Feleli az öreg:

– Egy szem az ára.

– Várj egy kicsit, van nekem egy szemem.

Bement és hozta is már a mostohalánya egyik szemét. Örült az öregember és valamennyien, az öregember, az öregasszony meg a lány, térdre borultak, úgy kérték az istent, hogy forrjon oda a szem. Nemhiába lesték, várták, mert oda is forrott a helyére.

A mostoha pedig, alighogy királyfi-veje hazaérkezett a palotába, előtte termett, és hírül adta:

– Nézd csak, mi történt, nevetett a lányom, és ez a rózsza hullott ki a szájából – és azzal odaadta neki.

A királyfi megvigasztalódva gondolta: „Ha el is tűnt az aranyossága, legalább a rózsza megmaradt!”

Öregemberéknél kacagott a lány örömeiben, hogy újra lát, és kacagás közben újból kiesett a szájából egy rózsza. Az öregember vitte gyorsan a palota elé, és becserélte a másik szemre. Ismét fohászkodtak, és odaforrt a lány másik szeme is. Víg volt most már a kedve a lánynak, egyre nevetett, és egyre hullott a rózsza a szájából. Nem vitte már az öregember a palota elé, hogy árulja őket, hanem osztogatta boldog-boldogtalannak.

Fülébe jutott a királynak, hogy van valakinek egy ilyen lánya. Körülfogta katonáival a házat, bement, és elvitte magával a lányt. Egyenest a palotába mentek, ott aztán elmesélte szegény, hogy mit kellett elszenvednie mostohájától.

A király fia négy lovat hozatott, kettő közé kötöztette a mostohát, a másik kettő közé a lányát, egyik lábukkal az egyik lóhoz, másik lábukkal a másikhoz. Azután rácserdített ostorával egyikre is, másokra is, a lovak pedig neki iramodtak a mezőnek, repültek, mint a szélvész, és szétszakították a boszorkákat. Az aranyos kis lányból királyné lett, és hosszú ideig élt férjével szerelemben.

ÁLOM KIRÁLY

Élt egyszer egy király, Álom volt a neve. Palotája tőszomszédságában lakott egy szegény lány, aki idegenekre dolgozott, abból tengette életét. Éjjel, ha virrasztott, és az álmoság környékezte, tökmagot tartott a keze ügyében, azt rágcsálta, és félhangon mondogatta:

– Eljöttél hát hozzám, álom, szép tőled, hogy eljöttél, de most aztán állj odébb!

Történt egyszer, hogy a király tizenkét tanácsosa kint járt egy este, és hallotta, mit mond a lány. Ezen az éjszakán is virrasztott, megint rájött az álmoság, és így szólt:

– Eljöttél hát, álom, szép, hogy jöttél, ott az ülőke, vedd és ülj rá!

Mikor a tizenkét tanácsos ezt meghallotta, összesúgtak-búgtak – Bent van nála a királyunk!

Következő éjjel megint ott leskelődtek, és ugyanezt hallották.

Elmentek mind a tizenketten a király anyjához, és elmesélték neki, hogy a király estéről estére a szegény lányhoz jár. Ahogy az anyja ezt meghallotta, nyomban hívatta a fiát, és így szólt hozzá:

– Hogyan alacsonyíthatod le magadat király létedre ennyire, hogy nem restelsz minden áldott este egy szegény lány házához járogatni?

– Soha nem is láttam őt! – tiltakozott a király.

– Ne tedd többé, fiam, ne járj hozzá. Hogy mért nem? Hát azért, mert nem méltó hozzád.

A szegény lányt is magához hívatta és ráparancsolt:

– Rögtön szakíts a királlyal, és be ne ereszd a házádba, mert meggyúlik a bajod.

– Soha nem történt semmi efféle, hogy is lennék méltó rá, én szegény leányzó, hogy a király a házába lépjen!

Erősen szívére vette a lány a dolgot, nem tudta, mitévő legyen. Az emberek egyre csak azt mondogatták, hogy a király jár a házába. Fogta magát, kendőket kötözött a hasára, hogy olyan lett, mint aki teherbe esett, kiment az udvarra, rátelepedett egy gyékényre, a gyékény széléhez kötözött egy kakast, az meg húzogatta a

gyékényt, mintha valami kocsi lenne. Mindenki azt hitte, hogy elment az esze.

Éppen arra járt három Mira, és ahogy meglátták, szívből elnevettek magukat.

– Három éve már, hogy nem neveltünk, és ez a leány most így megkacagtatott bennünket. Mivel jutalmazzuk meg érte? Jutalmazzuk meg azzal, hogy a hamis terhességből igazi legyen, hogy karján a gyerek szakasztott olyan legyen, mint Álom király, a gyékény aranyos hintóvá, a kakas aranyos paripává változzék, a lány pedig ott üljön a hintóban a palota előtt, és mindenki kérlelje, hogy fogadja férjéül Álom királyt, és legyen a királynéjuk.

Csodák csodája, minden úgy történt, ahogy a Mirák áldása szólt. A nép ujjongva vette körül, a gyerek a karjában Álom király hasonmása volt, az emberek azt kiáltozták:

– Álom királyé a gyerek, feleségül kell vennie a lányt.

Mondta a királynak az anyja:

– Mire vársz még? A gyerek a tied, el kell vened a lányt!

Addig-addig mondták neki, míg a király maga is elhitte a dolgot, és feleségül vette a lányt. Volt nagy öröm, trombita-, dobszó. A király megölte lakodalmát a lánnyal, királynét csinált belőle, együtt ültek a trónon, és jól éltek, de mi itt még jobban.

A PARASZT MEG A MIRÁJA

Volt egyszer egy legény, ágrólszakadt paraszt. Annyi földet sem mondhatott a magáénak, amennyiben beletemetkezhetett volna, de még annyit sem, ahová a fejét lehajtsa. Föld felett, föld alatt nem volt egyebe, mint egy sánta szamara – Isten áldja meg! –, és ő ezt a szamarat nap nap után kihajtotta az erdőre, ahol rőzsét meg száraz gallyat gyűjtögetett, bevitte a városba, eladta, és így tengődött családjával egyik napról a másikra.

Történt egyszer, hogy amikor a város utcáin járt-kelt, és kiabálta, hogy „Jó tűzifát!”, kiszóltak egy pompás úriházból, hogy kerüljön beljebb, mert megvásárolnák a fáját. A paraszt bement, az ajtónáll meg a többi cseléd átvette tőle a fát, lehordatták vele a pincébe, ő meg, miközben várta, hogy megkapja a fáért a járandóságát, letelepedett, és bámulta a ház sok kincsét, gazdagságát.

Kisvártatva kiszóltak neki, hogy menjen el, az uraság majd kifizeti őt. A paraszt legyűrte félelmét, és minden bátorságát összeszedve, nekiindult a márványkőből faragott cifra lépcsőfokoknak, amelyek már akkor is zavarba ejtették őt, amikor az imént belépett ebbe a nagyúri házba, amely díszes volt és csillárokkal ékes, mint valami festett falú templom.

Az uraság ott terpeszkedett diófából faragott székén, amelyik csak úgy csillogott-villogott a sok karbunkulustól. A paraszt rácsudálkozott az úrra, aki kezében tartotta olajfából készült, bojtos vízpipáját, és szívta a füstjét, amely erősen mósusszagú volt. A paraszt egészen odalett ettől a gyönyörűséges illattól. Forgott körülötte a világ, ájulás környékezte, ezért sebtiben lekapta ellenzőjénél fogva a sapkáját, mélyen meghajolt, és kérte az uraságot, fizesse meg neki a fa árát.

Az úr akkora pénzes zacskót rántott ki a zsebéből, mint amekkora béresének a vetőmagzsákja lehetett, kikotort belőle két piasztert, és odaadta neki. A paraszt igyekezett kifelé, de még akkor is szédelgett. Leérve összeszedte magát, és indulni készült, de még megkérdezte a szolgálakat, hogy milyen foglalkozást űz az uruk. Azt felelték, hogy csak ül a székében és pipál, a Mirája pedig azalatt aranyorsóval szövi a szálát.

– Ki látott már ilyet? – álmélkodott a paraszt. – Hát olyan mesterség is van a világon, hogy valaki csak ül meg pipál, és közben jól él? Én bizony ezt mind a mai napig nem tudtam. Hát nem naphosszat törtem magam rőzsével, tűzifának-valóval az erdőn? Bezzeg mostantól fogva én is úgy teszek majd, nem bánom, lesz, ami lesz.

A mi derék atyafink útja éppen egy dohánybolt mellett vitt el. Odaadta a két piasztert, dohányt vett rajta, és úgy állított be otthon, hogy sem kenyér, sem egyéb harapnivaló nem volt az iszákjában. Csak betelepedett egyetlen székükbe – törött volt az is –, és szívta a dohányt, üresre szívogatta a vízpipáját, szürcsögtette, és nyújtózott-hozzá nagyokat, mintha ő volna Karisztosz-sziget agája.

Az asszony csak nézett. Egy falás kenyér nem sok, annyi sem volt a házban, hogy porontyai ehettek és aztán lefekhetek volna. Rágta a méreg, háborgott magában, de mit tehetett? Meghúzta magát a ház sarkában, de majd felvetette az indulat, a keserűség, még a fű is megaszalódott szíve égő bánatától. Bezzeg az urát nem emésztette a gond, egyre pőfékelt, és valahányszor kiürült a pipája, újból megtömte. Odaintette magához a feleségét, és így szólt:

– Mit lóगतod a fejed, asszony? Egyet se búsulj, mától fogva úgy élünk, mint a nagyurak!

– Mi lesz velünk? – sopánkodott a felesége. – Nincs egyetlen harapás ennivalónk, amivel a gyerekek elverhetnék az éhüket.– Ne legyen rá gondod! Nagy az Isten – mondta a paraszt. Azzal tüzet csiholt, megtömte a pipáját, és pipált tovább.

Isten kegyelméből ez a nap is elmúlt, csakúgy, mint a többi, de a paraszt csak nem mozdult most sem, nem fűlött a foga a rőzsészedéshez.

Átjött a szomszéd, és ahogy szokta, kölcsönkérte a sánta szamarat, hogy agyagot hordjon vele a szemközti bányából. Ásott, ásott, túrta, kapálta a téglának való földet, egyszerre csak megcsendült a kapa éle, valami keménybe ütközött. Kutatta az ember, mi lehet az, hát egy hordó volt, színültig tele velencei arannyal és Szent Konstantin-érmékkal. Lepecsételetlenül, pompás, csodálatos holmi egytől egyig! Amint belevágta a kapáját, a résen át csak úgy repült szerteséjjel a temérdek arany, és szétgurult a földön a gödrökbe. Szomszéduram marokkal söpörte össze,

zsákokba gyömösölte, amíg csak olyanok nem voltak már, mint a hurkák, a gödör felett pedig elegyengette a földet, hogy ember szeme meg ne lássa. Mit mondjak, túlon túl megterhelte a szamarat, azzal elindította, hajtotta a falu felé. Félúton azonban észbe kapott, hogy ejnye no, az a sok jó arany meg ott maradt a földben! Kapta magát, sarkon fordult a szamárral, és igyekezett vissza, hogy összekotorja még azt is, ami ott maradt. Oda is ért, repeső szívvel töltögette a zsákokba a sok aranyat, no de már az öregek is megmondták, hogy „a heje-huja közepette jön ám az adóbehajtó”, – a szomszéd hirtelen elvágódott, beszakadt alatta a föld, és annyi agyag omlott rá, hogy nem tudott se jobbra, se balra forogni, egy hang nem jött ki a torkán, de még a lélegzet is belészorult.

Mi most hagyjuk őt, hadd vesszen, ahol van, lássuk inkább, mit csinál a szamár úr. Hát bizony az csendesen poroszkált, harapdálta a füvet, és addig lépegetett, amíg egyszer csak hazaért, a gazdasszonyához. Láta az asszony a megterhelt szamarat, várta, hogy majd előkerül a szomszéd is, udvarába vezeti, és megszabadítja terhétől, de annak se híre, se hamva. Hívta az urát, jöjjön ki, és vegye le a szamár hátáról a zsákokat, de az rá sem hederített, még választ sem adott. Végére az asszony nem nézhette tovább a szamarat a súlyos rakománnyal a hátán, maga ment ki, hogy leemelje a zsákokat, de meg se tudta billenteni az ördögadtákat! Vizsgálta közelebről, az egyikbe beletúrt és szinte sóbálvánnyá meredt a töméntelen arany csillogásától-villogásától, egészen elbódult az örömtől. Tüstént nekiállt, ügyel-bajjal leszedte a zsákokat, kiborította őket a pincében meg az ágy ládjába, azután ment, és felrázta az urát. Bezzeg jött most már az is, és elállt szemeszája, amikor megpillantotta a nagy halom csillogó aranyat, kis híja, hogy eszét nem vesztette. Végül azonban megemberelte magát, összeszedték a sok pénzt, és darabról darabra eldugdosták mindenféle alkalmas helyre.

Most már ők is gazdagok voltak, nagy utak, úgy éltek gyerekeikkel, ahogy kedvük szottyant. Így járjanak a mi gyerekeink is, meg minden jóemberünk. Manapság is emlegetik még a „szegény embert meg a Miráját”.

A SZERENCSÉTTLEN KIRÁLYLÁNY

Volt egyszer egy királyné, volt neki három lánya. A három közül egy sem volt szerencsés. Fájt a királyné szíve, amikor látta, hogy a többi lány sorba férjhez megy, az ő lányai pedig szépek is, királyi vérből valók is, mégis maholnap vénlányok maradnak.

Egy napon öreg koldusasszony vetődött arra, és alamizsnát kért a palotában. Észrevette, hogy a királyné milyen szomorú, és tudakolta, mi baja. A királyné elpanaszolta neki bánatát. A koldusasszony ezt tanácsolta neki:

– Hallgass rám, hogy mit mondok neked. Éjjel, amikor lányaid alszanak, osonj oda ágyukhoz, és figyeld meg, hogyan alszanak. Reggelre visszajövök, és elmondod nekem.

A királyné úgy tett, ahogy az asszony mondta. Látta, hogy a legidősebb lány feje fölé veti a karját, úgy alszik, a középső keresztbe fonja karját a mellén, a legkisebb pedig a térde között kulcsolja össze a kezét. Másnap megjelent a koldusasszony, és a királyné elmesélte, hogy mit látott.

– Hallgass a szavamra, királyné úrnőm: az a lányod, aki a térde között összekulcsolt kézzel alszik, az a balszerencsés, és az ő balsorsa áll a másik kettő boldogulásának az útjában.

A koldusasszony eltávozott, a királynét pedig emésztette a bánat. Ekkor eléje lépett a legkisebbik, és így szólt:

– Anyám, hallottam a koldusasszony szavait, és megértettem, hogy én állom útját testvéreim boldogulásának. Ne búsulj, elmegyek én a háztól. Add ki a hozományomat csupa aranyban, varrd bele a ruhám szegélyébe, és bocsáss utamra.

A királyné sírt, zokogott:

– Hova mennél, kicsi lányom?

A lány azonban hajthatatlan maradt. Búcsút vett övéitől, és útnak indult. Ahogy kilépett a kapun, abban a pillanatban két kérő érkezett testvéreihez.

A szerencsétlen királylány nekivágott a világnak, ment, mendegélt, amíg estére egy faluba nem ért. Kopogtatott egy gazdag ház kapuján. Egy módos kereskedő volt, aki megszánta a lányt,

behívta és biztatta, jöjjön fel, és aludjon velük. A lány azonban szabódott, és azt mondta, hogy jó lesz neki a pincében is.

Ebben a pincében volt felhalmozva a kereskedő minden áruja.

Éjszaka betoppant a királylány rossz Mirája, szétszaggatta a sok kelmét, ronggyá tépett, szétdobált mindent. Hiába rimánkodott a lány, hiába kérte, hogy csillapodjék, a Mira még őt is megfenyegette, hogy ha még egyet szól, széttépi. Amikor a kereskedő reggel belépett a pincébe, csaknem szörnyethalt a siralmas látványtól:

– Jaj, lányom, mit csináltál, tönkretettél engem. Mi lesz velem?

– Ne is mondd – sírt a lány –, most már csak arra kérlek, fogadd el tőlem ezt a néhány aranyat.

Ezzel felfejtette ruhája szegélyét, és odanyújtott egy maréba valót:

– Elég lesz ennyi?

– Elég! – felelte a kereskedő.

A királylány elbúcsúzott, és folytatta útját. Estére egy másik faluba ért, ott egy üvegkereskedő házába kopogtatott be. Éjszaka ott is ugyanazt cselekedte a rossz Mira, tört, zúzott, és reggel a királylány, ahány aranya csak maradt, mind odaadta a kereskedőnek.

Kétségbeesve kelt útra a lány, ment, mendegélt, amíg az ország királyának palotájába nem ért. A királyné színe elé kéredzkedett, és térden állva könyörgött neki, hogy fogadja fel cselédjének. A királyné okos is volt, jó is volt, és nyomban felismerte, hogy a lány előkelő származású. Kérdezte őt, ért-e a gyöngyhímzéshez, mire a lány bizonygatta, hogy nagyon is ért hozzá. A királyné ott fogta, és maga mellett tartotta. Amikor azonban szegényke belefogott a hímzésbe, a falról lerepültek a képkeretek, és más tárgyakkal együtt a kezéhez vágódtak, gyötörték, háborgatták szüntelen, egy pillanatig sem hagyták nyugodtan dolgozni. Látta ezt a királyné, és szívből megsajnálta a lányt. Nemegyszer jöttek hozzá a szolgálólányok és panaszolták, hogy éjnek idején összetörnek az edények, és hogy ez a lány az oka, senki más, de a királyné mindannyiszor elzavarta őket:

– Egy szót se halljak! Nem akármilyen lány, királykisasszony ő, csak rossz a Mirája szegénykének.

Egyik nap azután magához hívatta a lányt, és így szólt hozzá:

– Figyelj rám, gyermekem, nem élhetsz így tovább. Téged üldöz a Mirád, tenned kell valamit, hogy újra döntsön felőled.

– Mit csináljak – zokogott a lány –, hogyan érjem el, hogy visszavonja döntését, és másképp határozzon?

– Megmondom, mit cselekedj! – mondta a királyné. – Látod ott, messze azt a nagy hegyet? Annak a tetején van a világ összes Mirájának a gyülekező helye, oda építették palotáikat. Menj fel hozzájuk, keresd meg a te Mirádat, add át neki ezt a cipót, amelyet adok neked, és kérd meg: „Mirám, aki határozta felőlem, döntsél most újra!” Bármit csinál veled, ne tágíts és mindenképpen azon légy, hogy a cipót elfogadja tőled.

A királylány úgy is tett. Fogta a kenyeret, elindult a keskeny ösvényen felfelé, és ment, ment, amíg fel nem ért a csúcsra. Ott bekopogtatott egy nagy kert kapuján, és nyomban megjelent egy pompás ruhába öltözött szépséges lány.

– Ó, hiszen te nem vagy az enyém! – kiáltotta a szép lány és eltűnt.

A királylány újból kopogtatott, és egy másik szép nő jelent meg.

– Nem ismerlek, jó lány! – mondta a királykisasszonynak, és eltűnt ő is.

A királylány egyre csak kopogtatott, egyik Mira a másik után jött ki, de mind azt mondta, hogy nem ismeri őt, nem az övé. Legvégül egy csúf, toprongyos, szutykos alak került elő a kopogtatásra, és ráripakodott a királylányra:

– Hát te vagy itt? Ide mertél jönni? Hordd el magad innen, de rögtön, pusztulj, takarodj, mert menten széttéplek!

A szegény lány félénken nyújtogatta feléje a cipót, és esengve kérte:

– Mirám, aki határozta felőlem, döntsél most újra!

Az dühöngve felelte:

– Hordd el az irhádat, eredj anyádhoz! Majd ha ő újraszül téged és újra szoptat tejjével, akkor döntök én is újra felőled!

A többi Mira köréjük sereglett, és ők is kérték:

– Szánd meg szegényt, látod, hogy vergődik kínjában, döntsél újra! Hozz új döntést felőle!

– Nem lehet! Menjen, innen!

Hirtelen megragadta a cipót, és a lány fejéhez vágta. A lány felvette a földről, újból feléje nyújtotta, és egyre könnyögött:

– Vedd el, jó Mirám, vedd el, és hozzá új döntést.

A Mira tiltakozott, el akarta kergetni a lányt, de a többi Mira szüntelen unszolta, az egyik ezt mondta, a másik azt, amíg végre elfogadta a cipót. Szegény királylány reszketve leste, hogy mikor fogja hozzávágni, de a Mira most már megtartotta.

– Jól van, legyen. Fogd ezt a gombolyagot – fordult a királylányhoz, egy gombolyag selymet adva neki –, de jól vigyázz! El ne add, el ne ajándékozd, csak akkor add oda, ha olyasmit kapsz érte, aminek ugyanakkora a súlya. Döntöttem, most már aztán indulj!

A leány eltette a gombolyagot, és visszatért a jó királynéhoz, de az első pillanattól fogva érezte, hogy többé semmi sem háborgatja. Megváltozott a Mirája.

A szomszéd ország királya házasodni készült, de a menyasszonyi ruha selyméhez hiányzott egy darab, és olyan szál kellett a megszövéséhez, amely pontosan hozzá illett. Elküldte a király az embereit mindenfelé, hogy kutassanak fel ilyen selymet. A küldöncnek fülébe jutott, hogy a szomszédos király udvarában egy lánynak éppen ilyen selyemszála van. Elmentek, megtalálták a lányt, és kérték, jöjjön el velük királyuk palotájába, hogy hozzánézzék a gombolyagot a menyasszonyi ruha selyméhez.

A királylány elment velük, a gombolyagot odatartották a ruhához, hát szakasztott mása volt annak a szálnak, amelyből a ruhát szőtték. Kérdezték a lányt, mennyiért adja. Azt felelte, hogy nincsen ára, csak a súlya szerint vehető meg. Beleegyeztek, mérlegre tették, és a másik serpenyőbe aranyat raktak. Hordták, rakták, egyre többet és többet, de a mérleg nem mozdult. Megtetézték – mindhiába. Ekkor a királyfi játékos kedvében maga ugrott fel a mérlegre, és íme, a két serpenyő pontosan kiegyenlítette egymást. Álmélkodott mindenki.

– Ez az én Mirám gombolyagának az ára! – mondta a lány.

– Ha a Mirád annyit nyom, amennyit én, akkor hát én vagyok a te férjed! – kacagott a királyfi.

Az is lett. Feleségül vette a királyfi a lányt, volt nagy öröm, dínomdánom, és jól éltek, de mi még náluk is jobban.

AZ ARANYÁGACSKÁK

Volt egyszer egy pékné, annak meg egy fia. Az asszony özvegységre jutott, ám a mesterségét akkor is folytatta. Feljárt a hegyre, rőzsét szedett, hazahordta a faluba, begyűjtött a kemencébe, az egyiknek kenyeret sütött, a másiknak ételt, s így éldegéltek ketten a fiával.

Egy nap, amikor indulóban volt a hegyre, a fiú kérlelni kezdte:

– Hadd menjek én is veled!

Az anyja semmiképpen sem akarta magával vinni, és így válaszolt:

– Nem jöhetsz velem! Nem jöhetsz, mert arrafelé nincs víz. Rád jön a szomjúság, és nem lesz mivel oltani a szomjodat.

– Nem leszek én szomjas – erősködött a fiú –, ha pedig mégis megszomjaznék, akkor sem foglak vízért zaklatni. Hagyom, hadd végezd a munkádat, és majd csak azután iszom, ha visszatérünk a faluba. Majd meglátod, csak vigyél magaddal!

Engedett az asszony, s útnak indultak ketten. Fent a hegyen a fiú egy darabig futkosott, játszadozott, végül is elfáradt. Leült és eszegette a néhány szem olajbogyót meg a darabka kenyeret, amit anyja adott neki.

Ahogy evett, elfogta a szomjúság. Nem szólt anyjának, hanem felállt, és szétekintett, hátha valamerre lát vizet. Hát egy kicsivel lejjebb, a hegy túlsó lejtőjén megpillantott egy kastélyt! A kapuja tárva-nyitva, belül szép kert, a fák és virágok között pedig csobogó patak, örvendezve szaladt anyjához, és újságolta neki.

– Nézzed csak, anyám, vizet találtam, ott ni, abban a kastélyban. Megyek és iszom.

Az anyja könnyekre fakadt, úgy intette:

– Oda ne menj, mert az elvarázsolt kastély, aki eddig oda belépett, és ivott abból a vízből, becsukódott mögötte a kapu, és többé nem jött vissza, elveszett örökre.

Rimánkodott a fiának, és bizonygatta, hogy most már amúgy is indulóban vannak hazafelé.

– Csak még összekötözöm a gallyakat – mondta –, elkészítem a kötegeket, azután a hátunkra vesszük, és már indulunk is, csak ne

menj a kastélyba, én drága fiam, mert akkor elveszítelek téged!

A fiú ravaszul úgy tett, mint aki hajlik a szóra, de csak azt várta, hogy az asszony hozzáfogjon a rőzsekötéshez, gyorsan beosont a kastélyba, és ivott a patakból. Amikor szomját oltotta, igyekezett volna kifelé, de a kapu becsapódott. Sírt a fiú keservesen, és kiáltozott anyja után. Az anyja odafutott, jajveszékelve döngette a kaput, de minden hiába. Körüljárta a kastélyt, és egyre szolongatta a gyereket. Amikor a fiú látta, hogy a kapu nem nyílik, azt gondolta, hogy tovább megy, hátha arrébb egy másik kapura bukkan, és kimehet rajta. Így eltávolodott arról a helyről. Az asszony késő estig álldogált ott, amikor azután látta, hogy a gyerekek végleg nyoma veszett, visszatért a falujába, fekete gyásszal a szívében.

Hagyjuk most az anyát, hadd sirassa sorsát, hogy egyetlen fia nincs többé, és ő magára maradt, mint nádszál a réten, nézzük inkább, mi lett a fiúból. Egy darabig összevissza bolyongott, hátha talál valami rést, és kibújhat rajta, de végül is beesteledett, és úgy elfáradt, kimerült a sok sírástól, keresgéléstől, hogy lerogyott egy fa tövében, elterült a földön, és mély álomba merült.

Napkeltekor egy éktelen nagy sárkány jött ki a kastélyból. Alighogy megpillantotta az alvó fiút, mellette termett, és vizsgálgatta, tapogatta a kezét, meg a testét:

– Sovány még egy kicsit – mondta –, jól kell tartanom egy darabig, hogy megehessem.

Felrázta a gyereket és rárivallt: – Lódulj befelé!

A kis Jannisz méregbe gurult:

– Mit rázol engem? Minek keljek fel, amikor még álmos vagyok? Hagyj engem aludni!

– Kelj fel, de tüstént, és ne felelj velem! – kiáltott rá a sárkány.

A fiút nem hagyta cserben a bátorsága, felült, és a fa törzsének vetve a hátát, így szólt:

– Egy tapodtat sem tágítok innen. Jól vagyok ott, ahol vagyok, próbálj csak elvinni innen, ha mersz!

A sárkány rávetette magát, felkapta a fiút, és úgy odavágta, hogy bokáig süppedt a földbe. Most azonban Jannisz ragadta meg a sárkányt, és úgy oda teremtette, hogy térdig fúródott a földbe. A sárkány ekkor így szólt:

– Elismerem, hogy legyőztél! Elmegyek innen, minden, ami itt van, legyen a tied. Vedd a kulcsokat, nesze, negyven darab. A kastélyban találsz harminckilenc szekrényt, nyisd ki őket, és amit bennük találsz, minden a tied. Csak az utolsót, a negyvenediket ki ne nyisd, ha kedves az életed. Aki eddig kinyitotta, elment oda, ahonnét nincsen többé visszatérés. Az első szekrénykében egy pár sarut lelsz, ha a lábadra húzod, senki sem hallja a lépteidet. Látsz majd mellette egy kis sapkát is, ha a fejedre teszed, láthatatlan vagy. Ott találod meg a legyőzhetetlen kardot, ha kirántod, mindenkit levág, elpusztít. Ezt a kardot kösd a derekadra, és eredj be az istállóba, ott éred a beszélő lovat. Mihelyt megpillantja oldaladon a kardot, urának ismer el, és elvisz, ahová kívánod.

Ennyit mondott a sárkány, azzal eltűnt. Jannisz úgy állt ott, mint akit fejbe kólintották. Értette is, nem is, amiket a szörnyeteg beszélt. Kezében tartotta a kulcsokat, és az járt a fejében, hogy hátha csak álom az egész. Végül is így biztatta magát:

– Nézzük csak azokat a szekrényeket, kinyitom, hadd lássam, mi van bennük. Kinyitotta az elsőt, a másodikat, s megtalálta a kardot, a sapkát meg a sarut. Volt még ott temérdek jó falat, gyümölcs, ennivaló meg arannyal hímzett köntösök, arany, drágaság, mindenféle jó.

Volt ott ezen felül négy szép zöld aranyalma, ezekről azt mondta a sárkány, hogy az ő Mirájának az almái: „Amíg jól megy a sorod, az alma rózsaszínű, levelei üdék, zöldek. De mihelyt megbetegszel, vagy veszély fenyeget, a négy alma megfonnyad, levele lehull.” Jannisz ezeket az almákat is magával vitte. Mind a harminckilenc szekrényt végignyitogatta, amikor elérkezett az utolsóhoz. Kezében volt a kulcsa: „Nyissam? Ne nyissam?” Sokáig habozott, majd végül is így okoskodott magában: „Miért is ne nyitnám ki? Már eddig is sok mindent találtam, ki tudja, a negyvenedik szekrényben mekkora kincset rejteget a sárkány, azért hagyta meg olyan erősen nekem, hogy mindent rám hagy, csak ezt az egyet ki ne nyissam. De bizony kinyitom én, hadd lám, mi van benne.”

Beillesztette a kulcsot a zárba és megfordította. A szekrény kitérült, és olyan fény áradt belőle, hogy ragyogott tőle minden körös-körül. Egy lányt pillantott meg benne a fiú, aki nem más volt,

mint a Világszépe. Jannisz feléje indult, hogy megérintse, de a lány felemelte kezét, és elhárította magától:

– Hozzám ne érj, nem vagy még méltó rá, hogy a tiéd legyek. Én most elmegyek innen az aranyágacskákhoz. Ha eljutsz odáig, és rájuk találsz, tied leszek.

Ezzel hirtelen szellővé, ködpárává vált, és eltűnt a fiú elől.

Amikor Világszépe eltűnt Jannisz elől, majdhogy az eszét is elvesztette.

– Alighogy megpillantottam ezt a szépséges lányt, és máris eltűnt! – kesergett. – Elmegyek, felkutatom, merre vannak az aranyágak. Bejárom értük a kerek világot, de nem hagyom annyiban a dolgot!

Felkötötte kardját, felrántotta saruját, fejére illesztette sapkáját, és ment egyenesen az istállóba. Rátalált a lóra, köszöntötte őt, és jóllakatta cukros kaláccsal, amit a szekrényekben lelt, hogy megnyerje a jóindulatát. Azután így szólt hozzá:

– Jó lovam, az a kívánságom, hogy oda vigyél, ahol az aranyágacskák vannak. Tudom jól, hogy előtted semmi sem ismeretlen.

– Elviszlek én szívesen akárhová, amerre csak akarod – válaszolta a ló. – Bejártam én már az egész világot, de az aranyágacskákat sehol nem láttam. Hagyj fel szándékkal, mert ebből ugyan semmi jó nem lesz, soha rájuk nem találunk.

Jannisznak azonban egyre csak az aranyágacskákon járt az esze, és megint csak azt mondta:

– Márpedig én azt kívánom, hogy vágjunk neki az útnak, és addig meg ne álljunk, amíg az aranyágacskákat meg nem leltük. Egyebet nem kérek tőled, jó lovam, csak azt, hogy vigyél oda engem.

A ló végül is így szólt:

– Legyen hát úgy, ha annyira akarod, segítsen bennünket az Úristen.

Útnak indultak, mentek, mentek... A ló megszerette Janniszt, és örült, hogy többé nem sárkányt szolgál, hanem embert. Sok mindent mondott neki, ellátta jó tanáccsal, hogy mi a jó, mit cselekedjék.

Történt egyszer, hogy napkeltekor egy lovas tűnt fel előttük, aki fehér lován feljűk tartott. A ló így biztatta Janniszt:

– Látod ott azt a lovas? Az a Nap fia. Ha közelünkbe ér, vágd pofon, és csak azután köszöntsédsz őt, hogy „Jó napot, testvér!” – A fiú furcsállotta kicsit a dolgot, de nem ellenkezett, mert tudta, hogy minden úgy van jól, ahogy a ló mondja. Amikor tehát oda ért a lovas, Jannis adott neki egy pofont, és azután így szólt:

– Jó napot, testvér!

– Köszöntelek, testvér, merre tartasz? – tudakolta a Nap fia.

– Járom a világot, keresem az aranyágacskákat, de nem tudom, merre, hol lehetnek.

– Én is veled tartok, testvér – mondta erre a Nap fia –, csak az a baj, hogy én sem tudom, hol keressük őket.

Ezzel aztán testvérek lettek, és a Nap fia Jannis kísérőjévé szegődött. Jannis lett kettőjük közül a vezető, mert a pofon után a Nap fia urának ismerte el őt. Naphosszat együtt rótták az utat.

Napnyugtakor egyszerre csak feltűnt előttük egy lovas, aki ezüstlovon tartott feléjük.

Janniszt újra biztatta a lova:

– Látod-e azt a legényt? Az a Hold fia. Teremtsd nyakon őt is, mert máskülönben nem ismer el urának, és arra akar majd rábírní, hogy birkózással döntsétek el, ki az erősebb.

Jannis ezt a legényt is pofon verte, azután ráköszönt:

– Jó estét, testvér!

A Hold fia is hozzájuk szegődött, s most már hárman voltak. Mikor elérkeztek a tengerhez, a parton is feltűnt egy lovas, a Tenger fia volt. A ló ugyanazt tanácsolta Jannisnek, a fiú pedig őt is pofon vágta. A Tenger fia is testvérük lett, és most már négyen járták a világot Jannisszal az élükön. Hetedhét országot bejártak, keresték, kutatták az aranyágacskákat, de senki sem tudta őket útba igazítani. Ahogy múlt az idő, Jannis most már a három legényért is búsult, akik jóban, rosszban vele tartottak.

Egyszer egy városba érkeztek, ahol a kikiáltó éppen nagy hangon hirdette, hogy aki a folyómedret oda-vissza átugratja lovával, a király lányát nyeri feleségül. Hallotta ezt Jannis, és gondolt egyet: „Úgy volna jó, ha az egyik testvéremet itt hagyhatnám, elvinné a királylányt feleségül, és itt maradna királynak. Hiszen annyi éve már, hogy törí magát miattam.”

Odalépett lovához, megveregette a nyakát, és kedveskedve kérdezte tőle:

– Mit gondolsz, jó lovam? Átugornád-e a folyót, hogy megnyerjük testvéremnek a király lányát feleségül?

– Nem lesz könnyű dolog, de megteszem – felelte a lova.

Ment Jannisz egyenesen a király elébe, és jelentette neki:

– Átugratom én a folyó medrét! Ha nyerek, legyen a királylány testvéremnek, a Nap fiának a felesége!

A király beleegyezett. Jannisz nekirugaszkodott a lovával, átugrottak a túlsó partra, majd vissza az innensőre. Volt öröm, éljenzés, taps. Ott fogtak mindenkit, nagy lakodalmat csaptak, vigadoztak, ünnepeltek. Elmúlt egy hónap, akkor Jannisz így szólt:

– Megyek tovább, testvér. Itt hagyom neked ezt az almát. Amíg úgy látod, hogy ép, üde, tudhatod, hogy nincsen semmi bajom, de ha észreveszed, hogy fonnyadozik, levelei sárgulnak, ez azt jelenti, hogy valami veszedelem ért engemet. Ha szeretsz, elindulsz utánam, egyre csak kelet felé, a kelő nap felé tartasz, és addig keresel, amíg élve vagy halva, de rám nem bukkansz.

Most már csak hárman járták a világot, keresték az aranyágacskákat, de mindhiába. Egy idő múlva megint csak elérkeztek egy városba, ahol azt hirdette a kikiáltó:

– Aki átvirrasztja az éjszakát a királylány ágya mellett, és kilesi, hogy hová tűnik, mit csinál lefekvés után, az feleségül nyeri őt.

Ezt a királylányt elvarázsozták, és ezért nem akart férjhez menni. Egy arapisz bűvölte meg őt, s azóta rá sem nézett más férfira. Ez az arapisz minden éjjel eljött, és magával vitte a lányt, senki sem tudta, hová lettek, mit műveltek egész éjjel. Apja mindenáron főköttő alá akarta juttatni lányát, de ez hallani sem akart róla. Végül abban egyeztek meg, hogy ha valakinek sikerül kifürkésznie, merre jár a királylány éjjelente, feleségül nyeri őt, ám ha elnyomja az álom, leütik a fejét.

Jannisz előtt harminckilenc királyfi próbált szerencsét, de a királylány valamennyinek fejét vétette, és befalaztatta a fejeket egy épülő toronyba. Már csak egy fej hiányzott a negyvenhez, azzal

éppen elkészült volna a torony. A király pedig azt ígérte, hogy attól fogva a leányát nem noszogatja többé a férjhez menéssel.

Hallotta ezt Jannisz, és megint gondolt egyet:

„Jó volna, ha a másik testvéremet, a Hold fiát, összeházasítanám ezzel a király kisasszonnyal.”

Ment a király elébe, és tudára adta, hogy megőrzi ő a királylányt, de ha kitudta, hogy hová jár éjszakánként, legyen a lány az ő testvérének, a Hold fiának a felesége!

Megsajnálta a király Janniszt, mondta neki, hogy ne próbálkozzék ilyesmivel, kár volna az ilyen derék, csinos legényért. De Jannisz nem hajlott a király szavára. Megegyeztek hát, hogy estére elmegy a palotába, és ha nyer, testvéréé lesz a királylány.

Jannisz ment egyenesen a lovához, s megkérdezte tőle, hogyan fogjon a dologhoz, mit tegyen, hogy el ne nyomja az álom.

A ló azt a tanácsot adta neki, hogy jól vigyázzon, és ne igyék abból az italból, amivel a lány megkínálja, csak tegyen úgy, mintha inna belőle, és lötytyintse ki. Azután színleljen alvást, és amikor a királylány kiszökik az ágyból, lopakodjék utána, és azon igyekezzék, hogy onnét, ahová mennek, valami bizonyosságot hozzon magával, hogy valóban ott járt.

– Nemkoppanó saruidat húzd a lábadra, nehogy a királylány meghallja lépteidet, és tedd a fejedre a láthatatlanná tevő sapkát – mondta.

Estére ott volt Jannisz a királylány szobájában, aki megkínálta őt kávéval. Jannisz kortyolt belőle, de egy szivacsdarabka volt a szájában, és az felszívta a kortyot. Kis idő múlva ásítani kezdett, úgy tett, mint aki sehogy sem bírja nyitva tartani szemét, hanyatt dőlt, és nagyokat horkolt.

– No, ennek is befellegzett! – örvendezett a királylány.

Éjfélkor Jannisz nagy mennydörgést hallott, majd szétvált a kandalló, és egy arapisz lépett ki belőle – maga az eleven veszedelem!

– Jó estét, kis madaram! – köszöntötte a lányt.

– Jó estét, szerelmem! – felelte a királylány. – Eljött a mi óránk?

Átkarolták egymást, és a kandalló hasadékán át kibújtak. De Jannisz sem volt rest, felpattant fektéből, magára kapta a sarut meg a sapkát, és utánuk eredt. Azok egy hintóba ültek, Jannisz meg futott

utánuk. Egy szép kerthez értek, ott kiszálltak a hintóból és bementek. Terített asztal várta őket, leültek melléje. A királylány másik oldalára Jannisz ült. Az arapisz mindenféle jó falattal kínálgatta a lányt. Észrevétlenül Jannisz is jól belakott. Ki is ürült a tányérja egy szempillantás alatt.

Az arapisz csak bámult:

– Ejnye, de jó étvágyad van ma este, szerelmem, nem győzlek étellel!

– Az örömtől van ez – felelte a királylány –, mert ma este letelik a határidő, amelyet apám szabott. Azzal a tökfilkóval, aki a szobámban horkol, negyvenre kerekedik a fejek száma, és befejezhetem a tornyomat. Akkor pedig apám nem ösztökél többé, hogy menjek férjhez, szavát adta rá, Ezután eljárhatsz hozzám éjjelente,, ott lehetsz mellettem a palotában, semmi sem állja többé utunkat.

Így szólt az arapisz:

– Ha netán egyszer nappal is kívánnád, hogy melletted legyek, itt ez a tojás, törd szét, és én azonnal ott termek.

A királylány elvette a tojást, zsebébe rejtette, és azt felelte:

– Mindent megteszek, amit csak tőlem kívánsz, akár tűz-be is megyek érted, ha akarod.

Amíg a leány az arapisszal szerelmeskedett, Jannisz észrevétlenül kilopta zsebéből a tojást, és a keblébe dugta. Pirkadat előtt felültek a hintóba, és visszatértek a palotába, és a lány a kandalló nyílásán keresztül visszament a szobájába. Jannisz azonban elébük vágott, beosont, hanyatt vetette magát, sapkáját letette, és mély alvást színlelt. A királylány befeküdt az ágyába, és nyomban álomba merült. Jannisz is aludt reggelig. Akkor jött a király, rájuk nyitotta az ajtót. A lány éppen az álmat törölte ki szeméből.

– Gyere, apám – mondta –, veresd vasra ezt a legényt, vágasd le a fejét, és küldd el nekem, hadd készüljön el a tornyom. Megnyertem a fogadást!

Elszomorodott a király, s megrázta Janniszt, hogy keljen fel. Jannisz felnyitotta a szemét, és mikor meglátta a királyt a katonáival, talpra ugrott.

– Ne haragudj, uram, királyom – mentegetődzött –, de egész éjjel a lányod nyomában jártam, elfáradtam, és elnyomott a buzgóság.

– Mit beszélsz te – kiáltott rá a királylány –, hiszen úgy feküdtél itt, mint egy fatuskó, meg sem moccantál egész éjjel, alighanem álmodtad azt, amit mondasz.

Jannisz ekkor elmesélte, szépen sorjában, hogy volt: a kettévált kandallót, az arapiszt meg minden egyebet. A királylány körömszakadtáig tagadott, de Jannisz a szemébe mondta, hogy a kertben lakomáztak együtt. A lány reszketett haragjában, hogy Jannisz kileste őket, ők meg észre sem vették, és egyre csak azt hajtogatta, hogy egy szó sem igaz az egészből. Ekkor Jannisz így szólt:

– Annak bizonyosságául, hogy a színtiszta igazságot mondtam, vedd, uram királyom, ezt a tojást, és törd fel, meglátod, nyomban megjelenik az arapisz. Majd elhiszed akkor, amit mondtam.

Mikor a királylány meghallotta, hogy Jannisz a tojást emlegeti, kikutatta a zsebeit, és mikor nem találta, ájultan rogyott le. A király fogta a tojást, feltörte, és tüstént ott termett az arapisz. Aki csak látta, visszahőkölt az ijedségtől, és még a szívverése is elállt. Az arapisz megpillantotta az elalélt királylányt, odaugrott, és lekuporodott melléje. Jannisz gyorsan kirántotta kardját, és egyetlen suhintással levágta az arapisz fejét.

Magához tért erre a királylány, felnyitotta szemét, és apja ölébe borult. Egyszeriben felszabadult az ígézet alól. Lett nagy öröm, ujjongás. Néhány nap múlva a királylány megtartotta lakodalmát a Hold fiával. Szólt az ének, járták a táncot, daloltak, vigadtak.

Egy hónap múlva Jannisz felkötötte kardját, magához vette a sarut, a sapkát, lóra ült, és ő meg a Tenger fia búcsút vettek testvérüktől, valamint a feleségétől meg a királytól. Jannisz nála is hagyott egy almát, és lelkére kötötte, hogy ha fonnyadni látja, várja be másik testvére, a Nap fia jöttét, azután induljanak el együtt a keresésére. Búcsúzól megölelték, megcsókolták egymást, azután Jannisz meg a Tenger fia nekivágtak az útnak.

Most már csak ketten járták a világot, térültek, fordultak, amíg egy olyan országba nem értek, ahol a király lánya sehogy sem akart megszólalni. Ezért az apja közhírré tétette, hogy aki szólásra bírja a

lányát, feleségül nyeri, ha meg nem sikerül neki, fejét veszik. Jannisz ismét csak lovához fordult jó tanácsért:

– Mitévő legyek, jó lovam, hogy a király lányát szóra bírjam? Szeretném, ha a testvérem feleségül nyerné őt, ideje, hogy nyugalmat találjon, és ne törje magát annyit miattam.

– Ez még százszorta nehezebb lesz – ingatta fejét a ló –, és csak egy úton-módon lehetséges. Kérd meg a királyt, hogy csináltasson egy jókora kettős tükröt, és annak két lapja közé bújtasd el testvéredet, a Tenger fiát. Ha virradatig nem sikerült a királylányból kicsalni a szót, fordulj a tükörhöz, és mondd neki: „Tükröm, tükröcském, mivelhogy a király lánya nem szól hozzám, szólalj meg te, és vigasztalj meg éngem, hiszen ez az utolsó éjszakám! Mesélj nekem, hadd feledjem el a bánatomat.” A testvéred pedig fogjon bele a mesébe, meglehet, hogy ennek hallatára a királykisasszonynak megered a nyelve, és nem állja meg, hogy ne kérdezze, mi módon beszélhet a tükör.

Jannisz mindent úgy tett, ahogy a ló tanácsolta. A király csináltatott egy nagy kettős tükröt, és beállította lánya szobájába. A Tenger fia a két lapja közé bújt. Estére Jannisz is odament a lányhoz. Beszélt neki, kérlelte, szóljon már egy szót, de a királyleány rá sem hederített, néma maradt. Hajnaltájban Jannisz belátta, hogy itt ő nem boldogul, és a tükörhöz fordult:

– Jó tükröm, látod-e, kőből van itt az emberek szíve, senki nem szán engem, hogy oly fiatalon kell meghalnom, egyetlen szót sem vetnek oda nekem, beszélj hát te hozzám, még ha nincs is lelked, légy társam a magányban.

Megszólal a tükörből a Tenger fia:

– Mit kívánsz, mit mondjak?

– Mesélj valamit, úgy jobban telik az idő reggelig, akkor úgyis megölnek.

– Örömet megteszem, amit kívánsz.

Jött a válasz a tükörből:

– Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember és annak egyetlen fia. Nagy nyomorban élt az ember, mert sehol nem talált munkát. Végül is reményét veszelve, így szólt feleségéhez:

– Viszem a gyereket a városba, tanuljon ki valami mesterséget, ne kelljen nyomorognia, ha megnő!

Elindult hát a fiával. Mivel pénzük nem volt, gyalogszerrel mentek. Már megtették az út felét, amikor a Meredek Bérchez értek, lepihentek ott és falatozni kezdtek. Az apa egyre csak kesergett, hogy gyermekét idegenekre kell bíznia, és mélyet fohászkodva, elkiáltotta magát:

– Jaj, jaj, háromszoros jaj!

Alighogy ezeket a szavakat kiejtette a száján, látja, hogy a tenger nő, dagad, és akkora hullám közeledik rajta, mint így hegy. Szörnyen megijedt, s már futásra vette volna a dolgot, amikor ketté vált a hullámhegy, és egy rémítő szellem jött elő, aki megkérdezte tőle:

– Mért szólítottál? Mit kívánsz tőlem?

A szegény ember reszketve felelte:

– Dehogyan szólítottalak, uram, éppen csak sóhajtoztam, sanyarú a sorsom, s ráadásul még el is kell szakadnom a gyerekeimtől, ott kell hagynom őket idegenben, hogy mesterséget tanuljon. Ezért kiáltottam azt, hogy „Jaj, jaj, háromszoros jaj!”

A szellem így válaszolt:

– Mivel hívtál engem, segítek most rajtad. Magammal viszem a gyerekedet, és mesterségre tanítom. Ha kitelik két esztendő, gyere ide vissza, kiáltsd a nevemet, és akkor visszakapod a fiút.

Ezzel megragadta a gyermeket, és egy szempillantás alatt levitte a palotájába, a tenger fenekére. Sok gyerek volt ott, akiket a szellem elhurcolt, és már deréktől lefelé márvánnyá változtatott. A szellem az ő szolgálatukra rendelte a fiút, és még egyéb tennivalót is bízott rá, s keményen ráparancsolt, hogy jól vigyázzon, ki ne próbálja nyitni azt a szekrényt ott a sarokban, különösképpen pedig a könyvekhez ne nyúljon benne, mert abból nagy veszedelem kerekedne!

A fiú nem volt tökkelütött, és így okoskodott magában:

– Mért ne próbálnám meg? Hátha el tudom olvasni, mi van azokban a könyvekben, megtudom, mit írtak beléjük, és ha kell, még meg is tanulom.

Belefogott az olvasásukba, és csakhamar látta, hogy varázskönyveket tart a kezében, és Háromszoros Jaj azért tiltotta el tőlük, mert attól tartott, hogy ő is kitanulja a varázslás mesterségét. Ki is tanulta, ráadásul, mivel jó esze volt, nemcsak annyi varázslatot tudott a végén, mint Háromszoros Jaj, hanem még eggyel meg is toldotta, azaz: mindig tudta, mit gondol a másik.

Közben letelt a két esztendő. A szegény ember odament a Meredek Bérchez, és a szellem nevét kiáltotta. Háromszoros Jaj megjelent, és így szólt:

– Gyere velem, nézd meg a fiadat.

Levitte magával a palotájába, hívta a fiút, és apa meg a fia nagy örövendéssel borult egymás nyakába. Mivel azonban a gyerek tudta, hogy mit gondol a másik, és kitalálta, mit forral magában Háromszoros Jaj, figyelmeztette az apját:

– Háromszoros Jaj nem ereszt ám engem többé vissza hozzátok. Engem is lóvá fog változtatni, mint a többi gyereket, akiket elhurcolt és fogva tart, azután megkérdi tőled, hogy megismersz-e engem a sok ló között. Tudd meg, hogy én az első leszek a sorban, és ha kérdezi, melyik a te fiad, mutass rám.

Kis idő múlva megjelent Háromszoros Jaj, és ráripakodott az apára: – Hát te még most is itt lebzsz? Mi dolgod van itt? Ideje, hogy elhordd magad innét.

– Megyek én szíves örömet, de viszem a gyereket is magammal.

– Valamennyi gyereket eléd vezetem. Ha kiválasztod közülük, melyik a tied, viheted.

A szellem egy nagy rétre vitte a szegény embert, ahol vagy száz csikó ugrándozott, és így szólt:

– Minden csikó egy-egy fiú, lóvá változtattam őket. Felismered-e a tiédet?

Az ember járt-kelt egy darabig a csikók között, úgy tett, mintha keresgélne, végül rábökött az első csikóra:

– Ez itt ni, ez az én gyerekem.

Valóban az volt, és Háromszoros Jajnak nem volt mit tennie, visszavitte és szabadon bocsátotta őket.

Ment, mendegélt apa és fia a falujukba vezető úton, egyszerre csak látják, hogy egy pásztor ballag előttük. Megszólalt a fiú:

– Apám, sok varázslatot tudok én! Most lóvá változom, s te eladsz engem ennek a pásztornak tíz aranyért. Én aztán visszaváltozom emberré, ott hagyom a pásztort, és miénk marad a tíz arany.

Így is tettek. A fiú lóalakot öltött, az apja pedig kötőféken vezette. A pásztor szeme megakadt rajta és megkérdezte:

- Hé, atyafi, eladó ez a ló?
- El ám, csakhogtíz arany az ára.

Megadta a pásztor a tíz aranyat, fogta a kötőféket, és vitte a lovat. Az apa utánuk somfordált, hogy lássa, mi lesz. Ahogy a pásztor húzta maga után a lóvá változott fiút, az közelebb ment hozzá, és megnyalta a kezét.

– Máris hozzám szokott ez a ló – örvendezett a pásztor –, megoldom a kötőfékjét.

Meg is oldotta, a ló pedig lassanként elmaradozott mögötte. Végül visszaváltozott, és odafutott apjához:

- De most aztán igyekezzünk szaporán – biztatta az apját.

A pásztor tűvé tette a környéket, de nem lelta a lovat. Ekkor hirtelen ott állt előtte Háromszoros Jaj, aki megbánta már, hogy kiadta a gyereket, és szerette volna újból megkaparintani. Őt is megkérdezte a pásztor, nem látott-e egy ilyen meg olyan forma lovat, Háromszoros Jaj rögtön tudta, hogy a ló nem más, mint a fiú, aki beletanult a varázslásba. Azonnal sólyom képét öltötte magára, és berepülte a vidéket, hogy kifürkéssze, merre van a gyerek. Alighogy megpillantotta a fiú a sólymot, sassá változott, de mire lecsapott volna rá, Háromszoros Jajból óriás griffmadár lett, és a sasra támadt. A fiú ekkor két búzaszembe bújt, az egyik a királylány ölébe hullott, aki éppen kertjében üldögélt, a másik meg a földre pottyant. Háromszoros Jaj sem volt rest, egyszeribe galambbá változott, a királylány ölébe repült, és felkapta az egyik búzaszemet. A gyerek azonban a másikban rejtőzött, és mire a galamb a királylány öléből lehuppant a földre, a fiú már sólyom képében csapott le rá, karmaival megragadta, és ízekre szaggatta. Vége lett Háromszoros Jajnak, elpusztult végképpen. Nemcsak a fiú menekedett meg, hanem abban a szempillantásban a többi gyerek is felszabadult a varázslat alól, és azontúl boldogan éltek mindnyájan.

- Nos, tetszett a mesém? – hangzott a tükörből.

– Köszönöm, tükröcském, mi tőrés-tagadás, szép volt nagyon! – felelte Jannisz.

Attól fogva, hogy a tükör megszólalt, a királylány egyre közelebb ment hozzá, és hol a tükörrre bámult, hol Janniszra, mert fel nem tudta fogni, hogy is mehet végbe ilyen csoda. Minél többször pillantgatott Janniszra, annál csinosabbnak látta a legényt, egyre

inkább kedvérevaló volt. Sajnálta őt, hogy meg kell halnia, de a világért sem mutatta volna, hogy tetszik neki, és mikor végre megszólalt, úgy tett, mintha a pusztá kíváncsiság vitte volna rá. A mese végeztével megkérdezte:

– Hogy beszélhet ez a tükör?

Bezzeg felpattant erre Jannisz, és odaugrott hozzá nagy örvendezéssel:

– Nyertem, király kisasszony!

A leánynak nem volt ínyére ez a beszéd. Máris megbánta, hogy ajkát szólásra nyitotta, és újra összecsukta jó szorosra, visszaült a helyére, és többet nem szólt. De Jannisz azt mondta:

– Mindhiába! Szóltál hozzám, nyertem! Tanúm van rá!

Ezzel odalépett a tükörhöz, széttárta lapjait, és kilépett közülük a Tenger fia. Jannisz rámutatott:

– Ő győzött le téged, ő lesz a férjed.

A királylány nem tehetett egyebet, elmentek hárman a király elébe, és rendre elbeszélték az esetet.

Egykettőre megtartották a lakodalmat. Jannisz náluk is hagyott egy almát, és immár egyedül vágott neki az útnak. Más társa nem maradt, csak a lova, azzal beszélgetett, attól kért tanácsot, hogy miként cselekedjék.

Mentek, mendegéltek, míg egy reggel el nem érkeztek a világ végére. A ló észrevette, hogy valami csillog ott, túl a világ határán. Így szólt Janniszhoz:

– Azok ott alighanem az aranyágacskák. Odamenjünk?

– Rajta, induljunk – kiáltott Jannisz.

Hátuk mögött hagyták ezt a világot, és amint közelebb jutottak a fényességhez, egész aranyerdőt pillantottak meg. Közepén egy palota, előtte szép kert, valóságos paradicsom. A palota kapujában egy öregasszony üldögélt. Álmélkodva kérdezte Jannisztól, hogy kerül oda.

– Az aranyágacskák után menteni, hogy elnyerjem Világszépét. Merre van?

– Odabent van – felelte az öregasszony –, várj egy kicsit, mindjárt jelentem neki jöttödet.

Alighogy bement, már jött is vissza, és bevezette Janniszt a palotába. A fiú nem tudott betelni Világszépe nézésével.

A szép leány így szólt hozzá:

– Megérdemelted, hogy eljussál végre idáig, és rám találj. Te leszel a férjem, senki más.

Ettől fogva együtt éltek ketten. Világszépe tiszta szívből szerette Janniszt, és őmiatta olyan asszonnyá lett, mint a többi. Nem volt többé túlvilági lény, palotáját és aranyágakkal ékes kertjét áttette az emberek világába.

Jannisznak majd eszét vette a szerelem, egy percig sem bírt távol lenni feleségétől. Az asszony egyre biztatta, menjen vadászni, ne üljön örökké bezárkózva, keresse az emberek társaságát, ha már egyszer ismét e világban élnek. Jannis azzt felelte rá, hogy nem tud ő meglenni úgy, hogy ne lássa a feleségét.

– Ha így áll a dolog – mondta a Világszépe –, akkor neked adom a képmásomat, vidd magaddal jártadban-keltesben.

Jannisz kebelébe rejtette a képet, és elindult vadászni. Ment hegynek fel, völgynek le, amíg csak bele nem fáradt. Szomjas lett, és letelepedett egy forrás tövében, hogy pihenjen egyet. A víz fölé hajolva ivott, és közben nem vette észre, hogy a kép kiesik onnét, ahová elrejtette. Kis idő múlva elindult hazafelé a palotába, feleségéhez.

Mikor beesteledett, az ország királyának emberei a forráshoz mentek, hogy megittassák lovaikat. Mikor a lovak meglátták a képet a vízben, visszahőköltek, és nem akartak inni. Az emberek hazatértek a palotába. A király megkérdezte őket:

– Megittátok a lovakat?

Ekkor elbeszélték, hogy jártak. A király most már maga hajtotta a lovakat a forráshoz, és a víz fölé hajolva vizsgálgatta, mi riaszthatja vissza a lovakat. Mikor megpillantotta a képet a vízben, tüstént hazasietett a palotájába, és kikiáltókat küldött szerteszéjjel az országba, hogy aki meg tudja mondani, ki az az asszony a képen, és hol van, jutalmul a fele királyságát kapja.

Az öregasszony, aki Világszépét szolgáltatta, éppen a boltba indult, amikor meghallotta a kikiáltó szavát. Bebocsátást kért a királyhoz, és

így szólt hozzá:

– Sose búsulj, megszerzem én őt neked! Csak annyit kérek, hogy adjál mellém egy század katonát, hogy erőszakkal elhozzák az asszonyt, mert szépszerivel aligha boldogulunk nála. A katonák tegyenek meg mindent, amit parancsolok nekik.

A király el is küldött vele egy század katonát, az öregasszony pedig elbújtatta őket Világszépe palotájában. Másnap virradatkor Jannisz elindult vadászni. Mire este visszatért, úgy elfáradt, hogy csak megvacsorázott, és nyomban lefeküdt aludni. Felesége odaült ágya mellé és kötögetett. Az öregasszony halkán azt súgta neki:

– Gyere le, úrnőm, és ott kötögess, mert felébreszted az uradat.

Alighogy Világszépe leért, az öregasszony szaladt a katonákért. Ezek először megölték a beszélő lovat, nehogy felferje Janniszt. Azután megragadták Világszépét és megkötözték. Az öregasszony fogta a kardot, és rásújtott az alvó Janniszra. Azután odahívta a katonákat, azok háromfelé hasították őt is, meg a lovát is, majd ástak egy mély vermet, abba dobták a sarujával meg a sapkájával együtt, és földet hánytak rá. Kardját a tengerbe hajították, a palota kapuját belakatolták, közrefogták Világszépét, és vitték a királyhoz. Velük ment az öregasszony is.

Megörült a király, és az öregasszonynak adta fele királyságát. Világszépét egy színaranyból való szobába zárta, szolgálókat rendelt melléje, hogy mindene meglegyen, és reggelente meglátogatta őt. Az asszony azonban ügyet sem vetett rá, egy szava sem volt hozzá, egyre csak hullottak könnyei.

Hagyjuk most a síró-rívó Világszépét, és vessünk egy pillantást arra felé, ahol Jannisz testvérei laknak. Királykodott mind a három, és boldogan élt feleségével. Egyik reggel felkel a Nap fia, nézi az almát, amit Jannisz nála hagyott, hogy lássa, jól megy-e testvérének a sora. Hát látja, hogy fonnyadozik ám az alma, levelei sárgulnak, száradnak. Feleségéhez fordult:

– Az én Jannisz testvéremet alighanem valami baj érte. Indulok és meg sem állok, amíg rá nem talállok.

Lóra pattant, felkereste másik két testvérét, és nemsokára hármásban láttak hozzá Jannisz felkutatásához.

Mentek, mentek, kérdezősködtek mindenfelé, de senki sem tudta őket útba igazítani. Szólt ekkor a Nap fia:

– Várjatok itt rám, hadd kérdezzem meg apámat.

A Nap azután megmondta nekik, merre vegyék útjukat, de azt is megmondta, hogy ha a palotához érnek, ássák fel a földet, ott van Jannisz. Oda is értek, és addig ástak, amíg megtalálták Janniszt meg a lovát, összeillesztették a széthasított testeket, de hiába, mert az Élet vize hiányzott. Megint csak a Naphoz fordultak, hogy hol találják az Élet vizét, de a Nap azt felelte:

– Én nappal járom körül a földet, és nem láttam sehol. Kérdezzétek meg a Holdat, talán ő látta.

Kapta magát a Hold fia, futott apjához, és a Hold így válaszolt:

– Én tudom, hol van az Élet vize. Annak a hegynek a gyomrában bugyog, amelyik hol kitárul, hol összecsukódik Kössetek egy galamb lábára egy kis korsót, az majd berepül, ha kinyílt a hegy, megmeríti a korsót a vízben, és kiröppen, mielőtt bezáródna.

Rákötöttek a galamb lábára egy korsócskát. A galamb elrepült, és elhozta az Élet vizét. Ráloccsintották Janniszra meg a lovára, és egyszeriben talpra ugrott mind a kettő. Volt nagy öröm, ölelték, csókolták egymást.

– Köszönöm, testvéreim, hogy megmentettétek az életemet! De most ide a kardom, hadd ölöm meg azokat, akik a feleségemet elhurcolták, és engem így csúffá tettek.

Együtt indultak a kard keresésére. A Nap fia megkérdezte apját, de a Nap nem látta sehol a kardot. A Hold fia is megkérdezte apját, de a Hold sem tudta, hol van. Végül a Tenger fia is megkérdezte apját, aki így felelt:

– Nálam van!

A Tenger fia lemerült a víz alá, és addig kereste, amíg végre meglelte a kardot. Felhozta és visszaadta Jannisznak. Jannisz most újból megköszönte testvérei jóságát, megölelték egymást, és a három legény visszaindult a birodalmába, felesége mellé.

Jannisz felpattant a lovára, megveregette a nyakát, és előrehajolva, így biztatta:

– Gyerünk, jó lovam, szabadítsuk ki úrnőnket.

A ló nekirugaszkodott, és egy szempillantás alatt a király palotája előtt termett. Mikor a katonák megpillantották őket, halálra rémültek; hogyan válhat újból elevenné az, akit egyszer már megöltek és eltemettek? Nem akarták beengedni a kapun, de Jannisz kirántotta

kardját, suhintott egyet jobbra, egyet balra, és levágta őket mind egy szálra. Behatolt a palotába, megölte a királyt, de még az öregasszonyt is, aki éppen ott volt. Ezután felment felesége szobájába, karjába kapta, maga elé ültette lovára, és visszatértek palotájukba. Világszépe fogta a palotát, és visszavitte ebből a világból oda, ahol azelőtt volt. Ott éltek aztán ketten Jannisszal boldogságban, szerelemben, és máig is élnek, ha meg nem haltak.

A BOLDOGTALAN JANNISZ MEG A KIRÁLY

Volt egyszer egy király, aki nem akart megházasodni mert nem talált kedvére való asszonyra. Hetedhétországot bejárt, de egyik királykisasszony sem nyerte meg a szívét. Hazafelé tartott, amikor elfáradt, egy kút mellett lepihent és elszunnyadt. Vitézei kimerültén heverték körülötte a földön, s csakhamar mély álomba merültek.

A király egyszerre csak felnyitotta szemét, és mit látott? Egy százszorszép leányt. Talán éppen őrá mesélik, hogy egyszer versenyre hívta ki a napot az égen: „Vagy te ragyogsz, vagy én!” A lány a kút kávéjánál állt, és fejkendőjét mosta a vízben. A király szíve megtelt gyönyörűséggel, menten beleszeretett, és mintha az Úristenhez könyörgött volna, úgy kérte őt, hogy legyen a felesége.

A lány így felelt:

– Én nem erről a világról való vagyok. Az erdő az én lakásom, ágról ágra röpködök, ti pedig úgy neveztek minket, hogy a „Jók”. Ne hidd, hogy csábít engem a palotád és a tömérdek kincsed. Az én férjem az lesz, aki lángra gyújtja szívemet.

– Az anyatejre kérlek, amelyet szívtál, válassz engem! Bebolyongtam széles e világot, de hozzád hasonló százszorszép leányt nem láttam sehol.

– Nem illesz te hozzám – ellenkezett a lány –, de mivel az anyatejre kértél, amelyet szívtam, hát legyen! Havonta egyszer ellátogatok a szobádba, de nehogy ilyenkor hozzám érijél, mert különben elsorvadunk te is, én is.

Ezzel a lány eltűnt.

A király szólította seregét, és búbanatosán tért vissza palotájába, ahol ágynak esett, mint akit nehéz kór gyötör. Hívatta az orvosokat, és azok így rendelkeztek:

– A te eledeled madarak húsból álljon, semmi egyébből.

A király megfogadta a tanácsot. Volt egy ügyes vadásza, Jannisznak hívták, aki olyan jól tudott célozni, hogy a nyilát egy gyűrűn is keresztülröpítette. Ezt a Janniszt hívatta a király, és meghagyta neki, hogy fogadjon magához tanítványokat, és oktassa az ország gyermekeit vadászatra.

– Hallod-e, az orvosok elrendelték, hogy ha meg akarok gyógyulni, minden áldott nap madárpecsenyét egyem. Te lódd le a madarakat, hozd ide őket a palotába.

Jannisz engedelmeskedett a király parancsának, aki aztán ette egyre-másra a sok madárhúst, de nem lett jobban tőle, mivel egyre rágta bensejét a szerelem szúja.

Egy hónap telt el azóta, hogy a király az ágyat nyomta, amikor egyszerre csak megjelent a szobájában a lány. A király örömeben felszökött fektéből, és át akarta ölelni, de mi történt? A lány abban a szent pillantásban madárrá változott, ezer színnel éltes madárrá, és kiröppent az ablakon. A király eszméletlenül rogyott össze. Szaladtak a szolgáit, és nagy ügyel-bajjal magához térítették. Ahogy kicsit javult az állapota, küldték Janniszt, hogy lőjön neki újból madarat. Jannisz nagyon szerette a bort, és mikor tanítványaival az erdőbe ment, úgy felöntött a garatra, hogy ott menten elaludt. A gyerekek szétszóródtak, ki erre, ki arra, énekelgettek és öldösték a madarakat. Mikor Jannisz kialudta magát, feltápáskodott, és ijedten látta, hogy késő lett, és aligha ejt már madarat. Fel-alá futkosott a fák között, amikor mit látott? A nap éppen lebukóban volt, mikor egy színarany tollú madár ereszkedett le egy kőre, egy darabig dalolt, azután hipp-hopp, szép leánnyá változott, a folyóba vetette magát, és fürdött, mint valami vadgalamb. Jannisz észrevétlenül odaosont, kapta a lány ruháját, eldugta, s azután rejtekhelyéről nézte, csodálta szépségét.

Kis idő múlva a lány kilépett a vízből, és kereste ruháját, hogy magára vegye. Mikor nem találta, egy leveles ággal fedte testét és felkiáltott:

– Te, aki a ruhámat elrejtetted, ha idősebb vagy nálamnál, legyél az apám, ha fiatalabb vagy, légy testvérem, ha pedig egyidős lennél velem, legyél a férjem. Anyámra, a neraidára esküszöm, hogy elfogadlak férjül.

Jannisz tüstént előbújt, a lányhoz lépett, megfogta a kezét, és ujjára húzta a gyűrűjét. Ezek után visszaadta neki ruháit, a lány felöltözött, és elment a legénnyel a völgybe, a gyerekek gyülekező helyére. Jannisz előszedte tilinkóját, és tanítványai összesereglettek a hangjára, kezükben a sok madárral, ámulva, bámulva, hogy hol tudott magának a mesterük ilyen százszorszép leányt szerezni?

Kérdezgetésükre Jannisz elmondta, hogy ez a lány az ő felesége, de el ne árulják senkinek. Hazaérve, Jannisz meg a lány megesküdték, és boldogan éltek egymással.

Jannisz háza a királyi palota tőszomszédságában állt. Egyik nap a király éppen erkélyén üldögélt, amikor Jannisz felesége kilépett az ajtójukon, hogy felrázza a dunyhákat. A király elámult láttára, és embereket küldött Janniszért, hogy kifaggassa, hol talált ilyen százszorszép asszonyra. Azt forralta magában, hogy Janniszt valamiképpen elteszi láb alól, és megkaparintja magának az asszonyt. Gondolt erre, gondolt arra, hogy miként tüntethetné el Janniszt a föld színéről. Magához rendelte hoppmesterét, és meghagyta neki, hogy addig lapozgasson a Varázskönyvben, amíg rá nem bukkan olyan nehéz feladatra, amibe Jannisznak beletörik a bicskája, és nem tudja teljesíteni,

A hoppmester kisvártatva magához rendelte Janniszt, és ezeket parancsolta neki:

– Indulj el jobb kéz felé, és elérkezel három folyóhoz. Kelj át rajtuk, ott három hegygel találod szembe magadat. Azokon is túl van egy tó, a tó mellett egy domb. Rajta fészkel egy aranytollú gerle tizenkét arany fiókájával. Fogd meg és hozd el, tíz aranyat kapsz a fáradságodért. Egy hetet adok neked rá.

Jannisz megsomorodott szívvel állított be házába. Megölelte feleségét, és eleredtek a könnyei.

– Jaj nekem, édes feleségem, hogy is tudnék én elválni tőled?

Azzal elbeszélte, hogy mit rótt ki rá a király, akinek az élete kurta legyen és bajokkal terhes!

– Sose búsulj, édes férjem – biztatta az asszony –, lehet ennek még jó vége is. Te csak egyél, igyál, azután aludj egyet!

Még azon az éjszakán fogta az asszony a selyem fejkendőjét, és elküldte a gerléért. A kendő pedig elhozta az ölében. Amint kivilágosodott az ég alja, az asszony felkeltette férjét. Jannisz könnyei újból eleredtek, és zsörtölődött feleségével, hogy miért nem hagyja legalább aludni, de amikor aztán megpillantotta a kendőbe rejtett arany tollú madarakat, kapta őket és hanyatt-homlok sietett a királyhoz. Álmélkodott a király, hogy Jannisz már meg is jött, és újra hívatta hoppmesterét.

– Fejedet vétetem – rivallt rá –, ha nem adsz neki sokkalta nehezebb feladatot, olyat, amelyen rajtaveszt, és többé nem tér vissza.

Sokáig böngészte a hoppmester a könyvet, azután magához parancsolta Janniszt, és így szólt hozzá:

– Egy hónap a határidő, és huszonöt arany a díj. Balra indulj, találsz öt folyót, nyolc hegyet és öt tavat. Azokon is túl, egy rengeteg mélyén, legelészik egy ló, aranyból van a nyerge, és tizenkét pár kengyel csüng róla. Menj el hozzá, és vezesd ide.

Mit volt mit tenni Jannisznak, ha egyszer a király parancsolta! Nagy búsan hazaballagott, és sírva mesélte a feleségének, hogy mit szabtak ki ismét rá.

– Egyet se félj! – bátorította az asszony. – Te csak aludj, ennél jobbat nem tehetsz. Ebből is lehet még valami jó!

– Megteszem és alszom egy kicsit, de aztán jól vigyázz, nehogy elaludjam, kelts fel idejében, hogy nekiinduljak.

Ezen az éjszakán is elküldte az asszony a selyemkendőjét, és az elhozta a lovat. Az asszony bekötötte az udvarukba, azután hajnalban felköltötte a férjét, és így szólt hozzá:

– Fogd azt, amit az udvaron találsz és indulj.

Jannisz a ló láttára magánkívül lett az örömtől, megölelgette feleségét, és táncra perdült, mint valami gyerek. Aztán felkapott a ló hátára, és végiglovagolt a városon, a nép csak úgy tódult utána. Így ment a király elébe, hogy átadja neki a lovat. A király öklével verte mellét dühében, és tán bele is bolondult volna, ha nem jön a hoppmester azzal, hogy egy sokkalta nehezebb feladatot talált Jannisz számára.

– Itt van száz arany és kapsz három hónapot rá. El kell menned egy országba, nem tudni, hová, és elhozol valamit, nem tudni, mit.

Jannisz, szegény, fogta az aranyakat, hazament, és csak ült tanácstalanul, ölbe tett kezekkel.

– Szegény feleségem, boldogtalan te, eddig minden sikerült, de most vége, nincs tovább! Azt sem tudom, hová küldenek, azt sem, hogy miért. Hát lehetséges ez? Látom már, hogy a király mindenképpen a vesztemet akarja! Verje meg az Isten, azért cselekszi ezt velem, mert rajtad felejtette a szemét!

– Ez bizony nagy baj, lelkem, uram – búsult az asszony is –, mert eddig mindig segíthettem rajtad, de ehhez már nem elegendő az én tudományom. Elküldelek téged idősebbik nővéremhez, talán ő tud rajtad segíteni.

Következő reggel az asszony egy cseréptányért adott a férjének ezekkel a szavakkal:

– Ha megéhezel, forgasd meg háromszor ezt a tányért, és olyan étel lesz benne, amelyet kívánsz, ehetsz belőle kedvedre, és elverheted az éhedet.

Adott melléje még egy orsó fonalat is, és azt mondta:

– Hagyd, hogy ez az orsó utánad guruljon, és gombolyítsd le róla a fonalat. Ahol az orsó harmadik nap megáll, ott megpillantasz majd egy háromemeletes palotát a tengerparton, abban lakik a néném a férjével. Menj be hozzájuk, vidd magaddal ezt a törölközőt, és ha majd megmosdasz, ne fogadd el tőlük a kéztörölőt, amelyet kínálnak, mert az mérgezett, meghalnál tőle, hanem ebbe törölközz. A nővérem a beleszótt mintákról megtudja majd, hogy az enyém, felismer, és megőrül neked a férjével együtt, és segítenek rajtad.

Ezután az asszony bánatos szívvel, sűrű könnyhullatások közepette útnak bocsátotta. Jannisz nyakába vette, a világot, három nap, három éjjel rózta a széles utat, ha megéhezett, csak megforgatta a tányért és evett, három nap, három éjjel engedte az orsót maga után gurulni, és addig ment, mendegélt, amíg a harmadik napon az orsó megállt a tengerparton. Egy palota emelkedett előtte, márványból voltak az oszlopai, bronzból a kapuja, az ablakai pedig aranyból. Jannisz nyitva találta a kaput, és belépett rajta. Mintha csak a paradicsomba jutott volna! Csupa csoda volt, amit látott. Ehhez képest csak egy viskó volt a király palotája. Egyik ajtón a másik után nyitott be, de egy teremtet lelkét sem talált. Végre felment a második emeletre, ott állt egy aranyasztal, rajta egy egész sült ökör és három tömlő bor. Kicsit odébb, egy gyöngyházzal kirakott zsámolyon, egy asszony ült és hímzett. Fiala és szép volt, akár az ő felesége, vagy talán még annál is szebb. Mihelyt megpillantotta Janniszt, felszökött helyéről, köszöntötte, és étellel-itallal kínálta. Mikor Jannisz jóllakott, és mosdáshoz készülődött, a szuszékból egy selyemből szőtt törölközőt vett elő, és odanyújtotta neki, hogy abba törölközzék. Jannisz nem fogadta el, és előhúzta

helyette a magáét. Alighogy a neraida egy pillantást vetett a kendőre, tüstént a nyakába borult, és jobbról, balról megcsókolta Janniszt:

– Hiszen te a sógorom vagy! Egybekeltetek, és még csak meg sem hívtatok a lakodalmatokra? Hát hogymint van a néném?

Letelepedtek egymás mellé, és hosszan elbeszélgettek, mesélgettek erről-arról, amikor hirtelen... hát ez meg mi volt? Teremtőm, micsoda metsző süvöltés, megreszketett belé az erdő minden fája.

– Sógor – mondta az asszony –, megjött a férjem, a sárkány. Attól tartok, hogy amíg elmagyarázom neki, mi járatban vagy, addigra már be is kapott téged. Bújj el ízibe abba a szekrénybe, amíg megpróbálom elmondani neki, hogy ki és mi vagy.

Mire bebújtatta Janniszt a szekrénybe, nagy sebbel-lobbal berontott a sárkány, egy szilaj, otromba szörnyeteg. Rávetette magát az asztalon elkészített ennivalóra, és rövid félóra alatt végzett vele. Felkortyintotta a bort is, azután egy oszlop mögé húzódott a sarokba, és alakot cserélt, deli legénnyé változott. Leült a feleségével szemben, a padkára.

– Asszony – mordult rá –, emberszagot érzek idebent!

– Jól érzed, férjem – bólintott az asszony –, attól van ez, mert eljött mihozzánk a húgom férje a mi örömünkre.

– Mit beszélsz, te asszony? – álmélkodott a sárkány. – Sógorom is van, és soha színét sem láttam? Rokonaim vannak, akik látogatóba jönnek? Add elő, hadd örvendezzek neki.

Janniszt hallotta ezeket a szavakat, és menten kibújt a szekrényből, a sárkány pedig magához ölelte, megcsókolta. Három napig időzött náluk Janniszt, elpanaszolta búját-baját, és kérte őket, gondolkozzanak rajta, mit akar a király, és hogyan szabadulhatna ő ettől a gonosz ellenségétől. A neraida vizeit töltött egy tálba, a földre helyezte a szoba közepére, bűvös igéket, különös szavakat mormolt fölötte, mindenféle füvet dobott bele, maga elé idézte a többi neraidát mind, és tőlük tudakolta, hogy mi forog a király fejében, és hol található, amire gondolt.

– Mi nem tudjuk, kérdezősködj a többi élőlénytől, az állatoktól, azok tudják – válaszolták a neraidák és eltűntek.

Következő nap a neraida maga köré gyűjtötte az összes állatot, oroszlánokat, rókákat, medvéket, sakálokat, de még a legyeket, a méhecskéket, a hangyákat is, egyszóval mind valamennyit. Sorban kérdezgette őket, de mindegyik azt felelte, nem tudja, mi lehet az. Csak a békákat nem hívta, de másnap szólt azoknak is. Ők sem tudták azonban kiokoskodni, amikor nagy hirtelen előugrott egy kis békaasszonyka és felkiáltott:

– Az én nagyanyám, az tudja, csak hogy az történt velem, hogy amint a nagy hidegben kibújt a vízből, megdermedt a lábam, és most nem tud elmozdulni a helyéből.

A neraida elküldött érte két békát, azok a hátukra kapták, és elhozták, de a békanagyanyó nem akarta kivallani, hogy mi az, amit tud. A neraida megtüzesített egy vasat, és megfenyegette a békát, hogy az izzó vörös vassal megveri, ha nem szól. Most már féltében elárulta a titkot:

– Gyertek ide az ablakhoz. Messze a tengerben látszik valami fekete bivalyforma, az egy sziget. Ha elértek odáig, a sziget közepén egy pompás palotát láttok. Ez a békakirály palotája. Van ebben egy ember, aki láthatatlan. Ő szolgálja ki a békakirályt, és meg nem szabadulhat onnét. Ha eljuttok a palotáig, és olyan szerencsével jártok, hogy éppen nem lesz otthon a békakirály, csak annyit mondjatok, hogy „Árész, márész, áfomárész”, akkor a láthatatlan ember abban a szempillantásban láthatóvá válik, és elkísér benneteket, ahová csak akarjátok.

A neraida most már hazabocsátotta az állatokat, csak a békákat nem, nehogy hírt adjanak királyuknak. Azután ácsoltatott Jannisz számára egy jó erős ladikot, ellátta őt néhány napra elemózsiával, és útnak indította. Két nap, két éjjel evezett Jannisz, és ahogy közeledett a szigethez, egyre nagyobbak láta. Végre odaért, és Isten úgy akarta, hogy a békakirály ne legyen odahaza. Jannisz egy öbölben kötött ki ladikjával, partra szállt, és elindult a palota irányában. Fordult erre, térült arra – kapu sehol! Végre megpillantott egy hátsó lépcsőt, felment rajta, és mikor felért a lapos tetőre, látta, hogy onnan nyílik a bejárat. Lement a belső lépcsőn, és egy terembe ért. Márványmedencék voltak benne, amelyekben halak úszkáltak. Innen egy másik terem nyílt, falait tükrök borították. A harmadik teremben selyemmel bevont aranyos székek álltak. Ember fel nem

foghatja, hogy milyen csodás dolgokat látott. Végül egy nagy szobában egy asztalt pillantott meg, amely hipp-hopp! magától megtéridődött. Számtalan bronztányér teremt rajta dúsan megrakva étellel, mellettük kés, villa, kenyér, só. Jannisz csak ámult-bámult. Ekkor eszébe jutottak a bűvös igék:

– Árész, márész, áfomárész! – mondta és mit látott? Egy szép, fiatal legény jelent meg a szeme előtt, térdre hullott előtte, és úgy rimázkodott, hogy szabadítsa meg a békakirály kínzásaitól, amelyeket immár öt esztendeje kell eltűnnie. Ígérte, hogy mindent megtesz, amit Jannisz kíván tőle, elmegy vele a világ végére is. Jannisznak egyetlen kívánsága volt csak: jöjjön vele a királyhoz, mert csak úgy mentheti meg a feleségét.

Ekkor hirtelen nagy zúgás támadt. A békakirály közeledett a palota felé. A láthatatlan ember így szólt:

– Kuporodj gyorsan oda a karosszék alá, én majd felhordom a fogásokat. Mihelyt tele a bendője, odébbáll, és akkor szedhetjük mi is a sátorfánkat, uzsgyi, eltűnünk innét.

Jannisz kikandikált a szék alól, hát látja, amint egy jókora béka – akkora, mint egy gyerekfej – felugrál az asztalra, amelyen egy tányér áll, tele valamiféle vörös lével. A béka megmártja magát, és mire felbukik újra, legény lesz belőle. Asztalhoz ül, fellakmáozza a sok ennivalót, azután végigdől a lócán, és mély álomba merül. Egy idő múlva felébred, magához inti a Láthatatlant, megmondja neki, mi lesz a tennivalója, azután kitarja a szekrényajtót, elővesz egy korsót, meglocsolja magát a tartalmával, attól egy szempillantás alatt visszaváltozik békává és eltűnik.

Jannisz nem vesztegette az idejét, hívta a Láthatatlant, és felkészülődtek az útra. Bejárták a palotát, megrakodtak arannyal, ezüsttel meg ennivalóval, azután a ladikba szálltak, és eveztek, eveztek inukszakadva. Jó idő járt rájuk, nem kerültek viharba. Könnyű szívvel értek partot, és kirakták, amit hoztak.

Közben azonban mi történt? A békakirály hazatért palotájába, és mikor látta, hogy hült helye a Láthatatlannak, hatalmas vihart támasztott, égis csapkodtak a hullámok, hogy vesszen az, aki a szolgáját megszöktette tőle. Janniszék azonban már szárazföldet értek akkorra, és útban voltak a neraida palotája felé. Mikor a neraida meglátta Janniszt, hogy milyen könnyű szívvel jön feléje, és

ott van vele a Láthatatlan is, szabadon eresztette a békákat, és egy álló hétig ünnepeltek, vigadoztak. A hét leteltével Jannisz búcsúzkodni kezdett, és a Láthatatlannal meg a neraida ajándékaival együtt elindult hazafelé.

Útközben egy karavánnal találkoztak, amely Egyiptom felé tartott. Vezetője elpanaszolta Jannisznak, hogy kifogytak az ennivalóból, és kérte, nem tudna-e egy hétre való élelmet adni. Viszonzásul egy trombitát ígért Jannisznak, amelybe ha belefúj, ott terem előtte százezer katona, és várja a parancsait. Ha azután szív egyet a trombitán, a katonák tüstént eltűnnek. Jannisz kipróbálta, és látta, hogy való igaz, amit az az ember mond. Megkérdezte a Láthatatlant, adhatnak-e a karavánnak egy heti elemózsiát. A Láthatatlan ellátta őket egy hétre kenyérrel, Jannisz pedig fogta a trombitát, és folytatták útjukat.

Két nap múlva egy lovas ember jött velük szemközt, akit majd elepesztett a szomjúság. Lábukhoz borult, úgy rimázkodott:

– Aki egy korsó vizet ad nekem, ezt a botot kapja tőlem ajándékba. Ha eleresztem, jobbra, balra mindent tönkrever, házakat, palotákat, hegyeket rombol le, de ha megragadom és rákoppintok vele a földre, előttem terem, amit csak kívánok, palota, templom, bástya, akármilyen más.

Jannisz ezt is kipróbálta, és látta, hogy úgy van, ahogy a lovas ember mondta. Kért a Láthatatlantól egy korsó vizet, odaadta cserébe a botért, és azzal mentek tovább.

Harmadnapra hazaértek, és Jannisz könnyű szívvel toppant be feleségéhez, aki házába bezárkózva, éjjel-nappal szomorkodott, sírt. Ahogy meghallotta a férje hangját, elébe szaladt, nyakába borult, és eszméletlenül rogyott karjai közé. Jannisz azután szép sorjában elbeszélte, hogy s mint történt minden, végül pedig elkiáltotta magát:

– Árész, márész, áfomárész!

A Láthatatlan azon nyomban láthatóvá vált a felesége előtt is. Magára öltötte az asszony ingét, és ezzel testvérséget fogadtak egymásnak, majd egész éjjel ettek, ittak, ünnepeltek.

Másnap reggel Jannisz felkelt, megverte a botjával a földet, mire háza tőszomszédságában palota támadt, vert arannyal ékes, és háromszor akkora, mint a királyé, nehogy leskelődni tudjon, ha az erkélyén ül. A király közben egyre-másra küldözgette a

vénasszonyokat Jannisz feleségéhez, hogy rávegyék őt, jöjjön el hozzá, de most, hogy meglátta a palotát, mindjárt tudta, hogy hiába várja az asszonyt. Katonákat küldött Janniszért, hogy vezessék őt elébe. Jannisz így felelt:

– Menjetek, adjátok tudtára királyotoknak, hogy ezentúl ő jöjjön hozzám, ha akar valamit, eleget gyötört már engem.

A katonák visszatértek, és elmondták a királynak, hogy mit üzen Jannisz. A király ekkor hatalmas sereget küldött ellene. Jannisz elébük ment, oldalán a Láthatatlannal, egyik kezében a bot, a másikban a trombita. Ahogy a király megpillantotta, éktelen fenyegetésekre fakadt:

– No megállj, felakasztatlak, kivégeztetlek, amiért nem hoztad el, amit parancsoltam!

– Elhoztam biz én! – kiáltott Jannisz, és rögtön utána így szólt:

– Árész, márész, áfomárész!

A Láthatatlan ekkor láthatóvá vált, és ezeket mondotta a királynak tizenkét tanácsosa előtt:

– Ha valamelyik király erőszakkal akarja elragadni másnak a feleségét, és ezért üldözi annak férjét, nem érdemes a trónra.

Ezzel eleresztette a botot, és belefúj a trombitába. Elpusztult a király palotástul, a nép pedig Janniszt tette meg királynak, és jól éltek, de mi még jobban!

A VILÁGSZÉPE

Volt egyszer egy király, volt néki egy fia meg három lánya. Ennek a királynak volt egy olajtárolója, színültig tele olajjal. Egy nap ágynak esett, és érezte, hogy közeleg az utolsó órája. Magához hívatta a fiát, és meghagyta neki:

– Fiam, ami olaj a tárolóban van, oszd szét a nép között a lelkem üdvösségéért, a nénéidet pedig add feleségül ahhoz, aki elsőnek kéri őket.

Meghalt a király, és fia szétosztotta az olajat. Mikor már jóformán üres volt a medence, egy nénike lépett oda hozzá, és kérte, hogy adjon neki is egy kis olajat.

– Mióta osztogatjuk már, és te nem kértél belőle, nénike! Most, hogy már fogytán van, most jössz? Fogj egy tojáshéjat, próbáld kimeregetni vele, ami a tároló mélyedéseiben összegyűlt, és töltsd meg az edényedet – felelte a királyfi.

A nénike fogta a tojáshéjat, belépett a tárolóba, és apránként megtöltötte olajoskorsóját. Elmenőben visszaszólt:

– Megáldalak, fiam, hogy neraidát nyerj feleségül.

Következő nap hallotta a fiú, hogy kopogtatnak az ajtón. Küldte legidősebb nénjét, hogy nézze meg, ki az, A lány az ablakhoz lépett, és látta, hogy egy drakosz áll odakint.

– Bent van a bátyád? – kérdezte a drakosz.

– Igen! – válaszolta a lány.

– Mondd neki, hogy volna egy szavam hozzá.

A fiú lement, és megkérdezte a drakoszt, hogy mit kíván.

– Emlékszel még, mit mondott apád a halálos ágyán? A legidősebb nénédért jöttem, add hozzám feleségül.

A fiú odaadta a lányt, a drakosz pedig elvitte magával saját országába.

Következő nap ismét kopogtattak, és a fiú a középső nénjét küldte, hogy nézzen ki. A lány kitekintett, és egy oroszánembert pillantott meg odakint, aki nem volt más, mint a drakosz testvére. Ez is leánynézőbe jött, és a fiú feleségül adta hozzá középső nénjét, akit az oroszánember elvitt a saját országába. Ketten maradtak, a királyfi meg a legkisebb nénje, amíg aztán egyik nap beállított egy

sólyomember, a drakosz másik testvére, és feleségül kérte a lányt. Meg is kapta, és a fiú most már egészen egyedül maradt. Észbe kapott ekkor, hogy jó volna már neki is feleség után nézni, és visszaemlékezett az öregasszony áldására. Elment hozzá és kérte:

– Öreganyó, gyere velem, és csinosíts ki engem, aztán pedig mondd meg, merre találok azt a neraidát?

Az öregasszony elment vele, szépen felékesítette, és így szólt:

– Látod ott azt a nagy hegyet, amelyik mindegyiknél magasabb? A csúcsán áll egy ház. Az a csúcs minden esztendőben egyszer kettéválik. A belsejében egy almafa áll. Aki oda bejut, letépi az almákat, és kiszökik velük, azé lesz a neraida. Ha azonban nem surran ki idejében, a hegy gyomrában reked, és egy álló esztendeig ki nem szabadul onnan. Ha szerencsésen kijutsz az almákkal a hegy belsejéből, akkor menj addig, amíg egy kőmedencéhez nem érsz. Harapj bele mindegyik almába, azután vedd őket a medence vizébe. Három gyönyörű szép lány kel majd ki onnét, válassz magadnak egyet közülük. Ha nem leled meg a vízzel telt medencét, a lányok az almában maradnak, és ott pusztulnak.

A királyfi kérte az öregasszonyt, hogy pirítson neki kenyeret az útra, és töltsse meg vele a tarisznyáját, azzal kora reggel nyakába vette a világot. Ment, ment, meg sem állt, amíg napszálltakor egy faluba nem érkezett. Gondolta, bekopogtat a legelső ház ablakán, amelyik útjába akad. A kopogtatásra kijött valaki, és ki volt más, mint a legidősebb nénje.

– Köszöntelek, öcsém, hogymint vagytok? Mi történt, hogy eszedbe jutottunk?

A királyfi elmesélte történetét, nénje pedig behívta a házba:

– Gyere beljebb, elbújtatlak valahová, nehogy váratlanul a drakosz szeme elé kerülj és bekapjon!

Gombostűvé változtatta bátyját, és a ruhája hajtókájába tűzte. Kisvártatva beállított a drakosz, és ahogy belépett, mindjárt felhorkant:

– Emberszagot érzek, mégpedig királyit!

– Én is királyi származás volnék! – felelte a felesége.

– Nem, ez idegen vér szaga! – mondta a drakosz.

– Ha eléd hozom, megölnöd-e?

– Nem bántom őt.

– Esküdj meg rá!

A drakosz megesküdött, és a lány visszaváltoztatta bátyját emberré. Hárman együtt falatoztak, beszélgettek.

Evés közben egyre mondogatta a drakosz:

– No lám, ha történetesen nem erre veszed utadat, és én nem tudva, hogy sógorságban vagyunk, valahol találkozom veled, egyetlen falással bekaptalak volna, egyetlen korttyal kiittam volna a véredet.

– Hogy tudtam volna megállni, hogy meg ne látogassak egy ilyen sógort, mint te! – dicsérte őt a fiú, azután elmesélte, hogy mi járatban van, és kérte a drakoszt, hogy igazítsa őt útba.

Másnap a drakosz elkísérte őt birodalma határáig, és mutatta, hogy azon túl már a testvérbátyja birodalma fekszik.

A fiú átment a szomszédos országba, találkozott a középső nénjével, összebarátkozott másik sógorával is, és útbaigazítást kért tőle. Az oroszánember elindította őt a következő ország felé, amelynek uralkodója a sólyomember volt. A királyfi a legkisebb nénjénél is szíves fogadtatásra talált, és ettől a sógorától is segítséget kért.

Reggel a sólyomember megragadta őt, felrepült vele a csúcsra, ahol a házikó állt, és megparancsolta neki:

– Maradj itt és várj. Amint a hegy feltárult, iramodj be, szakítsd le a három almát, és ugorj ki onnét azonnal. Indulj neki ennek az ösvénynek, és szedd a lábadat, amíg oda nem érsz a vízmedencéhez, altkor harapj bele az almákba, és dobd őket a vízbe.

A sólyomember eltűnt, a fiú pedig letelepedett és várt. Abban a szempillantásban, amikor a hegy kétfelé vált, beszökött, megragadta a három almát, és egy ugrással kint termett. Nekilódult az ösvénynek, ahogy a sógora tanácsolta, de rövid idő múlva úgy elfogta a szomjúság, hogy majd elepedt. Elővette az egyik almát és beleharapott. A lány az alma belsejében felkiáltott:

– Ó jaj, vizet, vizet!

Nem akadt víz a közelben, ahová belevethette volna, és így a leány hamarosan meghalt az almában. A királyfi elfogyasztotta a gyümölcsöt, de alighogy tovább ment, újból elfogta a szomjúság.

Gondolta magában: „Megeszem a másik almát, elég lesz nekem egy is.” Mikor a másodikba beleharapott, feljajdult a belsejében a lány:

– Ó jaj, vizet, vizet!

Most sem volt víz a környéken, és így ennek a lánynak is vége lett. A fiú elfogyasztotta a második almát, szomja csillapult, és kevéssel odébb, egy terebélyes, dús lombosató szederfa tövében rábukkant a vízzel teli medencére, amelyről a sólyomember beszélt. Odalépett, beleharapott a harmadik almába, és ismét felhangzott a panasz: Ó jaj, vizet, vizet!

– Tessék, itt a víz – felelte a királyfi, és a medencébe vetette az almát.

Ebben a pillanatban előtűnt egy lány a vízből, szakasztott olyan, mint egy neraida. A fiú kiemelte a medencéből, kabátjával betakargatta, felkúszott vele a fára, a sűrű lombok közé, ott ülést készített neki, ő maga pedig elindult, hogy valami ruhát kerítsen számára. Alighogy elment, jött egy fekete képű török asszony, hogy korsójába vizet merjen. Mikor a víz fölé hajolt, megpillantotta a lány ragyogó szépségű tükörképét. Láttára megörült a feketeképű, és így dűnnyögött magában:

– Milyen szép is vagyok én! És én még vizet hordjak annak a hitvány úrnőmnek?!

Felkapta a korsót, és egyszeribe földhöz teremtette. Hazament, de nemsokára egy másik korsóval tért vissza. Ismét lehajolt, hogy megmerítse, megint csak szemébe tűnt a lány képmása, ugyanazt dűnnyögte, és ugyanúgy összetörte a korsóját. Hazament, visszajött a harmadik korsóval, és amikor harmadszor is megpillantotta a tündöklő szépséget a vízben, a harmadik korsót is földhöz készült vágni, de ekkor a lány leszólt a fa tetejéből:

– Mit művelsz, te kutyapofájú? Nem elég, hogy két korsót összezúztál, a harmadikat is eltöröd?

A feketeképű felbámult a fára:

– Hol bujkálsz ott, te lány? Hogy kerültél oda fel a magasba?

– Rőzsét gyűjtöttem, egy halomba hánytam, és így hágtam fel ide.

Ment a feketeképű, szedett rőzsét, feltornyozta a fa tövében, és megpróbált felmászni rá, de nyomban le is gurult.

– Mondd meg az igazat – szólt fel a lánynak –, hogy jutottál oda?

– Nem megmondtam?! – felelte a lány. – összeszedtem jó sok zsákvarrótút, egyiknek a hegyét a másik inkába szúrtam, létra lett belőlük, azon sétáltam fel.

Ment a feketeképű, összehordta a sok zsákvarró tút, de azok derekasan összeszurkálták.

– Eredj már, te lány, valld be, hogy tudtál oda felmászni?

– A hajamat az ágak köré tekertem, előbb az egyikre, azután a másakra, így lépegettem feljebb, egyre feljebb, amíg csak fel nem értem.

A feketeképű is rátekerde a haját az ágakra, de nem jutott semmire, nem bírt felkapaszkodni.

– Engedd hát le a hajad, hadd kapaszkodjam beléje! – kérte a lányt.

Végül sikerült megkönyékeznie, és a lány leengedte hosszú haját. A feketeképű belefogódzott, és ilyenformán feljutott a fára. A lány mellé kuporodott, és így szólt hozzá:

– Mióta kucsolsz már itt ezen a fán, alighanem meg is tetvesedtél közben! Cseréljünk helyet, azután hajolj az ölembe, hadd nézzek egy kicsit a fejedbe.

A lány odébbcsúszott, az ág végére, a feketeképű pedig elfoglalta a belső helyet és rászólt:

– Na, most hajolj ide, hogy a fejedbe nézzek!

A lány engedelmeskedett, mire a feketeképű olyat taszított rajta, hogy leesett a fáról, egyenest a medencébe. Ahogy vizet ért, nyomban aranyhallá változott.

Mikor megjött a királyfi, meglátta a feketeképűt az ágak között.

Kérdezte őt:

– Mi lelt, aranyom, hogy ilyen sötét, fekete az arcod?

– Itt hagytál engem víz nélkül, a nap kicserzette a bőrömet, és még a hajamat is felbodorította!

– Hát a száddal mi történt? Mitől fittyedt úgy le az ajkad?

– Nem volt semmi dolgom, hát az ujjammal babráltam, attól fittyedt így le.

A királyfi felöltöztette az asszonyt azokba a ruhákba, amelyeket a neraidának hozott, magával vitte, és együtt éltek ettől fogva, a feketeképű meg ő.

Egyszer azután az asszonynak eszébe jutott a lány, aki aranyhal képében úszkál a medencében. Kitervelte magában, hogy betegséget színlel, és a királyfival elhozatja magának azt a halat. Ágyba feküdt, és úgy tett, mint aki nehezen szedi a lélegzetet.

– Mi bajod van? – kérdezte a királyfi, amikor belépett.

– Beteg vagyok! Azt álmodtam, hogy ha meg nem fogjuk azt a halat a medencében, amelynek vizéből lettem, és el nem fogyasztom, nincs gyógyulás a számomra.

– Megyek és elhozom! – biztatta a fiú.

Megkereste a medencét, és belépett a vizébe. Az aranyhal nyomban odaúszott hozzá, egyenesen a nyitott kezébe. A fiú kiengedte ujjai közül, de a hal újra meg újra visszaúszott a kezébe. Mikor harmadszor is visszatért, a fiú felkiáltott:

– Isten neki, elviszem magammal.

Megfogta, hazavitte és a feketeképű serpenyőbe rakta, hogy megsüsse. Amint sülni kezdett, felkiáltott a halacska:

Lassan, lassan, mondom.

Sajog minden csontom!

– Sicc, sicc! – csattant fel az asszony.

– Mit mondtál? – tudakolta a királyfi.

– Itt sündörög körülöttem a macska, félek, hogy még majd kikapja a halat a serpenyőből!

Megfordította a halat a másik oldalára, és az ismét felkiáltott:

Lassan, lassan, mondom.

Sajog minden csontom!

– Sicc, sicc! – kiabált a fekete képű.

A királyfi újból faggatta az asszonyt, hogy mit beszél, de azt a választ kapta, hogy még egy macska osont be, és a két állat most azon civódik, melyiké legyen a hal.

Ahogy megsült a hal, a feketeképű odaült az ablakba, és megette, a csontjait pedig kidobálta az udvarra. Ott, ahol a csontok a homokkal keveredtek, egy rózsató nőtt.

Egy hónap sem telt bele, és terebélyes fa lett belőle amelynek ágai az ablakon át a szobába nyúltak. Nyár volt, a feketeképű a rózsafa árnyékába húzódott hűsölni, de a fa lehajtotta ágait,

összevissza karmolászta tüskéivel, megszagatta az arcán a bőrt. Azután megrázkódott, és mindenféle trágyát, szemetet hullatott rá. Most a királyfi lépett oda hozzá, s a rózsafa feléje nyúlt ágaival, és átölelte, megcirógatta. Azután megrázta magát, és ezernyi illatos virágot hullatott rá. A feketeképű nem nézhette ezt irigység nélkül, és rátámadt a fiúra:

– Azonnal vágasd ki ezt a fekete csúfságot, látni sem bírom!

– Mit vétett neked ez a fa, hogy ki akarod pusztítani? Amikor megpihentem árnyékában, illatos virágokat hintett rám!

– Én is alája telepedtem, de engem szeméttel szórt tele!

A királyfi kiadta a parancsot, és kivágták a fát. Ekkor odalépett hozzá az öreg néne, aki áldását adta rá, és kérte, hogy adjon neki belőle néhány ágat.

– Most jössz, amikor már mind elhordták? Fogd a kapát, és vedd ki magadnak a tövét.

Az öreg néne óvatosan kiemelte a tövet gyökerestül és hazavitte.

Otthon fel akarta hasogatni a baltával, de alighogy beleszaladt a fába az élé, kiszólt egy hang:

– Lassan, lassan, öreganyám, ne fájdítsd a fejem!

– Hol vagy, lányom? – kérdezte az öreg.– Bent rejtőzöm a gyökérben!

A néne szép gyengéden szétszedte a gyökeret, és a lány előbújt. Az öreg keresett neki ruhát a magáéból és felöltöztette.

Éppen ezekre a napokra esett a palotában a gyapotszedés ideje, és a királyfi a nénét is hívta, hogy segítsen.

– Eljövök – felelte az öreg –, de a lányomat is magammal hozom!

– Hozd csak bátran! – biztatta a fiú.

Elment a néne a lánnyal, de más lány is jött, és együtt dolgoztak.

Egyszer aztán megszólalt a néne:

– Mi lenne, ha mesélnénk egyet?

– Az biz jó lenne, mert hamarabb múlnék az éjszaka!

Rákezdte az öreg, hogy volt egyszer egy király, annak három lánya meg egy fia. Mikor a király meghalt, a fiúra hagyta az olajtárolóját, de megparancsolta neki, hogy ossza szét, ami olaj csak van benne, a nép között, az ő lelki üdvére.

Elmondta, hogy ő hogyan járt, és hogy azzal áldotta meg a királyfit, hogy a neraidát, a Világszépét nyerje el feleségül. Mesélte,

hogy bukkant rá a királyfi a neraidára, de itt hirtelen félbeszakította a mesét, és odafordult a lányhoz, hogy most már folytassa ő. A lány elbeszélte, hogy is történt minden azóta, hogy ő kijött az almából, meg hogyan került az öreg nénéhez.

Végül így szólt a néne:

– Leveszem a fejről ezt a kendőt, mert eltakarja az arcát. Aki felismeri őt, szóljon!

Mikor a kendő lekerült a lány fejről, előtűnt ragyogó szépsége.

A királyfi első pillantásra ráismert. Odafordult a feketeképűhöz, és megkérdezte tőle:

– Nincs kedved sétálni egyet? Menjünk kocsin vagy lovon?

– A kocsin szédülök, menjünk inkább lovon!

A királyfi előhozatott egy még betöretlen paripát, és a feketeképűt odakötöztette a farkához. Rácserdített néhányszor a lóra, és az úgy nekiiramodott, hogy a feketeképű diribdarabokra zúzódott.

A szolgák és szolgálónők pedig felékesítették a lányt, és megülték a lakodalmát a királyfival. Negyven nap, negyven éjjel folyt a dínomdánom, de hagyjuk most már őket, jól folyik sorsuk! Nektek pedig kívánom, hogy a ti dolgotok is jobban menjen!

A NAP LÁNYA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy királyné, akinek tizenkét évi házasság után sem volt gyermeke, és sokat búsult emiatt. Felkelt egyszer jó korán – májusban volt, a csillagok még nem hunytak ki az égen –, és megpillantott egy hímszarvast, amint a palota előtt haladt el, és a hegy felé tartott.

– Állj meg egy szóra, szarvasom – kiáltott rá a királyné –, beszélni szeretnék veled.

A szarvas megállt. A királyné lesietett a palota lépcsőjén, és odalépett hozzá.

– Mit kívánsz tőlem? – tudakolta a szarvas.

– Felvinnél-e engem, amilyen gyorsan csak tudsz, arra a hegyre ott, amelyik mögül kél a nap?

– Felviszlek, de mit adsz érte?

– Járhatsz-kelhetsz, legelészhetsz a palotám kertjében télen, nyáron, amikor csak kedved tartja, nem fog bántani senki.

– Legyen hát! – mondta a szarvas, és térdre ereszkedett.

A királyné a hátára ült, és egy szempillantás alatt fent termettek a hegy fokán. Pislákolnak még a csillagok, amikor urunk, a Nap, felserkent, és kibújt csak úgy, sugarai nélkül, hogy megmosdjon. Amikor a királyné megpillantotta, térdre borult, és hangos szóval háromszor felfohászzkodott hozzá:

– Háromszor is áldott Napom! Ajándékozz nekem gyermeket, még ha csak lány lesz is! Ha betöltötte tizenkettedik évét, visszaveheted.

Meghallotta szavait a Nap, rávetette tekintetét, és felismerte a királynét, aki a legszebb asszony volt a földkereken. Leküldte érte egyik sugarát, megillette, megölelte őt, azután egy másik sugárral visszavitette a palota erkélyére. Kisvártatva megjelent a király, és így szólt feleségéhez:

– Korán felkeltél ma!

– Nagymosásunk lesz, férjem uram, és én igyekeztem a felkeléssel, hogy kizavarjam a szolgálókat meg udvari cselédeket, és rájuk parancsoljak, rakják fel a ruhát az öszvérek hátára, és menjenek le a folyóra mosni.

Közben a szolgálók és udvari cselédek valóban az öszvérek hátára tornyozták a mosnivalót, és megindultak a folyó felé, úgyhogy a király nem is gyanította, mi rejlett e hazugság mögött.

Hogy ne szaporítsam sokáig a szót, a királyné kilenc hónap múlva lánygyermeket szült. Arca olyan volt, mint a nap, szépségének csodájára járt ország-világ. Volt öröm a palotában, de a legvígabb a király volt, aki nem sejtett semmit. A királyné örömébe azonban egy csepp öröm is vegyült, ha arra gondolt, hogy tizenkét év múlva elveszi tőle lányát a Nap.

A királylány nőtt-növekedett, ötéves korára már iskolába került, és mire tizenkét esztendő lett, ki is járta. Szépségének, okosságának hetedhét országban nem akadt, párja, gyönyörködött benne minden szem.

Attól kezdve, azonban, hogy betöltötte tizenkettedik évét, anyját folyton emésztette a bánat. Éppen ekkortájt halt meg a király, a királyné került a trónra, de egyre szomorúbb és szomorúbb lett. Már csak abban reménykedett, hogy a Nap megfeledezik egyezségükről. Egyszer a királylány a palota kertjében sétálgatott, amikor megszólalt egy hang a magasban:

– Üzenem anyádnak, a királynénak, hogy küldje el nekem, amit tizenkét év előtt ígért.

A leány az anyjához szaladt, és vidáman újságolta, hogy mit hallott. A királynét teljesen leverte lábáról a hír és így szólt gyermekéhez:

– Menj le holnap ugyanebben az órában a kertbe, és ha újra hallod a hangot, ezt válaszd neki: „Anyám arra kér, adjál neki még egy kis időt, mert nem tud élni anélkül, amitől meg akarod fosztani.”

Másnap a kislány a kertben futkározott a virágok közt, amikor újból megzendült felette a szózat. Válaszolt rá, de egy napsugár felragadta őt, és felrepítette az égig.

Szegény királyné hiába várta lánya hazatértét, hiába tették tűvé érte a szolgálók és udvari cselédek a környéket, a lánykának nyoma veszett. Zokogás verte fel a palotát; csak a királyné tudta, hogy hova lett gyermeke, és reménysége fogytán volt. A kapukat, ajtókat bezáratta, és feketével vonatta be palotáját.

Így múltak az évek, amikor egyszer a királyné, aki reggelente az erkélyéről leste a Napot, egy szarvast látott arra lépdelni, és

nyomban megismerte, hogy valamikor ugyanő vitte fel a hegyre. Megszólította: – Felvinnél-e a hegyre?

– Fel én – felelte a szarvas –, de aztán el ne tűnjél, mint annak idején!

– Nem a magam jószántából tettem – válaszolta a királyné.

A szarvas letérdelt, a királyné felült a hátára, és hipphopp, fent voltak a hegytetőn. Alighogy felértek, lám, a Nap levetkezve sugarait, előbújt, hogy megmosdjék. A királyné térdre hullt, és háromszor fohászkodott hozzá:

– Nap, háromszor is kiáltom a nevedet, könyörülj meg rajtam, és add vissza gyermekem, hogy újra lássam őt, mert különben megöl a búbánat.

Ezután ismét felült a szarvas hátára, és visszatért a palotába. Senki sem sejtette, hol járt.

Telt, múlt az idő, de a királylány csak nem jött haza. A királyné szívéből minden reménység kihalt, ágyinak esett, és utolsó óráját várta.

De búsult a királylány is, és bár apja, a Nap, mindent elkövetett, semmiben sem lelte örömét. Naphosszat sírt, és egyre átkozta a Napot:

– Ahogy anyám szíve elég, úgy égjen el apám minden kincse, java!

Hamarosan megfogant a lány átka, és a Nap kertjében elperzselődtek, elszáradtak a virágok. A Nap haragja a kertész ellen fordult, de az elárulta neki, hogy azért történik mindez, mert a lány megátkozta a kertet. Megesett a Nap szíve gyermekén, és feltette magában, hogy visszaadja őt anyjának. Csakhogy közben sötét este lett, és nem voltak már sugarai. Ekkor azonban eljött hozzá vendégségbe a Hold, mivelhogy éppen újhold volt. Megszánta ő is a lányt, amikor látta, hogy gyötrődik, és így szólt a Naphoz:

– Testvér, nem sajnálod a lányodat? Nem látod, hogy emészti magát? Vagy talán nem tudod, hogy ha nem küldöd őt vissza még ma éjszaka, hajnalra meghal az anyja?

– Küldeném én, ha tudnám, de nincs egyetlen sugaram sem, vidd le te! – kérlelte őt a Nap.

– Ma éjszaka nekem sincsenek sugaraim, majd csak hajnalban lopódzom fel újra az égre, de akkor is csak keskeny csík leszek.

A Nap ekkor összehívott minden állatot, ami csak kertjében élt. Az állatokkal együtt eljöttek a lamiák is. A Nap megkérdezte:

– Ki tudná a lányomat még virradat előtt levinni az anyjához?

– Én! – jelentkezett az egyik lamia.

– Jól van, jól – mondta a Nap –, de ha útközben megéhezel, mivel laksz jól?

– A lányod húásával! – válaszolta a lamia.

– És ha megszomjaznál, mivel csillapítanád a szomjodat?

– A lányod vérével!

Sorra kérdezte a Nap a medvéket, a farkasokat, de mind ugyanezt válaszolta. Végül a szarvasokhoz fordult:

– Szarvasaim, drága szarvasaim, vigyétek el ma éjjel a lányomat anyjának még pirkadat előtt.

– Elviszem én! – kiáltotta a legszebb és legerősebb szarvas.

– Siess nagyon, hogy még pitymallat előtt biztosan odaérjeteK.

A szarvas térdre ereszkedett, a Nap lánya felült rá, és a következő percben eltűntek szem elől.

Útközben megéhezett a szarvas. Letette a leányt egy fa tövében, és legelészni indult a szép füves domboldalon. Kis idő múlva a lány észrevette, hogy egy lamia közeledik és sebesen felkúszott a fára. A lamia odaért a fa alá és megszólalt:

– Itt, valahol, valamerre emberszagot érzek!

Nézett jobbra, nézett balra, és megpillantotta a fa tetején kuporgó leányt.

– Szállj le onnét, kislány, hadd csókoljalak meg, olyan szép vagy!

– Nem merek, mert felfalsz!

– Én? Egy ilyen gyönyörű teremtest? – tiltakozott a lamia.

– Jól van – egyezett bele színleg a lány, akinek helyén volt az esze –, lemászok, csak nem most, ebben a sötétben. Menj a dolgod után, azután ha világos lesz, gyere vissza.

A lamia odébbment, közben visszajött a szarvas, felvette a leányt, és folytatták útjukat.

Szegény szarvast egy idő múlva elfogta a szomjúság, és így szólt a lányhoz:

– Kiszáradt a torkom, leereszkedem itt ezen a lejtőn, és iszom egyet a patakából. Egykettőre itt vagyok megint. Te itt várj rám.

A lány kisvártatva látta, hogy egy medve cammog feléje, és megint csak a fán keresett menedéket, Odaért a medve, szétnézett, és felfedezte a magasban a lányt. Felkiáltott hozzá:

– Gyere le, kislány, hadd ölelgesselek, csókolgassalak, hiszen szakasztott olyan vagy, mint az én megboldogult lányom volt.

Időközben arra vetődött egy farkas, az is a medvéhez szegődött, és ott állt mellette a fa alatt.

– Köszönöm a szíves jóindulatot – felelte a Nap lánya, akinek volt esze három helyett is –, de bármennyire restellem, nem mozdulhatok innét. Az én anyám, a lamia, az imént ment le a lejtőn, hogy igyék a csermelyből, és szigorúan rám parancsolt, hogy addig le ne ereszkedjem innét, amíg ő meg nem jön.

Alighogy a medve meg a farkas meghallotta, hogy a lány anyja lamia, azonnal inukba szállt a bátorság, és sietve eliszkoltak.

Ekkor már jött is a szarvas, és folytatta útját, a lánnyal a hátán. Mentelc-mendegéltek hegyen át, völgyön át, erdőn, mezőn, folyókon keresztül, amíg végre odaértek a királyné feketével bevont palotája elé. Küszöbön volt a hajnal, a királyné a végét járta, és visszhangzott a palota a szolgálók és udvari cselédek jajveszékeltéséről, akik égő fáklyákkal futkostak fel s alá. A palota kakasa volt az első, aki nesztét vette a lány jöttének, és hangos kukorékolásba kezdett:

*Kukuríku, kukuríku,
Tárva legyen minden kapu!
Hadd jöjjön be rajta
A királynénk lánya!*

A királyné inkább holt volt már, mint eleven, de a kakas szavára felfigyelt, és így szólt:

– Ha igazat mondtál, kakasom, szemelt búzával etetlek mától fogva mindörökké, amíg csak élsz.

A kakas után a kutya is megérezte a lány közeledtét, és elvakkantotta magát:

*Vau vau, gyorsan, ugorjunk,
Tárva legyen a kapunk,
Hadd jöjjön be rajta
A királynénk lánya!*

A királyné fél lábbal a túlvilágon volt, de azért meghallotta, mit ugat a kutya, és azt mondta:

– Ha igazat szóltál, kutyám, omlós kaláccsal, színhússal etetlek életed végéig.

Most már aztán minden állat megneszelte a kertben, hogy jön a lány, és kiáltozott valamennyi.

A kapuhoz érve, a szarvas letérdepelt, s hogy a királylány leszállt a hátáról, megdöngette a kaput agancsával: ding, dang.

– Ki zörög? – szóltak ki a palotából.

– Akárki az, kint tágasabb! Beteg a királynénk, nem fogadunk be senkit.

– Nyissatok ajtót – kiáltotta a Nap lánya –, én vagyok az.

A szolgálók és udvari cselédek megismerték a hangjáról, és hanyatt-homlok futottak kaput nyitni, ölbe kapták, úgy vitték a királyné elébe, akiben akkor már alig volt élet.

Ugyanebben a pillanatban felragyogott az égen a hajnali csillag. A királyné még egyszer felnyitotta szemét, de ahogy pillantása a lányára esett, azon nyomban meggyógyult. A nagy szomorúság örömmre változott, jaj szó helyett dal kelt az ajkakon, és azontúl jól éltek, de mi még jobban.

A BOLDOGTALAN KIRÁLY

Volt egyszer réges-régen egy hatalmas és gazdag király, akinek töméntelen sok kincse volt, de gyermeke nem született. Sokat emésztette magát emiatt, és ahány orvos, füves asszony vagy sokat látott ember akadt, annak mind elpanaszolta bánatát. Kotyvasztottak azok orvosságokat, varázsitalt, gyógyírt eleget, hogy teherbe essen tőlük a királyné, de mindhiába, kárba veszett a rájuk pazarolt pénz. A királynak még a palotában sem volt nyugta, se éjjel, se nappal, se télen, se nyáron.

Történt egyik reggel, hogy a király még pitymallat előtt felkelt, és nagy bánatosan, csak úgy egymagában nekivágott a világnak. Elhagyta a várost, bebolyongta a vidéket, erdőn, szakadékokon át, amíg végre belefáradt, és leheveredett egy terebélyes fa alá a harmatos fűbe. Egyszerre csak előtte termett egy drakosz, de ménkű nagy ám, a szeme akkora, mint egy tojás, csillogó mint a tükör, orra akár egy sárgarépa, szemhéja láda fedele, bajsza kóctömeg, feje mint egy üst, homloka tányérnyi, ajka mint a szerencseneké, ábrázata otromba, himlőhelyes, tenyere valóságos mángorló, lába cölöp, hasa akár valami durva zsákból varrt pakróc. Közelebb lépett, kétszer is meghajolt a király előtt, és így szólította meg:

– Köszöntlek, uram királyom.

– Én is téged, drakosz. Ül le, és fújd ki magad.

A drakosz letelepedett és nagyot horkantott, miközben orrlyukaiból csak úgy gomolygott a fekete füst.

– Minek köszönhetjük a szerencsét, uram királyom, hogy elvetődtél ide, ebbe a pusztaságba?

– Elmondok mindent, drakosz, de előbb te mondd meg, hogy mért szólítasz királynak.

– Látom, úr vagy tetőtől talpig, nem lehetsz más, mint király.

Akkorát sóhajtott erre a király, hogy egész felhő tódult ki száján, orrán. Látta ebből a drakosz, hogy nagy bánat nyomja, és faggatni kezdte:

– Mi lelt, uram királyom, hogy annyira sóhajtozol?

– Mit is mondjak, kedves drakosz, feneketlen nagy bánat kínoz engem, és akármit csinállok, írját nem találom.

– Beszéld el, uram királyom, mi nyomja lelkedet, és ha egy mód van rá, találok én rá ellenszert.

– Isten nem adott nekem örökösöt, akire halálom után jószágomat, javaimat hagyhatnám, ezen rágódunk én is, meg a királyné is. Hiábavaló volt orvosok, javasasszonyok és egyéb tapasztalt emberek minden kuruzslása, akármit csináltak, nem volt foganatja.

– Sose búsulj, uram királyom, ne emészd magad! Tudok én egy csodaszert, amitől a királyné tüstént teherbe esik, és fiat szül. Előbb azonban kössünk szerződést egymással: ha a fiú felcseperedett, és betöltötte tizennyolcadik évét, azon a napon eljövök érte, te nekem adod őt, én pedig elviszem és attól fogva az enyém.

A király tépelődött, töprengett sokáig, végül is így válaszolt:

– Hadd menjek haza, megtanácskozom a királynéval a dolgot. Ha ő rááll, visszajövök. Találkozunk itt, ezen a helyen, és akkor felelek neked.

Ilyenformán megegyeztek, búcsút vettek egymástól, és a király visszatért a palotába, hogy feleségének elmesélje a dolgot. A királyné tiltakozott, hallani sem akart ilyesmiről. Este azonban, mikor lefeküdtek, a király megint rákezdte:

– Időtlen időig vártunk, de az Isten nem adott nekünk gyereket. Gyerek nélkül, örökös nélkül az élet pusztá keserűség. Meg kell egyeznünk a drakossal. Adja Isten, hogy valóban teherbe essél, és gyermeket szülj! Felneveljük, amíg eléri a tizennyolcadik esztendejét. Lehetséges, hogy addigra a drakosz megfeledkezik róla, nem követeli. El is pusztulhat addig a drakosz, ha pedig mégis eljön érte és el akarja vinni, azon leszünk, hogy jó kedvre derítsük, és addig járjunk a kedvében, amíg itt hagyja nekünk a fiút.

Így aztán végül is megegyeztek. Másnap alig kelt fel a nap, a király máris talpon volt, és elindult az országúton arrafelé, amerre a drakosz várta. Köszöntötték egymást, és megtörtént az alku, szerződést kötöttek annak rendje és módja szerint, úgy, ahogy megbeszélték. A végén paroláztak egymással, és mindegyik ígéretet tett, hogy nem szegi meg adott szavát. Ekkor a drakosz három almát meg három körtét húzott elő, és a királynak adta azzal, hogy vigye magával a palotába. Este, amikor együtt esznek, isznak a királynéval, mindegyikük fogyasszon el egy-egy almát, egy-egy

körtét, utána pedig térjenek nyugovóra. Ugyanezt cselekedjék másnap meg harmadnap is.

Az egyezés után elbúcsúztak és elváltak egymástól. A király úgy tett, amint a drakosz meghagyta neki. Alig telt el néhány nap, a királyné teherbe esett, és mikor eljött a vajúdás ideje, helyre kis legényt szült, úgy ragyogott, mint a nap. Szerteszét kürtölték a hírt az egész országban, és volt öröm, vigasság mindenféle. A kis porontynak tíz dajkája volt, és mind a tíz ajnározta, gondozta, tyúkhússal táplálta, és legyezőkkel védte, nehogy az istenadta eső megverje őt, vagy a nap megsüsse. Felváltva vigyázták éjjel-nappal, akár ébren volt, akár aludt.

Múltak az évek, egyik a másik után, letelt a tizenhét esztendő, kezdődött a tizennyolcadik. Legénnyé serdült a királyfi, ismerték őt az egész földkerekségen, országon innen és túl, mindenütt, ahol csak emberek laktak. Szülei nem tudtak betelni vele, szinte bálványozták, azt sem tudták, hogyan mutassák ki szeretetüket. Egyik nap azután, a gondtalan, boldog napok kellős közepén megjelent az irdatlan nagy drakosz a palota küszöbén. Egyetlen mozdulatára úgy eltűntek az ajtónállók, mintha csak a szél fújta volna el őket, azzal bent termett a palotában, a király és királyné elé toppant, és követelte a gyereket, akit neki köszönhetnek. A király meg a királyné nagy szomorúan, sajnó szívvel, keserves könnyhullatással borultak a drakosz elé, úgy kérték, hogy hagyja meg nekik a gyereket, megadnak érte mindent, amit szeme, szája megkíván, legyen az arany, igazgyöngy vagy bármi más. De a drakosz nem akart egyezkedni, olyat dobbantott a lábával, hogy a palota megrendült bele, mintha csak valami nádkunyhó lett volna, és majdhogy össze nem dőlt. A szeme szikrázott, villogott, akár a villám, mindenki reszketett előtte, mint a nádszál. Bárhogy kérelték, bármennyit beszéltek neki, ígérték, hogy megteszik vezírnek, és jutalmul éjjel-nappal a király mellett lehet, mert így a gyerek is velük maradna, és örömeiket lelnék benne – nem és nem!

– Ebből ugyan nem esztek! – rázta a fejét. Végül megragadta a gyerek kezét, és akár tetszett a többieknek, akár nem, magával hurcolta. Senki sem mert szembeszállni vele. Eltűntek a távolban, az erdő irányában.

Már jó messzire jártak, amikor egy szakadék szélén megállt a drakosz a királyfival és megpihent. Volt ott egy mély, kiszáradt kút. Csak lent a fenekén csillogott valami vízféle. A drakosz fogta magát, rákötötte a fiút a gyapjúövére, és leeresztette a kútba, egészen a fenekére, azután ott hagyta, elment. A királyfi, szegény feje, sírdogált, nyöszörgőit keservesen, és azon rágódott, hogy hej! micsoda sorsra jutott, most aztán vége az életének. Ekkor a kútnak egyik repedéséből egy legény lépett elő, fogta a királyfit, és egy sötét helyre vitte, ahol mindenféle szerszám volt, meg egy jókora vasbogrács, olyan kondérféle, színültig tele emberhússal, amely lassan rotyogott a tűz felett, és ínycsiklandozó szagot árasztott. Ez az ember tudára adta a fiúnak, hogy a drakosz mindennap hoz egy legényt, a kútba veti, s akit egy nappal előbb hozott, azt megkötözi, és átadja az újonnan jötteknek, hogy készítse el és párolja meg az üstben. Este azután megjön a drakosz, és felfalja. Következő reggel ugyanez történik, nap nap után, mindig egyformán.

Napnyugtakor megjött a drakosz, letelepedett, és falt, falt, felzabálta az egész húst az üstből. Azután leölte azt a szegény legénykét, aki főzte, átadta a királyfinak, hogy készítse el, és továbbállt. A királyfi – mit tehetett volna egyebet – fogta a leölt, négyfelé hasított fiút, megfőzte, és illatos füvekkel fűszerezte. Napnyugtával ott termett a drakosz, nekilátott, és annyit evett, amennyi beléfért. Végül odafordult a királyfihoz, és azt mondta neki, hogy a főztje nagyon a szája íze szerint való, ezért megteszi őt örökös szakácsának, ezután majd ő főzi meg mindennap azt, akit ő hoz és leöl.

Ahogy a drakosz mondta, úgy is lett. Nap nap után megjelent, és jóllakottan távozott. A királyfit majd fölvetette a búbanat, éjjel-nappal kesergett magában, le sem hunyta a szemét, nem volt nyugovása, és egyre csak azon törte a fejét, hogyan szabadulhatna a drakosz karmai közül, de semmi okosat nem tudott kieszelni. Egyszer éppen ott kuporgott a barlangban, amikor egy sötét mélyedésből nagy bömbölés hallatszott. Nézi, mi az, hát egy embert pillantott meg, fénylik, mint a nap, mint az angyalok. Hatalmas lovat vezet kantárjánál fogva, amelynek nyerítésétől csak úgy reng a barlang. Az ember int neki, a királyfi meg nem volt rest, felpattant a ló hátára.

Az nekirugaszkodik, hátát görbíti, szárnyait megrázza, kiszökik a kútból, és addig vágtat, amíg el nem éri a rengeteg sűrűjét.

A királyfi leszállt a hátáról, a ló pedig adott neki öt szálát a szőreből, hogy őrizze meg, és ha valamikor megszorulna, égessen el egyet belőle, ő azonnal ott terem mellette.

A királyfi fogta a szőrszálakat, és elrejtette a szelencében. Azután elindult, és ment, mendegélt három nap, három éjjel. Ekkor egy nagy városba ért, amely falakkal volt körülvéve. Bement és napszálltáig az utcákon kóborolt étlen-szomjan. Estére a király kertjébe tévedt, ott csatangolt jó darabig. Végül a kertész nyomába szegődött. Az kikérdezte őt, hogy honnét jött, és mi járatban van. A királyfi azt felelte, hogy messzi idegenből került ide, és se apja, se anyja. A kertésznek megesett rajta a szíve, és adott neki egy kis harapnivalót. A fiú evett, ivott, és új erőre kapott.

A kertész ekkor kapát nyomott a markába, és meghagyta neki, hogy húzzon barázdákat, és irtsa ki a gatz. Az idegen fiú ügyesen csinálta a dolgát, serényen kapált, gyomlált. Látta ezt a kertész, odaintette a fiút, és megkérdezte tőle, hogy akar-e nála maradni és kertészkedni. A fiú ráállt, a kertész megfogadta, ő meg éjjel-nappal dolgozott, és úgy kitanulta a kertészkedést, hogy jobban értett hozzá, mint a mestere. Olyan szép lett a keze alatt a kert, hogy csodájára járt a nép. Még a király meg a királyné is lesétált a három lányával, akiknek szépsége úgy tündöklőit, mint a nap vagy a gyémánt. Megszemlélték a kertet, dicsérgették, és még meg is jutalmazták a kertészfiút.

Egyszer egy este akkora égiháborút támasztott az Úristen, olyan záport, felhőszakadást, hogy úgy látszott, vége a világnak. Tombolt a fergeteg, a forgószél, a vihar gyökerestül tépte ki a sok fát, bokrot, virágot, recsegett, ropogott minden, és úgy elpusztult a kert, hogy könnyekre fakadt, aki látta.

Lejött a király is a lányával, és ahogy meglátták, elfacsarodott a szívük, nem tudták, mitévők legyenek bánatukban. Ekkor odaállt a kertészlegény, és azt mondta, hogy egyet se búsuljanak, ő egyetlen este rendbe tudja tenni a kertet úgy, hogy olyan lesz, amilyen volt, sőt még különb. Elővette a szőrszálát, elégette, és ott termett a ló. Bement a kertbe, munkához fogott, és egyetlen éjszaka alatt úgy helyrehozta, megápolgatta, hogy szebb lett, mint valaha. Alig virradt,

jött a király szép lányaival, nézték, bámulták a kertet, felvidult a szívük, megajándékozták a fiút, és ezenfelül mindegyik lánytól kapott egy szál rózsát. Ügyességének híre az egész városban elterjedt.

Hagyjuk ezt most, és nézzük, mi történt később. Mikor a király kiházasította két nagyobbik lányát, a legfiatalabb számára is férj után nézett. A leány azonban megmakacsolta magát, és nem hajlott az apai szóra, mivelhogy szerelmes volt a kertészlegénybe és elígérkezett neki. Egyre küldözgette hozzá a király a házasságközvetítő asszonyokat, hogy beszéljenek a fejével, tegyen úgy, ahogy apja akarja, menjen férjhez, hiába volt minden. Nem akarta, nem és nem. Sok huzakodás, próbálgatás után Isten azt a gondolatot sugallta a lánynak: adja szavát, hogy férjhez megy, de kösse ki, hogy apja hívja össze az ország egész népét, vonuljanak el mind a palota előtt, és aki megtetszik neki, annak dobja az almát, és ahhoz megy feleségül. A király hírnököket és kikiáltókat küldött szerteszét az országba, és gyűlt, gyülekezett a sok nép. A legények sorban a palota elé járultak, és középük keveredett a kertésziú is, hogy sétáljon egyet.

A mi királykisasszonyunk az erkélyen állt, és amint szeme megakadt a kertészlegényen, fogta az almát, és odadobta neki. Sietve vitték a hírt a királynak, de az hallani sem akart róla, és kereken kijelentette, hogy ilyesmiről szó sem lehet, hát még mit nem!

Múltak a napok, a hetek, de a lány megkötötte magát, nem engedett abból, amit eltökélt magában, senki szavára nem hajlott. A házasságszerző asszonyok nem egy előkelő ifjút ajánlottak neki, de mindhiába, a lánynak nem kellett senki, egyes-egyedül a kertészlegény. Egyik este kapta magát, apja tilalmát kijátszva, lelopódzott a kertbe a fiúhoz, és megszökött vele. Vad vidékeken barangoltak, egyik napról a másikra tengették életüket, mint a koldusok. Az apa pedig kiátkozta gyermekét, nevét sem említhette senki előtte.

Hosszú idő után a király valami szembetegségbe esett, éjjel-nappal kínozták a fájdalmak. Az orvosok egymásnak adták a kilincset, de nem tudtak írt a bajára. Az ország minden orvosát és füves emberét összecsiszították, azok aztán összedugták a fejüket, és kimondták, hogy egyetlen orvossága ennek a kórnak: egy vad szarvasűnő teje. Hírnökök kürtölték szét mindenfelé a városokban és

falvakban, hogy ha valaki vállalkozik rá, és kézre kerít egy tejelő szarvasünet, megfeji és a tejet elhozza a királynak, bármit kérhet jutalmul. Madarászok, vadászok próbálkoztak, de dolgavégezetlen tértek vissza.

A kertészlegénynek is fülébe jutott a dolog, elővett egy szál lószórt, megperzselte, és a ló nyomban megjelent. Felpattant rá, belovagolt az erdőbe, fürkészett, kutatott, amíg aztán, mint a villám, lecsapott egy tejelő szarvasünetre, megbéklyózta lábát, feldobta a ló hátára, elvitte a kunyhójába, és ott megfejte. A tejet beletöltötte egy kannába, a kannát pedig pecséttel zárta le. Felesége fogta, besietett vele a városba, a palotába, és átadta. Elvették tőle az edényt, megmosták a tejjel a király szemét, hát azon nyomban kiállt belőle a fájás. Mosták másodszor, harmadszor, ápolgatták szüntelen, míg végül a fájdalom teljesen elmúlt, a király visszanyerte szeme világát, és makkegészséges lett. Magához hívatta lányát, és adott neki ajándékba egy házat a városban, minden belevalóval együtt, hogy költözzön oda férjével, akiről a király megtudta, hogy ő szerezte a tejet, és a közben megszületett gyerekeikkel, szám szerint hárommal. Ezenfelül még pénzt is adott a lányának, ha netán megszorulna. Az asszony visszatért férjéhez, és megegyeztek, hogy betelepедnek az ajándékházba. Az asszony ettől fogva gyakran meglátogatta apját a palotában, aki adott neki ezt, amazt, segítette őt.

Egyszer a király háborúba keveredett egy másik királlyal. Nap nap után összecsaptak, és rémséges ütközeteket vívtak egymással. Hol az. egyik sereget kaszabolták le, verték tönkre, hol a másikat, s a küzdelem változó szerencsével folyt. Az idegen hadak betörtek a király birodalmába, sok helységet elfoglaltak, és országszerte megmozdult a nép. Keservesen törték magukat, küzdöttek, hogy legalább a várost megmentés a támadásoktól. Amikor egyszer az éjszaka után új nap virradt fel, és a seregek a városon kívül, a mezőn gyülekezve, új harcba indultak, a mi kertészlegényünk elővett egy szál lószórt és elégette. Egy szempillantás alatt ott termett a ló. A fiú álruhát vett magára, felkapott a lóra, és belevetette magát az ütközetbe. Lesújtott az ellenségre, mint a villám, s aprította őket, mint a répát. A harcmezőt hamarosan halottak borították, a vakmerő

ellenség pedig megjuhászodott, és hazatakarodott a maga országába.

A két király követeket küldött egymáshoz, hogy kössenek fegyverszünetet, mert különben írmagja sem marad katonáiknak. Úgy egyeztek meg, hogy az egyik király is állít egy vitézt, a másik is, és ezek összemérik erejüket: amelyik megöli a másikat, annak királya a győztes fél. A király összehívta tanácsosait és az ország nagyjait, de valamennyien egy akaraton voltak: arra az emberre esett választásuk, aki a harctéren megjelent, és az ellenséges hadakat megverte és visszaszorította. Hívták a kertészlegényt, aki egész éjjel a katonákkal volt, együtt evett-ivott velük, mégsem ismerte fel senki. A király elé vezették, aki hüvelyében egy kardot nyomott a kezébe. A legény kirántotta, és egyenesen a harc színhelyére sietett.

Ott volt már a másik király embere is. Megkezdődött a párviadal, amelyikről már szoltunk. Úgy egymásnak estek, mint két kakas. Harcoltak, mint az oroszlanok, villogtak a szablyáik. Az emberek lélegzetvisszafojtva állták őket körül, úgy lesték, hogy melyik kerekedik felül és öli meg a másikat. A mi kertészlegényünk egyre jobban belemelegedett, és végül Isten akarata szerint kioltotta ellenfele életét. Utána fogta a kardját, és a király lába elé rakta. Így mentette meg a kertészlegény a várost és királyát, aki az ellenséges király minden vagyonát, birtokát elvette. Az egész nép ujjongott, az öröm és hála kiáltásai hangzottak mindenfelé. A legényt a király elé vitték, és apróra kikérdezték, hogy honnét származik. Ő ekkor elmondta történetét, és így kitudódott, hogy király fia, hogy a drakosz a kútba hurcolta, és az óriási, szárnyas lovon ülő férfi mentette ki karmaiból, hogy a lótól öt szőrszálat kapott azzal, hogy valahányszor bajba kerül, égessen el egyet, a ló majd ott terem, és eligazítja a dolgát. Elmondta, hogy a ló segítségével hozta rendbe a kertet, szerezte meg a szarvasűnő tejét, amelytől a király meggyógyult, és hogy a harcmezőn is a ló segítette az ellenség ellen.

Ekkor a király meg a tanácsosai egy emberként elhatározták, hogy a legényt megteszik királynak. Fejére tették a koronát, derekára csatolták a kardot, és a legény boldogan élt feleségével és királyi apósával, a nép pedig vele örvendezett.

PERPEROGLU FIA

Volt egyszer egy király, volt neki három lánya meg három széke. Az egyik szék színaranyból, a másik színezüstből, a harmadik rézből. Ha öröm érte, az aranyos székére ült, ha amolyan közepes kedve volt, az ezüstösre telepedett, ha meg bánkódott, a rézszéken kuporgott. Valamelyik nap levél érkezett, hogy azonnal vonuljon hadba. Erre a hírré menten a rézszékre ült, ott búslt magában. Jött a legidősebb lány, és látva szomorúságát, megkérdezte:

– Mi lelt, apám, hogy a rézszéken búslakodsz?

– Megmondom, ahogy van, lányom – felelte a király. – Levél jött, hogy induljak háborúba, én meg már öreg is vagyok, no meg hogy hagyjalak itt titeket, három lányt, egyedül?

A lány így válaszolt:

– A tűz égessen meg, hát nem megmondtam, hogy keress nekem férjet, de te még a kelengyémet sem készítetted össze!

Ennyit mondott, azzal sarkon fordult és ment.

Kis idő múlva jött a középső lány. Látta, hogy az apja a rézszéken gubbaszt, és ő is megkérdezte:

– Mi lelt, apám, mért üldögélsz a rézszéken?

– Megmondanám, lányom, de nehogy aztán te is úgy felelj, mint a drágalátos nénéd.

A lány biztatta:

– Mondd csak el, meglehet, hogy én nem úgy válaszolok majd.

– Jött a levél, hogy indulnom kell a háborúba, én meg már öreg vagyok, no meg hogy hagyjalak itt titeket, három lányt, egyedül?

A középső lány is rá vágta: – A tűz égessen meg, hát nem megmondtam, hogy nézzél férj után a számomra, de te bezzeg még a kelengyémet sem készítetted el!

A király csak annyit mondott:

– Vedd hát te is az áldásomat!

A lány faképnél hagyta, elment.

Nemsokára a legkisebbik nyitott be apjához, és amint megpillantotta őt a rézszéken, sietve tudakolta:

– Mi bajod, édesapám, mért húztad meg magadat a rézszéken?

A király neki is azt mondta:

– Hiszen megmondanám, de hátha te is úgy találsz válaszolni rá, mint azok a drágalátos nénéid!

– Hadd halljam, apám, mert én talán másképp felelek rá.

– Levél jött, és az van benne, hogy vonuljak hadba, én pedig már öreg vagyok, meg itt a három lányom, hogy hagyjam őket magukra?

– Ha csak ennyi az egész, elmegyek én helyetted a háborúba! – mondta a lány.

– Igazán elmennél?

– El ám! Szabass nekem a szabóval férfiruhát, csináltass a paripámnak új szerszámot, kovácsoltass egy jó kardot, aztán megyek is.

A király mindent elkészíttetett, ami Theodorának – így hívták a lányt – meg a lovának kellett, és átadta neki a karddal együtt. Theodora férfiruhába öltözött, megnyergelte lovát és elvágatott.

Abba a városba tartott, ahol várták őt, és Perperoglu fia házában szállt meg.

Ennek a fiúnak az anyja drakéna volt. Két éjszakát töltött Theodora a házukban, amikor a fiú, aki egyre csak őt nézte, azzal lépett az anyjához:

– Anyám, ez a mi vendégünk nem Theodorosz ám, hanem Theodora. A szívem súgja nekem, no meg aztán fülbevalót hord a fülében, hát csak lány lehet!

– Dehogy lány, dehogy lány – csitította anyja –, fiú az, csak amolyan egyetlen gyerek.

A fiú azonban egyre hajtogatta:

– Nem úgy van az! Fülbevalót csak lány hord.

– Nem lány, csak egyetlenke volt odahaza. Emészted magad, fiam, miatta?

– Emésztem magam, hogyne emészteném!

Volt a lánynak egy kis kutyája, amelyik beszélni tudott, és az kihallgatta, hogy mit tanácsol fiának a drakéna:

– Kelj fel holnap jókor reggel, és mondd neki: „Gyere, Theodorosz, menjünk ki a kertbe, együnk egy kis gyümölcsöt.” Ha azt látod, hogy a savanyúját választja, akkor asszony, ha az édeset, akkor férfi.

A kutya szaladt, és intette a lányt:

– Ha holnap hív a fiú a kertbe gyümölcsöt szedni, ne egyél a savanyúból, mert akkor rád ismernek, hogy lány vagy.

– Van-e annál könnyebb dolog, mint hogy édes gyümölcsöt szakítsak magamnak és ne savanyút? – felelte a lány.

Amint felvirradt Isten napja, a fiú odalépett a lányhoz és hívogatta:

– Gyerünk, Theodorosz, kóstoljuk meg a gyümölcsöt a kertben.

– Jól van – helyeselt a lány, és kimentek együtt a kertbe.

Jártak, keltek, de a lány mindenütt az édes gyümölcsöt választotta. Hiába csalogatta a fiú:

– Nézd csak, Theodorosz, ebből a savanyúból is kóstolj!

– Asszonynépnek való az – hárította el a lány –, nem férfiembernek.

Mikor visszatértek a házba, kérdezte az anyja:

– Hogy jártál vele, hadd halljam?

– Akármerre mentünk, neki csak az édes kellett.

– Ugye megmondtam, fiam, hogy férfi? De neked ugyan hiába beszélek, te csak hajtogatod a magadét. Azt mondom hát, hogy ha holnap reggel felkelsz, hívd őt magaddal: „Gyere le velem a pincébe, Theodorosz, hozzunk fel onnét te is, én is egy-egy zsák gabonát.” Azután jól figyelj, mert ha egyetlen csepp vér talál a lépcsőre hullani, akkor bizonyos, hogy lány.

Csakhogy a kutyas ezt a beszélgetést is kileste, futott a hírral a lányhoz:

– Ez sem lesz nehéz – mondta a lány –, majd felkészülök rá. Felviszem én azt a zsák gabonát!

Lementek másnap a pincébe, a fiú is vállára vetett egy zsákot, a lány is, aztán elindultak felfelé, elől a fiú, utána a lány, nyomukban a kutya. Ha hullott is vércsepp a lépcsőre, a kutya felnyalintotta. Mikor végeztek, a fiú odament anyjához, és kérdésére elmondta, hogy s mint történt minden.

– Felsültünk, anyám – szólt a fiú –, mert ő nálamnál is jobban bírta.

– No ugye megmondtam, hogy férfi! De hát te nem engedsz a magadéból!

Elmúlt néhány nap, de az ördög csak nem hagyta nyugodni a fiút. Megint odaállt az anyja elé, és rákezdte a régi nótát:

– Nem Theodorosz az, hanem Theodora, a szívem súgja nekem. No meg az a fülbevaló ott a fülében!

– Hagyd el fiam, egészen bizonyos, hogy férfi, csak amolyan egyetlenke.

– Nő az, anyám!

– Emészted magad, fiam, miatta? Nohát akkor menj, és hozz nekem a kertből két kosár rózsát. Én majd elvarázsolom a virágokat, azután elrejtjük őket Theodorosz ágyába. Ha elhervadnak reggelre, akkor asszony, ha nem, akkor férfi.

A kutya hegyezte a fülét, hogy mit súgnak-búgnak azok ketten, és vitte a lányhoz az újságot:

– Nem nagy dolog! – felelte a lány. – Visszateszem a kosárba a rózsákat, meglocsolom vízzel, hajnalban aztán újra elhintem őket a derékaljamon. Rájuk fekszem, hogy megnyomódjanak és akkor azt gondolják majd, hogy rajtuk aludtam az éjjel.

Ment a fiú, megszede a rózsát, a drakéna elvarázsolta őket, elszórta a lány fekhelyén, és rájuk húzta a lepedőt.

A lány pedig kosárba gyűjtötte a virágokat, meghintette vízzel, azután reggel jó korán újból szétterítette, és rájuk feküdt, hogy megtörődjenek. A drakéna fia reggel megnézte a rózsákat, azután anyjához ment, és elmondta, mit látott.

– No ugye, hogy férfiember, mindig mondtam.

Egyszer aztán vége lett a háborúnak, és amikor eljött a királylány hazatérésének az ideje, leült és írt egy levelet. Az indulás napján már hajnalok hajnalán felkelt, és a levelet a kapufélfához erősítette. Az volt benne:

– Perperoglu fiának házában voltam. Lányként jöttem, lányként megyek.

Lopva, észrevétlen hagyta el a házat, és mire a többiek felserkentek, csak a levelet találták.

– Ugye megmondtam, anyám? De te váltig erősítgetted, hogy fiú, meg hogy egyetlen gyerek.

– Emészted magad utána, fiam?

– Hogyne emészteném magam, amikor itt volt a fedelünk alatt, és most elment.

– Menj hát fel az Olajfák hegyére, és kiáltsd háromszor: „Gyertek hozzám, madarak, csupaszon, és szálljatok el felruházva. Gyertek

hozzám, madarak, ruhástul, és szálljatok el csupaszon. Gyertek hozzám, madarak, csupaszon, és szálljatok el felruházva.” Azután hasíts le egy darabot egy fából, kiáltsd el még háromszor ezeket a szavakat, hasíts még három darab fát, összesen négyet. Hozd el nekem, a többi az én dolgom.

A fiú felmászott az Olajfák hegyére, háromszor elkiáltotta magát, vágott egy fadarabot, még háromszor kiáltott, és vágott még három darab fát, összesen négyet. Fogta és elvitte a drakénának, aki egy ráját készített belőlük, és így szólt a fiához:

– Fogd ezt a keretet, és állj ki vele a palota kapujába. Kiáltsd nagy hangon: „Jó erős ráját vegyenek!”, hogy ha a lány arra jár, vegye rá az apját, hogy vásárolja meg neki.

A fiú úgy tett, ahogy az anyja mondta. A lány valóban megvétette apjával a ráját, ráfeszítette hímzését, és vígan öltögetett. Addig, addig, amíg egyszerre csak ráborult és elaludt, a keret pedig elvitte őt Perperoglu fiának a házába.

Reggel a királylány kakaskukorékolásra ébredt, és menten ráismert Perperoglu fia udvarának a kakasaira. A drakéna is felneszelt, és első dolga az volt, hogy a lány előtt termett és rákiáltott:

– Azt írtad, hogy lányként jöttél, lányként mentél el innen? No majd megmutatom neked! Látod ezt a korsót? Sírd tele, hogy mire megjövök, színültig legyen a könnyeiddel, máskülönben felfallak.

Elment a drakéna, és a lány sírt, sírt, de akárhány könnyet ejtett, a korsó mind felitta. Odalépett hozzá a drakéna fia:

– Vagy megölelsz, megcsókolsz, vagy jön az anyám és felfal.

– Nem öllelek, nem csókollak, inkább jöjjön az anyád, és faljon fel.

– Fáj a szívem érted! – mondta a fiú.

– Akkor hát adj tanácsot, hogy mit tegyek.

– Töltsd meg a korsót vízzel, tegyél bele sót, és jól keverd el.

Kis idő múlva beállított a drakéna, és nézegette, vizsgálgatta, mi van a korsóban. Végül így szólt a lányhoz:

– Alighanem varázslónő vagy, hacsak nem a fiamtól tudod, amit tettél.

A királylány tagadta ezt is, azt is, és a drakéna új feladatot adott neki:

– Itt van ez a halom ruha, van közte teregetett és terítetten, kötélről leszedett és le nem szedett, piszkos és tiszta, vasalt és vasalatlan. Mire megjövök, válogasd széjjel, mert megeszlek.

Mikor a drakéna elment, újból eleredtek a lány könnyei. A fiú sürgette őt, mint az előbb, de a lány újból visszautasította. A fiú megint csak megsajnálta, és ellátta tanáccsal:

– Láss neki a halom ruhának, egyik részét mosd ki gyorsan, a másikat hagyd úgy, piszkosan, a harmadikat tereged szét, hogy száradjon, és vasalgasd a negyediket.

A királylány megtette, amit a fiú mondott neki. A drakéna hamarosan otthon termett, és mikor megpillantotta a lányt a nagy munkában, újra gyanút fogott, hogy varázsló lehet, vagy pedig a fia segítette őt. Ezért így szólt hozzá:

– El kell vinned ezt a levelet szélnél sebesebben a nénémnek, ő majd elküldi nekem a szitát.

A lány ismét sírásra fakadt, de a drakéna fia nem nézhette, és ezeket tanácsolta neki: – Vidd magaddal ezt a darab szappant meg ezt a fésűt, rejtse el a ruhádban. Ahogy belépsz anyám nényének a házába, tartsd észben, hogy a szita az ajtó mögött lóg. Állj oda, az egyik kezében a levéllel, és amikor átadod, a másikkal kapd le a szitát a szögről. Hanem aztán szedd a nyakadba a lábad, de úgy, hogy hátra se nézz. Ha érzed, hogy a nagynéném a sarkadban van, a szappant hajítsd a hátad mögé, hadd legyen síkos tőle a föld. Amíg a nagynéném átevickél azon a darabon, te egérutat nyertél. Meglehet, hogy újból utolér, akkor a fésűt dobd a hátad mögé, tüskés bozót lesz belőle. Amíg a nagynéném átvergődik rajta, te már elérted a folyót, és ha átkeltél rajta, többé el nem kaphat, fel nem falhat.

Minden úgy lett, ahogy a fiú mondta. Hazakerült a lány a szitával. A drakéna új tervet eszelt ki:

– Itt van ez a liszt, egyik része szitált, a másik szitálatlan, egy része kovászos, a másik kovásztalan. Van benne, ami már megkelt, és van benne keletlen. Süss belőle kenyeret, míg megjövök, mert különben bekaplak!

Sírt a lány, de a fiú megkönyörült rajta, és meghagyta neki:

– Vegyél gyorsan egy rész lisztet, és kezdj hozzá a szitálásához, a másik részt hagyd szitálatlanul. Hagyjál megkelti egy keveset, a

többi legyen félig megkelve, néhány cipót pedig vess be a kemencébe. Ami marad, a kemence tövében heverjen.

A lány mindent megtett, és mire a drakéna hazajött, nem győzött álmélnodni rajta. Ráivallt a lányra:

– Fogd ezt a levelet, vidd el gyorsan a másik nénémhez, és hozd el tőle a dobozt meg a fuvolát.

Folytak a lány könnyei, de a fiú újra csak a segítségére sietett:

– Indulj el ezen az ösvényen, nemsokára egy folyóhoz érsz. Víz helyett genny és vér folyik benne. Hajolj fölébe, és igyál egy kortyot, közben pedig mondd: „Dicsértessék az Úr!” Aztán siess tovább a folyó mentén, amíg egy almafát nem látsz. Tele lesz almával, de az almák keserűek, mint a méreg. Egyél egyet belőlük, azután fohászkodj: „Köszönöm, Istenem, ezt a mézédés almát!”, és folytasd utadat. Egy istállóhoz érsz majd, menj be, és szedjél a jászolból szénát az öledbe. Ha tovább mész, egy csacsira bukkansz, amelynek jászolában csontok lesznek. Dobd ki a csontokat, és vess helyébe szénát. Odébb két földre zuhant ajtószárnyat látsz. Emeld fel őket, és támaszd neki a falnak. Ezzel már ott is vagy, az anyám nénjének házánál. Ahogy belépsz, mindjárt ott látod a falon a fuvolát meg a dohot. Lépj bátran a nagynéném elé, add oda neki a levelet, közben pedig kapd le azt a kettőt a falról, és siess vissza velük, de úgy, hogy a lábad se érje a földet. Ha majd a néném elolvasta a levelet, elkiáltja magát: „Ajtó, fogd meg!” De az ajtó biztatni fog téged: „Van nekem egyéb dolgom, fuss, te lány, szedd a lábadat!” Kiált majd a szárnak, a folyónak meg az almafának is, de mindhiába. Te pedig, ha eléred a folyó túlsó partját, telepedj le, játsszál a fuvolán meg a dobon, és meglátod, a néném megpukkad mérgében.

A királylány úgy is tett, és minden úgy történt, ahogy a fiú mondta. A drakénának még a szája is tátva maradt, amikor a lány belépett hozzá. Másnap vasárnap volt. A drakéna egy-egy égő gyertyát ragasztott a lány minden egyes ujjára. Ahogy a gyertyák fogytak, a lány ujjaira égtek. A fiú kérte őt:

– Csókolj meg, ha lány vagy, akkor megszabadítlak.

Látta a lány most már, hogy a fiú igaz szerelemmel szereti, és bevallotta az igazat.

Kitervelték együtt, hogy otthagyják a drakéna házát, rá a királynő apjához menekülnek. Úgy is cselekedtek, és a király nyomban visszaült örömeiben az aranyos székébe. Pompás lakodalmat csaptak, negyven nap, negyven éjjel folyt a dáridó. Én is ott voltam, de faképnél hagytam őket, és eljöttem ide hozzátok.

A TIZENHARMADIK

Volt egyszer egy ember. Tizenkét fia volt már, amikor még egy született neki, az lett a Tizenharmadik. Elindultak egyszer a fiúk, hogy munka után nézzenek, de hiába kopogtattak itt is, ott is. Mivel nem tudták megszerezni a mindennapira valót, belopóztak az arapisz földjére, kalászkokat tépdestek, a magokat összezúzták, és kenyeret sütöttek belőle. Éppen szaggatták a kalászkokat, amikor megjött az arapisz, látta, hogy miben sántikálnak, és halállal akarta őket büntetni. A fiúk a lábához borultak, úgy kérték, hogy kegyelmezzen nekik. Az arapisz színleg megbocsátott, és így szólt hozzájuk:

– Írok egy levelet, vigyétek el a házamba, és maradjatok ott egy darabig, lakjatok jól derekasan, utána mehetek haza.

Megörültek a testvérek, köszöngették a jóságát és elindultak. Útközben a legfiatalabbik odaszólt a legnagyobbak:

– Bontsuk csak fel azt a levelet, hadd lássuk, mit írt benne.

Letelepedtek egy szikla tövében, felnyitották, hát látják, hogy az arapisz ezeket írta:

– Küldök neked tizenhárom fickót, vágd le őket, tisztítsd meg, és készíts a húsból jó vacsorát. Estére megjövök és megeszem.

A fiúk elszörnyedtek, összetépték az írást, és másikat csempészték a helyébe:

– Küldök neked tizenhárom legénykét, vágj le tizenhárom galambot, főzd meg, készítsd el, lakasd jól a fiúkat, azután fektesd őket ágyba tizenhárom szolgálólány mellé, így talán a mi házunkon is fakad hajtás.

Azért írták ezt, mert az arapisznak ötven felesége volt, de gyereke egy sem. Amikor odaértek, az asszony hívta a cselédeket, levágta a galambokat, főzött belőlük egy jó tál ételt, közben pedig a tizenhárom legtakarosabb szolgálóleányt elküldte a fürdőbe, hogy olyanok legyenek, mint a virágszálak. Mikor beesteledett, asztalhoz ültette a fiúkat, és evés után bevitte őket a szobába a lányokhoz.

A Tizenharmadik, akinek ugyancsak helyén volt az esze, meghagyta bátyjainak, hogy ha a lányok elaludtak, cseréljék fel a fezt az ő fejkendőjükkel, utána alhatnak nyugodtan.

Éjfélkor hazajött az arapisz a mezőről, és kérdezte a feleségét, hogy volt, mint volt. Az asszony megmutatta a levelet, és elmesélte, hogy mit csinált. Az arapisz éktelen dühbe gurult, megragadta a kardját, bement a szobába, és ahol fezt látott, azt a fejet lenyisszentette, nem sejtve, hogy a lányok fejét nyiszálja. A Tizenharmadik pedig hajnalban szép kényelmesen felkelt, maga köré gyűjtötte testvéreit, és odébbálltak.

Mikor a fiúk embersorba kerültek, mindegyik kitanult valami mesterséget. Mivelhogy a Tizenharmadiknak olyan jól vágott az esze, a király szolgálatába lépett, és hamarosan első embere lett. Bátyjai azonban megirigyelték a jó dolgát, és ilyesfélét suttogtak a király fülébe:

– Urunk, királyunk, jó egészséget kívánunk Felségednek, van ám az arapisznak egy olyan paripája, hogyha a tied volna, több ló nem is kellene melléje. Küldj el valakit érte, hogy hozza el neked.

– Ki tudná azt nekem elhozni?

– Hát a mi testvérünk, a Tizenharmadik!

A király maga elé rendelte Tizenharmadikát, ellátta bőven pénzzel, és útnak indította. Tizenharmadik ment, ha egyszer küldték, meg sem állt, amíg az arapisz udvarába nem ért. Az arapisz éppen a lovát abrakoltatta. A fiú megvárta, amíg bemegy a házba, azután odalépett a lóhoz, hogy elkösse és vigye. A ló ekkor nagyot kiáltott:

– Arapisz, ellopnak!

Egyszeriben kint termett az arapisz, de egy teremtetts lelket sem látott, minthogy Tizenharmadik az ajtó mögé bújt. Megmérgezett hát, és alaposan elpáholta a lovát. Úgy helybenhagyta szegény állatot, hogy az egyet sem szólt többet. A fiú megtömte a tarisznyáját szénával, felült a lóra és elindult. Az szó nélkül túrte. Útközben kimarkolta a szénát a tarisznyájából, és jobbra, balra hintette, hogy megzavarja az arapiszt, ha követné őket. Így értek a király elé, a fiú átadta a lovat, és bőséges ajándékot kapott érte.

Az arapisznak ezalatt egyre a ló kiáltása járt a fejében, és ezért újra kinézett az udvarra. Nem lelte a lovat, ezért egy sánta kecskére ült, úgy indult a keresésére. Hiába kutatta, nem volt sehol! Mikor hazament, szolgálai elárulták neki, hogy Tizenharmadik orozta el a lovat. Arapisz most már mindenáron fel akarta kutatni Tizenharmadikát, hogy leszámoljon vele.

Mikor a testvérek látták, hogy a legkisebb megjött, és haja szála sem görbült meg, újra hallgattak a Sátán szavára, és azon mesterkedtek, hogy eltegyék láb alól. Ismét a királyhoz mentek, és jelentették neki:

– Jó egészséget, urunk királyunk, a környéken tanyázik egy arapisz, beste fajzat, aki sok kárt tesz mindenütt a birodalomban. Kegyeskedjél fogságba vetni és megöletni őt, akkor felszabadul a nép, és örökké hálás lesz neked.

– Ki fogja el őt?

– Ki más, mint Tizenharmadik.

A király maga elé hívatta Tizenharmadikát, megparancsolta neki, hogy ejtse foglyul az arapiszt, és pénzt is adott neki bőven.

Tizenharmadik nyakába vette a világot, addig ment, amíg egy erdőben mit lát? az arapiszt, amint éppen egy nagy ládát ácsol össze.

– Szerencsés jó napot, arapisz – szólította meg –, mit csinálsz te itt?

– Jaj nekem, ne kutasd az én bánatom okát, te ember! Valami átkozott, Tizenharmadik a neve, jött és levágattatta velem a szolgálólányaim fejét, ráadásul pedig elkötötte a lovamat. Csinálok egy nagy ládát, megkeresem őt, beledugom, és a tenger mélyébe vetem.

– Áldott legyen az apád lelke – kiáltotta Tizenharmadik –, hiszen én is őt kutatom, mivelhogy tőlem is lopott egy pár ökröt. Csakhogy hallod-e, az a hír járja, hogy Tizenharmadiknak hatalmas ereje van, ezért nagyon erősre csináld azt a ládát. Ha kész lesz, bújj bele, én majd néhány szeget verek a tetejébe, te meg belülről döngesd az öklöddel, meglátjuk, tart-e. Azután kieresztelek a ládából, és összeállunk ketten, úgy indulunk a keresésére.

– Jó lesz! – felelte az arapisz.

Összeácsolta a ládát, belebújt, Tizenharmadik pedig jó sok szeget vert a fedelébe. Az arapisz megdöngette belülről a ládát, végül kikiáltott:

– Jó lesz ez így! Most aztán engedj ki, testvér!

– Te tökkelütött, te – kacagott Tizenharmadik –, hiszen én vagyok az, akiért tűvé teszed a világot. Majd meglátod, mit csinálok veled.

Elvitte a ládát a királynak, lefeszítette az egyik deszkát a tetejéről, odacsődítette a királyt meg a népét, és megmutatta nekik az arapiszt a belsejében. Azután begyűjtött a kemencébe, belökte a ládát, és az arapisz ott égett.

A király Tizenharmadiknak adta a lányát feleségül, és boldogan éltek, de mi még jobban.

AZ ARANYTOJÁST TOJÓ MADÁR

Volt egyszer egy szegény ember, volt néki egy felesége meg két, iskolába járó gyereke.

Egyszer így szólt a szegény ember:

– Anyjuk, tegyél egy karéj kenyeret a tarisznyámba, megyek az erdőbe. Vágok egy halom fát, felrakom a számárra, bemegyek vele a városba és eladom. Veszek az árán kenyeret, és hazahozom, hogy legyen mit ennünk.

Mikor kiért az erdőbe, így okoskodott:

– Ha a földön hagyom a tarisznyámat, jönnek a hangyák, és megeszik a kenyeremet. Jobb lesz, ha felakasztom egy ágra.

Így is tett, utána pedig nekilátott a favágásnak. Hamarosan dél lett, az ember megéhezett, és indult a tarisznyáért, hogy kivegye belőle a kenyeret. Felkapaszkodott a fára, és leakasztotta a tarisznyát, hát amint kibontja, látja, hogy a kenyér volt – nincs! Egy madár bújt bele, utolsó morzsáig felcsipegette a kenyeret, és egy tojást tojt, amelyik aranyból, ezüsből volt. Az ember a tojás láttára szidni kezdte magában a feleségét, hogy ő kenyeret mondott neki, az asszony meg tojást adott helyette. Ugyanis nem jött rá, hogy madár járt a tarisznyában, azt hitte, hogy az asszony vétette el a dolgot.

Felrakta a fát a csacsi hátára, és elindultak a város felé, hogy majd ott eladja.

Ahogy az útelágazáshoz értek, egy arapisz toppant elébe, és így szólt:

– Bácsika, van neked egy tojásod. Ideadod húsz garasért?

Mikor az öreg ezt meghallotta, gondolta magában: „Hát ez meg honnét tudja, hogy tojás lapul a tarisznyámban? Alighanem elment az esze sétálni, hogy húsz garast akar adni egy tojásért!” Minthogy azt hitte az öreg, hogy az arapisz csak bolondozik, nem felelt rá semmit. Az arapisz meg úgy értette, hogy az öreg drágábbra tartja a tojását, és ezért így folytatta:

– Megadom érte a negyven garast!

Az öreg most sem hitt neki, és csak hallgatott, az arapisz pedig ismét feljebb ment az árral, egyre többet és többet kínált, amíg végre

ezer garasnál tartott. Erre már felfortyant az öreg és rákiáltott: – Ide vele, ha igazat szóltál!

Az arapisz a markába olvasta az ezer garast, az ember pedig azt sem tudta, hová legyen örömében. Sarkon fordult, és a szárával együtt igyekezett haza, ahogy a lába bírta, hogy elmondja feleségének a történeteket. Másnap reggel újra odaszólt az asszonynak:

– Anyjuk, dugj egy karéj kenyeret a tarisznyámba!

Megint csak kiment az erdőbe, és minden úgy történt, ahogy előző nap. Így ment ez három, négy, tíz, száz napon át. Végül az öreg gondolt egyet:

– Megfogom én azt a madarat!

Most is fölakasztotta a tarisznyát a fa ágára, de ő ott maradt a tövében, és leste, mi lesz. Megérkezett a madár, bebújt a tarisznyába, és nekilátott a kenyérnek. Az ember óvatosan felkúszott a fára, és nagy hirtelen összehúzta a tarisznya száját. Azután belenyúlt, megragadta a madarat, és leereszkedett vele a földre. Ott aztán futásra vette a dolgot, nehogy összetalálkozzék az arapisszal és az meglássa nála a madarat.

Hazaérve szép, tágas kalitkát készített ezüstből, beletette a madarat, és gondosan ellátta étellel, itallal. A madár naponta megtojta a tojást, az ember pedig elvette tőle, ment a keresztúthoz, ahol az arapisz már várta, és eladta neki a tojást hatezer garasért. Így ment ez minden áldott nap. Az ember lassanként jól megszédte magát, és egyszer így szólt feleségéhez:

– Asszony, van énnekem messzi idegenben egy testvérem, szeretném meglátogatni. Adj a madárnak mindennap friss kenyeret meg vizet, vedd el a tojást, amit rak, és menj el vele a keresztúthoz. Ott várakozik egy arapisz, annak add el hatezer garasért, de ha azt kérdezné, hogy merre van az a madár, amelyik tojta, mondd, hogy: „Nem tudom.”

Az ember nekivágott az útnak, és a felesége mindent úgy tett, ahogy mondta neki, amíg aztán úgy fordult a dolog, hogy az arapisz szeretője lett. Egy idő múlva az arapisz faggatni kezdte az asszonyt:

– Mondd még őszintén, nálatok van az a madár?

Az asszony pedig ráfelelte:

– Nálunk bizony.

– Vágd el a nyakát – kérte az arapisz –, egyétek meg a húsát, de a fejét meg a szívét hagyd meg nekem. Este eljövök hozzád, és akkor majd eszünk, iszunk, mulatunk egyet.

Az asszony szót fogadott, és a madár szívét meg a fejét egy külön edénybe tette. Fiai nemsokára megjöttek az iskolából, és mivel éhesek voltak, anyjuk pedig éppen odalent mosott, berontottak az éléskamrába. Amint meglátták az edényt, s benne a madárfejet és szívét, az idősebbik bekapta a fejet, a kisebbik meg a szívét. Nem tudták, hogy ha valaki ennek a madárnak a szívét megeszi, derékalja alatt terítve lesz a föld arannyal, ha meg a fejét nyeli le, király lesz belőle.

Nemsokára jött az asszony, és látta, hogy a fazékban hült helye a madárfejnek meg a szívnek. Megragadta fiait, és rájuk kiáltott:

– Jaj nekem, mit csináltatok, mért is faltátok fel!

Az idősebbik rámutatott a kicsire:

– Ő ette meg!

A kisebbik tiltakozott:

– Ő volt! – mondta és a nagyra mutatott.

Estére beállított az arapisz, és kérdezte az asszonyt, hogy úgy cselekedett-e, ahogy meghagyta neki.

– Mindent úgy tettem, ahogy mondtad – felelte az asszony –, de a gyerekek a hátam mögött megették.

Az arapisz ezekre a szavakra éktelen haragra gerjedt. Berontott a szobába az alvó gyerekekhez, és agyba-főbe verte őket. A két fiúnak sikerült valahogy kisiklani a markából, és elináltak.

Sötét éjjel volt, az eső is esett. Vándorolt a két gyerek, vége-hossza nem volt az útnak, amíg aztán egy hídnál megálltak. Bent az erdőben, messzire onnét, egy kis fény pislákkolt, és a kisebbik így szólt az idősebbhez:

– Bátyám, te maradj itt, én odamegyek, és kitudom, micsoda fény az. Lehet, hogy valami pékség, akkor veszek kenyeret, idehozom, és elverjük vele az éhünket.

Az idősebbik beleegyezett.

– Jól van, menj, de nehogy aztán megfélelkezz rólam.

A kisebbik megnyugtatta:

– Ne félj semmit, nem felejtlek el.

Amikor a fiú odaért, ahonnét a fény jött, egy férfit meg egy asszonyt látott, akik hamuban sütöttek kenyeret, és nyomorúságukban azt ették. A fiú megszólította az embert:

– Bácsi, fogadj magadhoz engem, hadd legyek a fiad, én meg apámmá fogadlak.

Felelte az öreg:

– Jaj, te gyerek, hát nem látod, hogy nekünk még hamunk is alig van, mivel etetnénk téged?

– Amit ti esztek, azt enném én is – fogadkozott a gyerek.

– Honnét jössz, és mi szél hozott ide? – tudakolta a férfi.

A gyerek elmondta apróra, hogy volt minden, és amikor az ember meghallotta, hogy ő ette meg a madár szívét, rögtön tudta, hogy a fekhelye alatt aranyat fog találni, ezért így szólt:

– Isten neki, gyere hát, legyél az én fiam!

De a gyerek folytatta:

– Van nekem még egy bátyám is, a hídnál vár rám, megyek és idehozom.

A hídhöz érve, kereste a bátyját, de nem lelte sehol. Azt gondolta, hogy alighanem széttépték a farkasok, és sírt keservesen, majd visszatért a szegény ember hajlékába.

Az öregnek volt egy gyékénye, azon hálatta a fiút, ő maga pedig, mivel semmije sem volt, a csupasz földön aludt.

Reggel, ahogy kinyitotta szemét, első dolga volt, hogy a gyerek kezébe nyomott egy korsót, megmutatta neki, merre találja a kutat, és meghagyta, hogy merje tele vízzel. Mihelyt a fiú kitette a lábát, visszahajtotta a gyékény sarkát, és látta, hogy a föld valóban tele van arannyal. Így történt ez mindennap, és az öregből hamarosan gazdag ember lett. Pompás palotát építtetett magának, a legfelső emeletet bevonatta bársonnyal, a középsőt aranyos brokáttal, a földszintet pedig szőnyegekkel boríttatta. Csak úgy nyüzsgött mindenütt a sok szolga. Három boltot is építtetett a palota mellé. Fényes ruhákban járt, és a fiút meg a feleségét is kiöltöztette. Az asszony nyakán, fején aranyékszerek díszeltek.

A fiúnak sejtelve sem volt róla, hogy neki köszönhették gazdagságukat, és egyszer megkérdezte:

– Ugye, nekünk régebben sem kenyérre, sem fedélre, sem ruhára nem jutott, most meg így vagyunk?

Az ember azt felelte:

– Volt nekem messze idegenben egy dúsgazdag testvérbátyám, aki meghalt, és mindenét rám hagyta.

Az asszony azonban ferde szemmel nézte a fiút, mivel őt okolta amiatt, hogy mióta felvitte Isten a dolgukat, a férje egyre csak mulatott, dáridózott, és rá sem hederített többé. Bosszút forralt, és eltökélte magában, hogy egyszer majd derekasan ellátja a fiú baját, utána pedig kiteszi a szűrét. Egyik nap a fiú megjelent a ház előtt valami holmival, amit az öreg vásárolt, és felkiabált:

– Anyám, gyere le, vidd fel ezeket, ni.

Az asszony leszólt:

– Gyere csak fel velük.

Ahogy a fiú felért, az asszony nekiesett, ütötte, verte, majd hogy meg nem ölte.

– Anyám – siránkozott a gyerek –, mondd meg, mi rosszat tettem, hogy ennyire versz?

– Átkozott te, még van képed ilyet kérdezni? – rikoltzott az asszony, és ütötte, ahol érte.

A gyerek végre kisiklott a markából, és zokogva futott vissza az emberhez. Az öreg szíve elfacsarodott, amikor megpillantotta a gyerek bedagadt szemét, és kérdezte tőle, hogy mi történt? A fiú mindent elmondott, az ember pedig így szólt: – Te csak maradj itt, én hazamegyek, és megtanítom móresre!

Ment a férfi, de a fiú lopva utána osont. Felment az ember az emeletre, a fiú pedig megállt a lépcsőn és várt. A férfi így szólt feleségéhez:

– Te asszony, hát nincs tebenned szégyenérzet, nem sül le az arcodról a bőr azért, amit tettél? Azelőtt hamut ettünk! Kinek köszönhetjük mindenünket, amink csak van? Ennek a gyereknek! Hát nem ott vár reggelente a sok arany a derékalja alatt?

A fiú mindent hallott, leszaladt a lépcsőn, és visszasietett oda, ahol az ember hagyta őt. Hamarosan jött a férfi, és azt mondta:

– Jól megfizettem neki, megkapta a magáét!

A gyerek azonban így szólt:

– Ölj meg, ha úgy tetszik, de én veletek nem maradok tovább egy fedél alatt.

Hiába marasztalta az ember, a fiú nem engedett. Más városba ment, és ott egy kis szobát bérelt magának. Mikor este lett, lefeküdt és elaludt. Ahogy reggel felkelt, megtalálta a derékalja alatt az aranyakat. Vásárolt magának ruhát, ágyneműt, azonfelül három nagy cserépkorsót meg három zsákot, és mindent a szobájába vitt. Nem telt bele egy hónap, és a korsók is, meg a zsákok is csordultig voltak arannyal. Ekkor odaült az ablakhoz, és dalolgatott magában.

Volt ebben a városban a királynak egy lánya, aki olyan szép volt, hogy száz garast kellett letennie annak, aki látni akarta a kisujja körmét. Kétszáz garasért még egyszer annyit láthatott belőle, ha pedig annyi aranya lett volna, hogy az álló lánynak a feje tetejéig ér, feleségül kapta volna.

A fiú ekkor megpillantott az ablakból egy teherhordót, aki vígan szaladt el a ház előtt, mert együtt volt a száz garasa, és bár egy esztendei munkájába került, amíg összekaparta, most szíves örömet odaadta, csak hogy megláthassa a királykisasszony kisujja körmét. Bement a palotába, lefizette a száz garast, megnézte a körmöcskét, de visszajövet megbánta a dolgot, és sírva bandukolt hazafelé. A fiú kiszólt neki:

– Az imént még madarat lehetett fogatni veled, olyan víg voltál, most meg sírva járod az utcát?

A teherhordó elmesélte, min búsul, a fiú pedig odavetett neki kétezer garast, és intette őt:

– Máskor ilyet ne tégy! Most pedig gyere be, és segíts nekem.

Hátára rakta a három korsót meg a három zsákot, és elmentek a palotába. Odaállították eléje a lányt, a fiú kiürítette az egyik korsó tartalmát, és az arany a lány térdéig ért. Utána kiürítette a másodikat, akkor már a csípőjéig érte, a harmadik korsó után az arany a keblét is befedte. Most a zsákok kerültek sorra. Mikor az elsőt kiborította, a lány nyakig állt az aranyban, mikor a másodikat, a feje búbjáig, a harmadik zsák után pedig az arany egy arasszal magasabban állt.

Ámbár sok királyfi próbát tett már, de egynek sem sikerült ennyi töméntelen aranyat összegyűjtenie. Bámult hát a király, és így szólt a fiúhoz:

– Holnap reggel megüljük a lakodalmatokat!

A fiú meg a királylány együtt maradtak. A lány ekkor faggatni kezdte a fiút:

– Ha már egyszer te leszel a férjem, hát mondd meg nekem, hol szereztél ennyi rengeteg aranyat? Nem lehet ezentúl titkod előttem!

A fiú szépen elmondott neki mindent, ahogy történt, sorjában. Több sem kellett a királykisasszonynak, nyomban megparancsolta a szolgájának, hogy hozzon bort, mert együtt fognak inni. A szolga behozta a bort, a lány pedig egy szivacsot rejtett az álla alá. Egyre-másra kínálgatta a fiút, hogy igyék. Amit ő maga felhajtott, az a nyakába csorgott, és a szivacs felitta.

Addig, addig ment ez így, amíg a fiú olyan részeg lett, mint a csap. A lány behozott egy tálat, hogy a fiú abba okádjon, és mikor öklendezni kezdett, jól oldalba vágta, mire a madárszív kibukott a száján. A lány villámgyorsan elkapta és lenyelte, majd átszaladt a szomszéd szobába.

Reggelre a fiú felocsúdott részegségéből, hát mit lát? Ott fekszik abban, amit kiadott magából, a királylány pedig sehol. Felemelte a derékaljat, nézi, vizsgálja, de semmit sem talál alatta. Egyenest a király elé ment, és követelte rajta a feleségét, a királykisasszonyt, de kitudszkolták őt onnét, és ostorral verték el a háztól.

Sírva vette nyakába a világot, ment, mendegélt, amíg egy almafához nem ért. Ez a fa csak három almát termett évente. A fiú éhes volt, felmászott a fára, és leszedte az almákat. Megette az elsőt, hát mit lát? Két jókora szarv nőtt a homlokán! Tak-tuk – koppantak a szarvak a fák derekán, ahogy átvágott az erdőn. Ott aztán egy körtefát látott. Ezen a fán sem termett több körte évenként, mint három. Erre is felkapaszkodott, leszakította a körtéket, hát amint megevett egyet, eltűnt a két szarv a homlokáról. Gondolt egyet, zsebre dugta a gyümölcsöket, és ment vissza egyenesen a királyhoz. Ezekkel a szavakkal állított be hozzá:

– Engedd, hogy még egyszer utoljára lássam a királylányt, azután szedem is innen sátorfámat.

A lány hallotta, és gondolta magában: „Megcsaltam, ráadásul meg is loptam szegényt, mért ne mutatkozzam még egyszer előtte?” – és ezzel megjelent az ablakban. A fiú megszólította:

– Feleségem, te törbe csaltál engem, de a szívem vágyott rá, hogy legalább még egyszer lássalak. Íme, itt ez az alma, fogadd el

tőlem, és kóstold meg.

A lány kacagott, kapta az almát és beleharapott. Abban a szempillantásban két ágas-bogas szarva nőtt, de akkora, hogy nem tudta visszahúzni a fejét a szobába. A fiú elkiáltotta magát:

– Eddig száz garast fizettetek, hogy láthassátok a királylánynak a körmét. Jertek ide, most nézhetitek őt ingyen.

Összezsődült a nép, törökök, görögök, örmények. A király könyörgésre fogta a dolgot, kérlelte a fiút, tegyen valamit, hogy a leány elveszítse szarvait, a fiú azonban így válaszolt:

– Előbb adjátok vissza a madárszívet, akkor majd eltüntetem a szarvakat.

Bort hoztak, és addig itatták a lányt, amíg megrészegeedett, és öklendezni kezdett. A fiú alaposan oldalba teremtette, a szív kiugrott a száján, a fiú meg elkapta és lenyelte. Azután így szólt:

– Eltüntethetem a szarvaikat, ha kedvem tartja, de ha nem akarom, nem teszem. No de hát Isten nevében mégis megteszem.

Odanyújtott neki egy körtét, és amint a lány evett belőle, nyomban leestek a szarvai, és visszahúzta fejét a szobába.

Miután a fiú így visszaszerezte a madárszívet, eltávozott egy másik országba.

– Jó lenne, ha kitanulnék valami mesterséget – fontolgatta magában –, hogy ha ismét ellopnák tőlem a szívet, éhen ne vesszek.

Felcsapott hát vadászni. Történt egyszer, hogy az erdőt járva egy őzike került elébe. Kilőtte rá nyilát, és leterítette. Éppen a király őzikéje volt, és amikor annak tudomására jutott a dolog, kiküldte embereit, hogy kerítsék kézre a vadászt. Elfogták a fiút, és a király elé hurcolták, aki megparancsolta:

– Öljétek meg!

A fiú így szólt a királyhoz:

– Hadd beszéljek előbb, azután kiolthatod az életem.

– Szólj! – mondta a király.

A fiú ekkor elmesélte történetét elejétől végig.

Ebben az országban az a szokás járta, hogy ha meghalt a király, szabadon engedték a madarát, és akinek a fejére leereszkedett, azt választották királlyá. A madár a mostani király fejére szállt legutóbb, mert ő volt az a fiú, aki a madár fejét ette meg. Azazhogy ő volt a

vadász testvére. Ahogy a király meghallotta a fiú történetét, felismerte benne öccsét, karjába zárta, és ölelték, csókolták egymást. Azután elmentek együtt, és a kisebbik feleségül vette azt a szépséges királylányt, aki rászedte őt. Negyven nap, negyven éjjel tartott a lakodalom. Ők ott voltak, mi meg itt, de mi jobban vagyunk, mint ők.

AZ ÚRFI

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy úrfi. Ez az egy szem gyereke volt apjának, anyjának, nem csoda, hogy ő volt mindenük, szeme fényük. Nem nevelték, hanem inkább dédelgették, ajnározták, még a naptól is óvták. Nőtt a gyerek, növekedett, szemrevaló legény lett belőle. A vele egyidős fiatalok jártak mindenfelé, utaztak a világban, aztán hazatértek, de ő még egy tapodtat sem mozdult hazulról. Ámulva hallgatta, amikor barátai idegen országok szépségéről, gazdagságáról meséltek. Kereste is a társaságukat, és olyan dolgokat hallott tőlük, amiről eddig még csak nem is álmodott. Eltökélte magában, hogy világgá megy, de nem szólt róla szüleinek. Titkon kérte barátait, hogy ha legközelebb útra kelnek, vigyék őt is magukkal. Még pénzt is ígért nekik, csak hogy el ne árulják apjának, anyjának, de az egyik fickó egy óvatlan pillanatban mégiscsak kikottyantotta a titkot. Szüleinek így fülébe jutott, és nagy szívfájdalmat okozott nekik. Egy szál gyerekük van, és ettől az egytől is elszakadjanak? Hová lenne az a fiú idegen földön? Hát nem elég az ő vagyonuk, a fiúnak világgá kell mennie, hogy hozzá szerezzen?

Egészen feldúlta őket a dolog.

– Nem eresztem a gyerekeimet magam mellől – mondta az anyja –, ördög vigye azokat a csavargókat, akik elbolondították.

– Ne búsulj, feleségem – biztatta az apa –, tudom, mit teszek, nem fog az elmenni!

Titokban összehívta az útra kész legényeket, egy-egy aranyat nyomott mindegyikük markába, és megkérte őket, hogy ne tudassák indulásukat a fiával. Azok örömezt ráálltak, és nagy titokban felkerekedtek a városból. Bezzeg mérgelődött a gyerek, amikor megtudta a dolgot, haragudott rájuk is, meg az apjára is.

Másnap alig pitymallott, ő már felkelt, kiszedett néhány aranyat apja pénzes zacskójából, összekészítette motyóját, azzal nyakába vette a világot.

Ment, mendegélt, reggeltől napestig rózta az utat, és ahol meglepte a sötétség, a csupasz földre feküdt, és aludt reggelig. Amint kivilágosodott az ég alja, felszedelőzködött, és indult tovább.

Négy álló napja vándorolt már, amikor egy város határába ért. A temető mellett járt éppen, amikor ráesteledett. „Reggelig itt maradok, aztán világossal bemegyek a városba” – gondolta magában. A temetőben egy kis gödröt látott, nem tudta, hogy sírveremnek szánták, hát belefeküdt, de álom nem szállt a szemére. Ébren várta a hajnalt.

Élt abban a városban egy gazdag hajóskapitány. Kincseinek, hajóinak nem volt se szeri, se száma, és mivel gyakorlott tengerész volt, nagy utakat tett, amelyekről arannyal, ékkövekkel, gyöngyökkel megrakodva tért vissza. Ezeket a drágaságokat jó barátjának, egy kalmárnak adta át, aki áruba fektette azokat. Mikor újra eljött az utazás ideje, a gazdag ember úgy akarta, hogy felesége kísérelje el az útra. Egyetlen leányát azonban otthon hagyta, mert akkortájt léptenyomon kalózkodók tűntek föl a tengeren, és félt, hogy dédelgetett leányát baj érhetné. Így a leányt is, meg a házáat is a kalmárra bízta, mielőtt elindult.

Járt-kelt a kalmár gazdag barátja házában, és őrizte a kincseit. Nemcsak a házra, a lányra is ügyelt, nehogy baj érje, vagy egy ujjal is bántsa valaki. Úgy szemmel tartott mindent, mintha csak ő lett volna a ház ura vagy a lány apja. Elégedetten, boldogan teltek a lány napjai, és nem sokat búsult apja, anyja távolléte miatt.

Napok, hónapok múltak, amíg aztán egyik este a kalmár megpróbálta elcsábítani a lányt. Szegényke kiabált, sikoltozott, nem engedte a férfit a közelébe, mert attól félt, hogy elrabolja a gyöngyeit. Anyja, mielőtt útnak indult volna, emberhajból készített zacskóba rejtett el gyöngyöket és drágaköveket, és azt leánya hajába fonta.

– Kislányom – intette őt –, itt legyen ez mindig hajad rejtekében, ki tudja, egy nap nem veszed-e hasznát.

A kalmár azonban nem is sejtette, hogy gyöngyök, ékkövek vannak a leány hajába fonva, nem ezekre fáj a foga. Amikor a leány eltaszította magától, rémületében, hogy az apa, hazatértekor, megtudja a dolgot, kirántotta kését, és markolatig döfte a lányba, aki élettelenül rogyott össze. A kalmár holtnak vélte, előkapott egy zsákot, belegyömöszölte, bekötötte a zsák száját, hátára dobta, és a sötétség leple alatt kiment vele a temetőbe. Talált ott egy üres sírt, abba tette a zsákot, és földet szórt rá. Utána visszatért barátja

házába, és kifosztotta mindenéből. A kincseket saját házába hurcolta, és másnap elhíresztelte, hogy kalózok törtek a hajóskapitány palotájára, és kirabolták, leányának pedig nyoma veszett. Az emberek elhitték, eszükbe sem jutott feltételezni a kalmárról, hogy így kijátszotta barátját.

Hagyjuk most őt, és nézzük, mi lett az úrfiból. Hajnal felé felneszelt valami zajra, kikémlelt, hát látja hogy egy ember tart feléje súlyos teherrel a vállán. Mindig közelebb jön, végül megáll, lecsúsztatja terhét, beledobja a nyitott verembe, és egy kapával elegyengeti rajta a földet. Végül elhajítja jó messzire a kapát, és sietve odébbáll. Az úrfi összehúzta magát félelmében, még lélegzeni sem mert. Jó darabig várt, végre kidugta a fejét, szétnézett – semmi nesz, sehol egy lélek. „Nem mozdulok innen, amíg meg nem virrad, csak azután megyek be a városba.” Alighogy ezt elgondolta, jajgatást hallott. Kimászott a gödörből és fülelt. Hát a jajszó a veremből jött, ahová az az ember elásta a terhét. Odasietett, félrekaparta a földet, és kiemelte a zsákot. Kioldotta a száját, és mit látott? Egy élettelen szép leányt, késsel a mellében, A lány elhaló hangon nyögdécselt. Az úrfinak első dolga volt, hogy lefejtse róla a zsákot, és kihúzza melléből a kést. A sebből csak úgy patakzott a vér. A fiú bekötözte egy kendővel, azután karjára vette, és odavitte a vízhez, amely ott volt a közelben, és lemosta róla a vért. Addig dörzsölgette csuklóját, bokáját, addig hintett vizet az arcára, egyszóval addig mesterkedett, amíg a lány egyszerre csak felnyitotta a szemét. Mire reggel lett, visszanyerte erejét, lesepergette magáról a földet, és rendbe hozta ruháját. A fiút úgy megzavarták a történetek, hogy csak nézte, bámulta a lányt, és eszébe sem jutott, hogy megkérdezze, kicsoda, és hogyan jutott erre a sorsra. A lány sem szólt. Fogta a zsákot, belecsavarta a kést, azután a fiúhoz fordulva, így szólt:

– Menjünk innen! Te velem jössz, és esküvel megfogadod nekem, hogy minderről senkinek sem szólsz.

Elérkeztek a városba, amelynek a lány minden zegét-zugát ismerte. Béreltek egy kis házikót, abban húzták meg magukat. A fiú járt el hazulról, ő vásárolt meg mindent, ami kellett, a lány pedig a ház belsejét csinosította. Minden külső munkát a fiúra bízott, és soha át nem lépte a küszöböt, senki előtt nem mutatkozott. A fiú úgy

szerette őt, mintha csak a nővére lett volna, és mindent megtett a kedvéért. Hordta haza a sok jó falatot, amit a lány kívánt, ettek, ittak, és úgy éltek együtt, mint két testvér. A lány „kisöcsém”-nek szólította a fiút, az pedig „nővérekém”-nek a lányt. Amíg tartott az aranyából, a fiú gondtalanul szórta a pénzt, mindenért többet fizetett, mert az árusok tudták, hogy semmihez sem ért, és rászédtek, ahol csak lehetett.

Tavasszal kifogytak az aranyakból, és a fiú bűnnek eresztette a fejét. A lány azonban sejtette, hogy mi bántja, és így biztatta:

– Ne bánkódj amiatt, hogy nincs több aranyad, és ne eméssz magad. Ha elfogyott a tied, itt az enyém.

A fiú elámult e szavak hallatára, és így dörmögött magában:– Alighanem tréfát űz belőlem, hol vannak azok az aranyak, mikor mindeddig színüket sem láttam?

– Gyere – hívta a lány –, bontsd szét a hajfonatomat, találsz benne egy hajból készült kicsi zacskót, azt vedd ki, de jól észben tartsd, hogyan volt belefonva, hogy vissza is tudjad tenni.

A fiú nagy gonddal kibontotta a leány haját, és kiszedte belőle a zacskót. A lány kiöntötte a tartalmát, és megmutatta a fiúnak az ékköveket és gyöngyöket, amelyekhez hasonlót az még soha sem látott. Egy gyöngyöt kivettek, a többit visszafonták a lány hajába. A lány odaadta a gyöngyszemet a fiúnak, és így szólt:

– Menj le vele a kikötőnegyedbe, van ott egy bizonyos kalmár, annak add el ezt a gyöngyöt, és hozd haza az érte járó pénzt.

A fiú rátalált a kalmárra, aki megkérdezte tőle:

– Mi járatban vagy, legényke?

– Van egy eladó gyöngyszemem, nem vennéd meg?

A kalmár tenyerébe vette a gyöngyöt, és majd felfalta a szemével.

– Mennyire tartod? Nagy pénzben kívánod az árát, vagy kis pénzben?

– Kis pénzben fizessd, urambátyám, ha teheted – felelte a fiú, mert úgy gondolta, hogy ha a piacra megy bevásárolni, ne legyen baja a váltással.

A kalmár kihozott egy zsák rézpénzt. Mikor a fiú megpillantotta, ugyancsak vakargatta a fejét – hogy fogja ő ezt hazacipelni. Az agyafúrt kalmár rögtön tudta, mi a baj, és nagy ravaszul felajánlotta,

hogy majd az ő szolgája haza segíti. Így akarta kitudakolni, hogy hol lakik a fiú.

Elindultak, elől a fiú, nyomában a szolga a pénzes zsákkal. Szerencsésen haza is értek. A fiú újra jókedvre derült, és két kézzel szórta a pénzt.

A kalmár eladta a gyöngyöt, mondanom sem kell, hogy a duplájáért, de örömébe üröm vegyült, mivel felismerte, honnét való, és félt, hogy kitudódik a lány dolga.

A hajóskapitány és a felesége nem sokkal ezután hazaértek utazásukból, és mikor megtudták, mi történt náluk, vigasztalhatatlanok voltak. A kalmár nekik is elmondta a koholt mesét, hogy egy este, amikor elment hozzájuk, tárva-nyitva talált ajtót-ablakot, a szobák kifosztva, és a lány sehol. A szülők hittek a szavának, de bánatukban elhatározták, hogy bezárják a házukat, és addig vissza nem térnek, amíg gyermekük nyomára nem bukkannak.

Bezzeg örült a kalmár, amikor eltávoztak a városból. Azt azonban feltette magában, hogy mindenképpen utánajár, hogyan került a gyöngy a fiúhoz. Azon mesterkedett, hogy barátságba keveredjék vele. Valahányszor a piacon összetalálkoztak, magával vitte, kínálta étellel, itallal, és ő fizetett mindent. Házába is meghívta, nagy vendégszeretettel fogadta, és jóltartotta. Ilyen csalafinta módon igyekezett kitudni a gyöngy eredetét, csak hogy a lány megeskette a fiút, hogy egyetlen szóval sem fogja elárulni.

Egyszer aztán az úrfi így szólt a lányhoz:

– Az a kalmár annyiféle jóval, megtiszteltetéssel halmoz el engem, magával visz és megebédeltet, máskor meg a házába hív, úgy gondolom, illendő volna, ha mi is viszonoznánk. Meghívnám őt egyszer magunkhoz.

A leány nem tett ellenvetést. Így szólt:

– Siess le holnap reggel a piacra, és vásárolj be mindent, ami szükséges, azután menj el ahhoz az emberhez, és hívd meg hozzánk vacsorára. Mire ide értek, minden készen vár majd. Üljetek asztalhoz, egyetek, igyatok. Ne sajnáld tőle a bort, tölts neki jócskán, mert nagyon borissza. Mikor azután a piláf következne, szólíts be engem, hogy hozzam a tálat.

Másnap este jött a kalmár. A fiú nyájasan fogadta, asztalhoz tessékelte. Etel-ital volt bőven, lakmározta, sűrűn kortyintgatták a

bort, mulattak. A kalmár jó sokat felhajtott a nehéz italokból, megrészegeedett, és beszéde zavarossá vált. A vacsora vége felé a fiú kiszólt, hogy most már jöhet a piláf. A lány csak ezt várta. Bal kezébe vette a piláfos tálat, jobbába pedig a kést, amellyel a kalmár annak idején leszúrta. Belépett a szobába, és amint letette a tálat az asztalra, a késsel villámgyorsan átdöfte a kalmár szívét. Az ember egyet jajdult, azzal lefordult a székéről, és a következő percben vége volt. A fiú elszörnyedve szökött fel helyéből, és már éppen kérdezni akarta, mit jelentsen ez, de a lány rákiáltott:

– Egy szót se! Siess, hívj ide egy teherhordót!

Míg a fiú kirohant a piacra, a lány előszedte a zsákot, amelyet a temetőből hozott magával, beledugta a kalmár tetemét, azzal bekötözte a zsák száját. Utána felmosta a padlót, rendbe szedte a szobát. Addigra a fiú megjött a teherhordóval. Adtak neki egy marék ezüstöt, és megparancsolták, hogy vigye le a zsákot a partra, és vesse a tengerbe. A teherhordó úgy tett, ahogy mondták. A lány szíve tele volt örömmel: hogy végre bosszút állt a kalmáron, de a fiú arca sápadt volt és gondterhes.

– Itt az ideje, kisöcsém, hogy végre elbeszéljem neked megpróbáltatásaim történetét. Csak aztán senki élő embernek ne szólj róla, és ígérd meg, hogy mindent megteszel, amire kérek.

Elmesélt mindent, apjáról, anyjáról, régi életükről, szülei elutazásáról, a kalmár barátságáról és árulásáról, miközben egyre hullottak könnyei. A fiú nagy szánalmat érzett iránta, vigasztalta, ahogy tudta, és szentül megfogadta, hogy bármit kér tőle a lány, teljesíteni fogja.

Az idő múlt, és ők lassan megnyugodtak, folytatták régi életüket. Volt mit aprítaniuk a tejbe, ilyesfajta gondok nem bántották őket, de valahányszor eszükbe jutottak a leány szülei, elfogta őket a szomorúság. Nem vesztették el azonban reményüket, hogy azok nem pusztultak el, s hogy felvirrad még az a nap, amikor viszontlátják egymást. Ez a remény éltette őket.

Beköszöntött május hava, az idő melegre fordult, nem volt maradásuk a városban. Mindenki elköltözött már, ki a hegyek közé, és ők is indulóban voltak. A lány szerette volna, ha azt a helyet választják, ahol ő régen anyjával nyaralt, de a fiú a Zöldbe vágyott, faluja környékére, a Naphegyre. A lány engedett, mert náluk az a

szokás járta, hogyha az egyik kívánt valamit, a másik nem ellenkezett. Megvásárolták, ami kellett, összecsomagoltak, hegyi vezetőket fogadtak, és nekivágtak az útnak a Naphegy felé.

Eleinte a síkságon haladtak, majd átkeltek egy hídon, onnét kanyarodott fel az ösvény a magas hegyre. Félúton voltak, amikor rájuk esteledett. Lefeküdtek és aludtak egyet, de reggelre már fent is voltak a csúcson. Őket is, meg a lovakat is elcsigázta az út, ám fent a süvítő szélben nem verhettek tanyát, leereszkedtek hát a hegy másik oldalán, egy jéghideg forrásig. Ott megálltak, lerakták a csomagokat és megpihentek. A hegyi vezetők kissé távolabb legeltették lovaikat, a fiú meg a lány pedig a forrásnál üldögéltek. Beszélgetés közben a lányt elnyomta a fáradtság, a fiú ölébe hajtotta a fejét és elaludt.

Az úrfi csak úgy, időtöltésből, szétbontotta a lány haját, kiszedte belőle a zacskót, és vizsgálgatta a gyöngyöket meg a drágaköveket, s számítgatta, hány zsák aranyat érnek. Végül visszarakott mindent a zacskóba, de mikor a lány hajába akarta dugni, hogy, hogy nem, kicsúszott a kezéből. Utána kapott, ám. ekkor, nem tudni honnét, egy különös madár bukkant fel előtte, csőrével megragadta a zacskót, és elrepült vele. A fiú óvatosan a fűre csúsztatta a lányt, felpattant helyéről, és a madár után eredt. Alacsonyan szállt a madár, ő meg mindenhová követte, hogy elfogja. Hol itt tűnt fel, hol amott, de sohasem engedte magát utolérni. A fiú a városig követte, de a madár ott sem szállt le, hanem tovább repült, alacsonyan a tenger színe felett. A fiú beugrott egy bárkába, úgy folytatta az üldözést. A madár egy idő múlva egy város fölé szállt. Nagy város volt, de a fiú itt is a nyomában volt. Valahányszor feltűnt előtte, utána vetette magát, de abban a nagy városban hamarosan elvesztette szem elől, és nem akadt többé nyomára. Most már csak azt nézte a fiú, hogyan jut innen haza, csak hogy el volt vágva az útja. Senki sem hagyhatta el azt a várost, amíg nem teljesítette a törvényt, amely úgy szólt, hogy minden idegen ültessen szőlőt, és a termésből ajánljon fel egy részt a város uralkodójának, aki ha megelégszik azzal a résszel, szabadon bocsátja a jövevényt. A fiú is elültette a szőlőt, és várta, hogy teremjen. Közben éjjel nappal a lányon járt az esze – vajon mit csinál most a nővérkéje? „Alighanem azt gondolja, hogy elszedtem a

gyöngyeit, és kereket oldottam velük” – ilyen, gondolatokkal veszkődött, és búsult nagyon.

A madár, amelyik elorozta a zacskót, a kalmáré volt. Ki tudja, honnét szerezte magának, egy kalitkában tartotta, és ahogy naponta etette, így beszélt hozzá:

– Ej, madár, madaram, te tudod, hol tartja az a fiú a gyöngyeit, nem árulnád el nekem?

A madár azonban csak hallgatott, és lecsüggesztette a fejét.

Amikor a kalmár eltűnt, a városban az a hír járta, hogy meggyilkolták, mások meg úgy tudták, hogy elutazott. Igazában senki semmi biztosat nem mondhatott, csak a madár ismerte a titkot, tudta, milyen becstelenül bánt el a kalmár a lánnyal, és hogyan bűnhődött érte, tudta azt is, hogy a víz partra vetette hulláját a nagy város alatt, és hogy merre vannak elrejtve a gyöngyök és drágakövek. Mióta a kalmár meghalt, a madár bánatában nem evett, nem ivott. A házbeliek megsajnálták, és nehogy elpusztuljon, inkább kiengedték a kalitkából. A madár egyenest odarepült, ahol a lány meg a fiú tanyáztak, és leste, hogy csenhetné el tőlük a zacskót. Mint már elmondtuk, sikerült is neki a forrásnál megszereznie. Mihelyt megkaparintotta, rögtön a nagyvárosba repült vele, hogy megkeresse a kalmár holttestét, és odaadja neki. Elfáradt nagyon, mire odaért. Szétekintett és három hatalmas jegenyét pillantott meg, amelyek törzse odvas volt az öregségtől. Leszállt a középsőre, hogy pihenjen, de a fán csak úgy nyüzsgött a sok vörös hangya, és csípték a lábát. Leszegte a nyakát, hogy felcsipegesse őket, és ezzel vétette el a dolgot, mert kitért csőréből kipottyant a zacskó, és lecsúszott a fa odvas üregébe egészen a tövéig. Nézegette a madár jobbról, balról, mindenféleképpen próbálgatta kiszedni, de hiába. Végül is nagy búsán elrepült. Az alatt a fa alatt feküdt a kalmár teteme. Még holtában is harácsolta a pénzt, és három nagy korsóban, a három fa törzsébe rejtette, ettől kornyadoztak, hervadoztak azok a jegenyék. Most aztán odakerültek a lány gyöngyei is.

Hagyjuk most a kalmárt, és nézzük, mi lett a leányból. Mikor kinyitotta szemét, észrevette, hogy a fiú nincs mellette. Kifaggatta a hegyi vezetőket, nem látták-e, de azok odébb tanyáztak, és nem tudták megmondani, hová lett. A lány otthagya őket, visszatért a

forráshoz, és sírásra fakadt, nem tudta, mitévő legyen. Egy idő múlva megmosta arcát, rendbe hozta haját, és ekkor érezte, hogy a zacskó nincs a szokott helyén. Várt még egy darabig, de mivel a fiú csak nem mutatkozott, elővett a csomagokból egy férfiruhát, magára öltötte, mindent otthagyt, és a fiú keresésére indult. Erre is, arra is vezettek ösvények, nem tudta, melyiken induljon el. Az egyik út mentén különös kis virágok nőttek, és amint lehajolt hozzájuk, és nézegette őket, felfedezte a fiú lába nyomát, és követte egészen a városig.

Napnyugtakor a hegyi vezetők visszatértek a forráshoz, de hiába meresztgették a szemüket, senkit sem találtak ott. Leszállt az éjszaka – senki! Reggelig vártak, de hiába, így aztán elosztották maguk között a holmit és hazamentek.

A lány közben fiúruhában bejárta a várost, és minden zugot tűvé tett a fiú után. Senki sem tudott felőle semmit, és így nem lett okosabb. Sokféle gondolat ötlött fel benne, de arra egy pillanatig sem gondolt, hogy a fiú megrabolta őt és elszökött. Ahogy járt-kelt a városban, többször is elment szülei háza előtt, de mindig zárva találta, mert anyja és apja még egyre csak őt keresték, hacsak bele nem pusztultak időközben a bánkódásba. A lány eltökélte, hogy a városban várja meg a fiú visszatértét. Lent a kikötőben, a mólón állt egy nyomorúságos, piszkos kávéház, ide nyitott be a „legényke” – így fogjuk ezentúl nevezni a leányt –, és kérte, hogy fogadják fel őt.

– Mester – kérte a gazdát –, hadd jöjjek ide, és szolgáljalak, adj a munkámért valami csekély bért.

– Ide, ahol naphosszat nem nyitja ránk vendég az ajtót? Magamnak is felkopik az állam, miből tartanálak téged?

– Rajta leszek, hogy jól menjen a kávéházad, akkor majd nekem is jut annyi, amennyiből megélek.

– Legyen – egyezett bele a kávé –, gyere hát hozzánk, aztán majd elvállik.

Örült a legényke, mert ilyenformán mindig a kikötőben tartózkodhatott, és szemmel tudta tartani az indulókat, érkezőket. Vígán nekigyürkőzött a munkának, tisztogatott, súrolt, és úgy kicsinosította a helyet, hogy rá sem lehetett ismerni. Aki egyszer betévedt egy csésze kávéra, állandó látogatója lett. Elterjedt a környéken a jó híre, a vendégek egymás kezébe adták a kilincset,

úgyhogy nem győzték őket kiszolgálni, fogadtak még egy kiségitőt. Egy év alatt sok szép pénzt gyűjtöttek össze, a kávéházhoz néhány kényelmes szobát építettek, ahol az utasok meghalhattak, és elnevezték „Legényszállás”-nak. Akik indulni készültek, vagy útról jöttek, ott szálltak meg.

A kávésnak nagyon megkedvelte a legénykét, és azt eszelte ki, hogy feleségül adja hozzá a leányát. Szándékát feltárta a legényke előtt, aki nem ellenkezett. Úgy egyeztek meg, hogy három esztendő múlva megtartják a lakodalmat. Ez alatt az idő alatt serényen dolgoztak, törték magukat, és jócskán gyűlt a pénz a ládafiában.

Mire az a három év letelt, a fiú szőlőjében beért a termés a nagyvárosban. Vitt belőle az uralkodónak, és úgy megnyerte tetszését, hogy engedélyt kapott tőle az indulásra. A fiú azt sem tudta, hová legyen, olyan boldog volt, és vígan készülődött a hazatérésre. Indulás előtti este eszébe jutott, hogy kinéz még egyszer a szőlőbe, és szakít magának néhány szép fürtöt az útra. Odaérve, nagy meglepetéssel látta, hogy a szél kidöntötte a szőlőjével szomszédos három kiszáradt jegenyét, és azok a szőlőre zuhanva, tönkretették a termést, nem maradt egyetlen fürt sem. Visszafordult hát, de amint elhaladt a három facsonk mellett, mit lát? mindegyikben egy korsó aranyat, a középső korsó tetején pedig a hajból font zacskót. A fiú szinte eszét vesztette örömeiben, azt sem tudta, hová legyen. A zacskót keblébe rejtette, a három korsóval együtt hazavitte, kiöntötte az aranyat, és eldugdosta a holmija közé.

Reggel összecsomagolt, hajóra szállt, és egy nap, egy éjjel utazott, amíg végre a lány városába érkezett. Kiszállt a hajóból, és éppen azon tűnődött, hogy hová, merre, amikor odalépett hozzá a kávésnak legénykéje és elkalauzolta őt a Legényszállásra. Ahogy odaértek, a legényke (el ne felejtjük, hogy ő volt a lány!) megkérte gazdáját, hogy a legjobb szobát adja az új jövevénynek. A fiú egyre bámulta a legénykét, rémlett neki, hogy hasonlít valakire, leginkább a lányra – no de ha lány, miért jár férfiruhában? Le nem vette róla a szemét, amíg csak a szobájába nem értek. Akkor erőt vett rajta a fáradtság – megviselte a tengeri út –, és hamarosan mély álomba merült. Estefelé a legényke vagyis a lány, azzal az ürüggyel, hogy hozza a számlát, belépett a fiú szobájába. Üdvözölte őt, és ahelyett, hogy a számlát adta volna a kezébe, megkérdezte tőle:

– Honnét jössz, jó fiú? Hová valósi vagy?

– Ne feszegesd, hogy mi dologban járok, csak búsítod vele a szívemet. Add ide a számlát, és ne háborgass tovább!

– Nem megyek – válaszolta a lány –, hanem kérve kérlek, áruld el, ki vagy, és hogy milyen megpróbáltatásokon mentél keresztül.

A fiú nem tudta megállni, belefogott panaszaiba. Akkora volt a bánata, hogy csak úgy patakzott a könny a szeméből. A végén zokogva mondta:

– Barátom, te annyira emlékeztetsz a nővérkémre, hogy ha nő volnál, azt gondolnám rólad, hogy ő vagy.

A lány nem bírta tovább, leengedte a haját, úgyhogy fürtjei a vállára omlottak és felkiáltott:

– Én vagyok az! – és a fiú nyakába borult.

Ölelték, csókolták egymást, sokáig sírtak, zokogtak örömben, amíg végre erőt vettek magukon, és a lány is elbeszélte kalandjait. Kitervelték együtt, hogyan szabaduljanak onnan, azután a lány újra elrejtette hosszú fürtjeit, és visszatért a munkájához. Reggelre kelve, odaállt gazdája elé:

– Ez az új vendég földim; és hazakészül. Ha a szüleim megpillantják őt, számon kérik majd, hogy mért nem hozott engem is magával, és szomorkodni fognak. Három álló esztendeje nem láttam őket, és most ebben a fiúban jó útitársra találnék. Eressz haza a szüléimhez látogatóba, csak annyi időre, amíg megáldanak, azután visszajövök, és megtartjuk a kézfogót.

A kávé úgymegkedvelte a legénykét, hogy ellenvetés nélkül hazaengedte, és még ajándékokat is küldött vele szüleinek. Mielőtt elindultak volna, a fiú ellátta a lányt női ruhával, azután összecsomagoltak, újabb hegyi vezetőket fogadtak, és nekivágtak az útnak. Amint a város határába értek, a lány ledobta a férfiruhát, felöltötte azokat, amelyeket a fiútól kapott, és egyszeriben formás leány lett belőle. Az volt a szándékuk, hogy megint felmennek a Naphegyre. Egy csúcsra érve, leereszkedtek a túlsó oldalon addig a kis forrásig, ahol három évvel ezelőtt a lány elszenderedett, és az a különös madár elcsente a zacskójukat. Nem maradtak ott, éppen csak ettek, ittak, és pihentek egyet. A forrás tövében egy kis virág bólogatott a fejével, annak a párja, amelyik a lányt a fiú nyomára vezette. A leány lehajolt hozzá, és leszakította szárával együtt,

amelyen még három virág ült. Belehajtogatta a zsebkendője csücskébe, és magával vitte, mint valami amulettet.

Útjuk meredeken vitt lefelé, azután rétek következtek, erdők, szurdékok. Ötnapi járás után elérték utazásuk célját, egy szép magaslatot, ott építettek maguknak pompás házat. A lány apróra megmondta, milyen legyen, szakasztott mása apja palotájának. Nemsokára az egész környék megtudta, hogy idegenből jöttek a Naphegyre, és szép házat emeltek maguknak. Közben a fiú szülei után kérdezősködött. Hallotta, hogy élnek, de nem adott nekik hírt magáról. Azt is megtudta, hogy tömérdek aranyat költöttek az ő felkutatására, és hogy még most is siratják őt. Szegény édesanyja szeme elhomályosult a sok sírástól, de azért még egyre hullatja könnyeit.

Hagyjuk most okét, és nézzük, mi lett a lány szüleiből? Mint már mondtuk, otthagyták házukat, és lányuk keresésére indultak. Három álló esztendeig egyebet sem tettek, mint országot-világot bejártak, és végül az anya a sok sírástól megvakult. Úgy vezette őt az apa, kezénél fogva, hegyen föl, hegyen le. Egyszer éppen az a forrás a hegyoldalban került útjukba. Letelepdedtek melléje szegények, hogy elcsigázott testüket pihentessék. Amint ott ültek, egy különös madár, olyanforma, mint a kalmaré, a forráshoz repült, ivott a vizéből, és így csicssergett:

– Bezzeg, ha értenél a nyelvemen, egyszeribe elmúlna minden bajod! Leszakítanád ezt a virágot itt ni, bedörzsölnéd vele a szemedet, és újra látnál. Azután követnétek engem, és rátalálnátok arra, aki miatt tűvé teszitek a világot.

Az asszony értett a madarak nyelvén, és nyomban elmesélte férjének, amit hallott. Az ember letépte a virágot, és felesége kezébe adta. Az asszony bedörzsölte vele szemét, és menten meggyógyult, jobban látott, mint annakelőtte. Boldogan követték a madarat, az haladt elől, ők meg utána, és négy nap múlva odaértek az új ház környékére. A madár ekkor eltűnt a szemük elől, ők pedig nekifogtak lányuk keresésének. Mikor nem messze felfedezték a szép házat, az apa felkiáltott:

– Nézd csak, ez a ház szakasztott olyan, mint a miénk. Menjünk oda, és kérdezősködjünk, hátha tudnak ott valamit elveszett gyermekünk felől.

Mentek, mentek, míg oda nem értek, és mindjobban csodálkoztak rajta, mennyire hasonlít az ő házukhoz. A kapuhoz léptek, és a szolgát, aki ott állt, megkérték, tudakolja meg odabent, hogy fogadnak-e vendéget. Meghallotta ezt a házban a lány, és kinézett az ablakon, hogy lássa, miféle vendégek érkeztek. Menten felismerte a kapuban álldogálókban anyját és apját. Szaladt a fiúhoz, jelentette neki a hírt, azután fogta magát, elrejtőzött. A fiú lesietett, hogy fogadja a jövevényeket, és bevezette őket a házba. Még le sem ültek, megszólalt az apa:

– Árudd el nekünk, fiam, ha lehet, ki építette ezt a házat, amelyik annyira hasonló a mienkhez bent a városban!

– Egy leány utasításai szerint épült, aki éppen a ti várostokból való.

A házaspár összenézett, azután az asszony megkérdezte:

– Hol van az a lány?

– Itt van, de éppen alszik. Megyek, felköltöm.

Kinyitotta az ajtót, és a mögötte rejtőző leány beszaladt.

Egymás nyakába borultak, ölelték, csókolták egymást, és sírtak örömben. A lány elmondta sorjában, mi minden történt vele, hogyan menekült meg, és hogyan került ide. Aztán szülei mesélték el, hogy hol-merre jártak, mit láttak a három esztendő alatt, amíg őt kutatták. Utolsónak a fiú beszélt el viszontagságait. Néhány nap elmúltával, amikor már mindnyájuk szívébe visszaköltözött a béke és a boldogság, a fiú így szólt a leányhoz:

– A te szüleidet megleltük, keressük meg most már az enyéimet is.

Mindnyájan felkerekedtek, és elindultak a fiú szülőfaluja felé. Apja haja galambősz lett a bánattól, anyja pedig ágynak esett. Fiuk láttára olyan boldogság vett erőt rajtuk, hogy nem tudták, hová legyenek. Az apa az örömtől visszanyerte fiatalságát, az anya azonban nem tudott egész lelkével örvendezni, mert vak létére nem láthatta szemmel a fiát.

– De jó lenne, ha volna abból a virágból ott a forrás mellett – mondta a lány apja.

– Bizony! Az adta vissza az én szemem világát – felelte az anya.

A lány megkérdezte, milyen volt az a virág, és mikor meghallotta, boldogan kiáltott föl:

– Van nekem belőle! – és széjjelhajtogatta kendője csücskét.

Bedörzsölte vele a fiú anyjának szemét, és ő is visszanyerte látását. Egekig ért most már a boldogságuk.

Az öregek is megbarátkoztak egymással, és életük csupa tej meg méz volt. Hamarosan megülték a fiatalok lakodalmát, és meghívták rá az egész környéket. Negyven nap, negyven éjjel folyt a dínomdánom, attól kezdve mindannyian jól éltek, de mi még jobban. Csak az a szegény kávés, az várja egyre, hogy a legényke visszatérjen hozzá.

A VARÁZSGYŰRŰ

Egy asszonynak volt egy gyereke. Történt egyszer, hogy pénzt adott neki és megkérte:

– Eredj le a partra, és vedd el nekem egy cserépkorsót.

A gyerek elindult, hát útközben látja, hogy néhány ember egy egeret csapkod. A fiú így szólt hozzájuk:

– Adok nektek tíz leptát, ha nem bántjátok.

Ment tovább, ott meg egy macskát vertek. Ezeknek is azt mondta:

– Kaptok pénzt, csak ne öljétek meg.

Végül hazament, és az anyja kérdezte:

– Hát a korsó hol van?

A fiú pedig felelte:

– Az úton embereket láttam, akik egy egeret meg egy macskát bántalmaztak. Nekik adtam a pénzt, hogy megmentsem a két állatot.

Az anyja így szólt:

– Megint adok neked pénzt, de most már aztán hozd el azt a cserépkorsót.

A gyerek lement a partra, megvette a korsót, az árus pedig figyelmeztette:

– Aztán ki ne bontsd!

A gyerekek szöveget ütöttek a fejébe ezek a szavak:

– Ugyan mi lehet benne? Vajon miért kötötte az az ember annyira a lelkekre, hogy ki ne nyissam?

Kidugaszolta a korsót, és egy kígyó bújt ki belőle. A gyerek futásnak eredt, a kígyó utána. Egy idő múlva mind a ketten kifulladtak, megálltak és beszédbe elegyedtek egymással. Amit a fiú mondott, értette a kígyó, és amit a kígyó mondott, értette a fiú. Így beszélt a kígyó:

– Szeretnék valami jót cselekedni veled. Kicsi voltam még, amikor az az ember a korsóba zárt, te most kiszabadítottál, és én meghálálom neked.

A kígyó ezután elvitte a fiút az apjához. Mikor a többi kígyó megpillantotta őt, rárohantak, hogy felfalják. A kígyó azonban nem engedte a közelébe őket, és így szólt apjához:

- Apám, neked valami jót kell tenned ezzel a fiúval!
- Mi lenne az a jó? Mentsem meg őt a többi kígyótól?
- Nem, ez az én dolgom, te adjál valami mást.

A kígyó apja ekkor egy gyűrűt ajándékozott a gyerekeknek ezekkel a szavakkal:

– Ha ezt a gyűrűt a nyelved hegyére húzod, az emberek köréd sereglenek, és teljesítik parancsaidat.

A fiú útnak indult, és nemsokára találkozott egy emberrel, akinek bot volt a kezében. Kérdezte tőle:

- Mire méysz ezzel a bottal?

Felelte az ember:

– Ahová ezt a botot hajítod, ott minden elpusztul.

– Gyere, cseréljünk, neked adom a gyűrűt, te meg add ide a botodat.

Az ember ráállt a cserére. Mentek tovább, ekkor a fiú hozzávágta a botját, az ember pedig nyomban odalett, és így most már a fiúhoz került a bot is, meg a gyűrű is.

Később egy másik embert látott, aki egy asztalkát vitt. A fiú ezt is kifaggatta, és az ember így válaszolt:

– Akármilyen eledelre szottyan kedved, nyomban itt terem ezen az asztalon, és te jóllakhatsz.

A fiú ennek is felkínálta:

– Cseréljünk! Neked adom a gyűrűt az asztalért.

Az ember odaadta az asztalt, továbbmentek, és a fiú őt is elpusztította a botjával. Most már aztán a bot is, a gyűrű is, meg az asztal is a fiúé volt, és hazavitte mind a hármat.

Amint belépett, kérdezi az anyja:

– Hol a cserépkorsó?

A fiú ezt felelte rá:

– Mit cserépkorsó! Nézd csak ezt az asztalt, akármilyen eledelre van kedved, itt terem, és te falatozhatsz belőle.

Azután folytatta:

– Most pedig feleségül veszem a király lányát!

– Szegény emberek vagyunk mi – intette az anyja –, hogyan adná hozzád a király a lányát?

– Te csak menj, és mondd meg neki, hogy a fiad el akarja venni a lányát.

Az asszony el is indult, de a forráshoz érve, leült, és ott maradt napszálltáig.

Mikor hazaért, kérdezte a fia:

– Mit szólt hozzá a király?

– Restelltem eléje menni!

A fia unszolta:

– Menj csak, és mondd meg neki.

Az asszony újra nekiindult, de megint csak letelepedett a forrás mellett, és el nem mozdult onnét egész nap. Estefelé hazament, és azt hozta fel mentségül:

– Nem mertem, olyan sok tiszt volt a király körül!

A fiú most már rászólt:

– Elmész és megmondod, ahogy meghagytam neked.

Az asszony ismét csak a forrásig jutott el, ott üldögélt, amikor a királyné meglátta őt a palota ablakából, és megkérdezte tőle:

– Miért jössz mindig csak idáig, és nem tovább?

Az asszony ekkor felment a palotába, és megvallotta a királynénak:

– A fiam feleségül akarja venni a lányodat.

A királyné így válaszolt:

– Ha a fiú teljesíti, amit a király kiszab rá, megkapja.

Elárulta azt is, hogy mi lesz a feltétel, az asszony pedig visszatért a házukba. A gyerekek kérdezősködött:

– Mit szóltak hozzá?

Az anyja elmondta úgy, ahogy a királynétől hallotta:

– Vágd szét, aprítsd össze, rombold le ezt a hegyet itt előtted.

A fiú felkiáltott:

– Mi sem könnyebb annál!

Fogta a botot, odavágta a hegyhez, és az egyszeriben leomlott.

Felriadt a király a nagy zajra, és tudakolta a feleségétől:

– Mit gondolsz, mit művel ez a fiú?

A királyné így szólt:

– Hát nem te parancsoltad, hogy rontsa le a hegyet, mert akkor neki adod a lányodat?

A király felkiáltott:

– Mondjátok meg neki, hogy állítsa vissza a hegyet, és építsen egy palotát, de szakasztott olyan legyen, mint ez itt.

A fiú a nyelve hegyére illesztette a gyűrűt, összecsődült a sok nép, és egyetlen éjszaka felhúzták a palotát.

– Tied a lány – egyezett bele a király.

Csakhogy a királylány egy örményt szeretett. Éjjel kikérdezte a fiút:

– Hogy tudtad felépíteni azt a palotát?

A fiú elárulta neki:

– Ennek a gyűrűnek a segítségével, amelyet a nyelvem alatt őrzök.

Nemsokára elaludt, és ekkor a leány vett egy tollat és feltolta jó magasra az orrába. A fiú nagyot tüsszentett, és a gyűrű kipottyant a szájából. A lány felkapta, a nyelve begyére húzta, és már jött is a temérdek ember, ő pedig meghagyta nekik:

– Emeljetek nekem a tenger kellős közepén egy házat, ott fogunk élni, én meg az örmény.

Mikor a fiú felébredt, és hiába kereste a gyűrűt, majd megbolondult dühében. Nem tudta, mitévő legyen, szólította a kutyáját, és cél nélkül barangolt a világban reggeltől estig.

Elvetődött a tengerpartra is, és megpillantotta a távolban a királylány házát. A kutyája így szólt hozzá.

– El tudok ám úszni odáig, de felmászni a palotáig, azt már nem!

Ebben a pillanatban ott termett a macska meg az egér, amelyeket a fiú megmentett. A macska így szólt:

– Úszni nem tudok, de kúszni annál jobban.

A kutya beugrott a vízbe, a macska a hátán kuksolt az egér pedig a macskáén. Eljutottak egészen a házig. A macska felkúszott a falig, az egér lyukat rágott rajta, és ezen át bejutottak. Éppen éjszaka volt, és odabent rengeteg egér táncolt, énekelt. A macska rájuk förmedt:

– Mindnyájatokat bekaplak, ha elő nem teremitek a gyűrűt.

Az egyik egér nyomban besurrant abba a szobába, ahol az örmény meg a lány aludt. Úgy csinálta, ahogy a lány, feltolta a farkincáját a lány orrába, az nagyot prüsszentett, és kiesett a gyűrű a száján. Az egér felkapta, és futott vele a macskához. Fogta a macska a gyűrűt, és ő meg az egér visszatértek arra a helyre, ahol a kutya várt rájuk. Kérte őt a kutya:

– Add inkább nekem a gyűrűt, mert ahogy úszunk vissza, halakat fogsz látni a vízben, utánuk kapsz és beleejted.

– Nem, dehogyis – tiltakozott a macska –, ne félj, nem fogom elveszíteni!

Útközben valóban meglátott egy halat, nagyot ugrott, hogy elfogja, és kiejtette a gyűrűt, épp hogy még el tudta kapni.

Alig folytatták útjukat, ismét egy nagy hal ugrott fel előttük. A macska utána kapott, a gyűrű meg belepottyant a vízbe, és eltűnt.

– Nem megmondtam, hogy bízd rám a gyűrűt, mert te elveszíted?
– morgott a kutya.

Partot értek, és a fiú megkérdezte tőlük:

– Hol a gyűrű?

– Intettem a macskát: Add nekem a gyűrűt, mert te elveszíted, de nem hajlott az okos szóra – panaszkolta a kutya.

Ott álldogáltak a parton, a fiú búsult nagyon. Egyszer csak így szólt:

– Ott egy nagy hal, együk meg.

Kibelezték, hát egyszerre csak, „csin, csin”, megcsörren a gyűrű a kavicson.

A fiú ment egyenesen a király elébe, és elmesélte neki, hogy a lánya elment az örménnyel, és ott élnek egymással a tenger közepén. Mikor a király ezt meghallotta, maga elé hozatta a lányt meg az örményt, és mind a kettőnek leüttette a fejét, a fiúnak pedig idősebbik lányát adta feleségül.

A KIRÁLY KERESZTFIA MEG A CSÍRA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy király, aki éppen hosszú útra készült. Beszállt a bárkába, mert abban az időben nem voltak még hajók, felhúzták a horgonyokat és elindultak. Útközben azonban irányt tévesztettek, és a király valahol Ciprus táján ért partot. Köröskörül nem volt se falu, se város. A királyon meg a szolgáján kívül egy fia lelket sem lehetett látni. Éjjel volt, tél volt, mindenfelé pusztaság, de ők addig meresztgették a szemüket, amíg a messze távolban fel nem fedeztek valami fényt.

– Hallod-e – szólt a király a szolgájához –, vágjunk neki ennek az útnak, úgy látom, egyenesen a fény felé visz.

Elérték azt a helyet, hát egy pásztor kunyhója volt.

– Jó estét, te pásztor.

– Jó estét, kerüljetek beljebb.

Tudjátok-e, hogy fogadták ott a vendéget? A pásztor bárányt vágott, megsütötte, és a jövevényeket asztalához ültette. A véletlen úgy akarta, hogy a pásztor felesége ezen az éjjelen szüljön, és egy fiúgyermeket hozzon a világra. A király így szólt a pásztorhoz:

– A nevem ez meg az, ilyen meg ilyen ország királya vagyok. Az a kívánságom, hogy én legyek a keresztapja ennek a fiúnak, aki ma éjjel született. Azután majd eltávozom innen.

– Parancsára, felség – válaszolta a pásztor.

Három napig időztek ott, és a király lett a gyerek keresztapja. Mikor érkezett a búcsúzás órája, a király lehúzta ujjáról a gyűrűjét, és egy írással együtt a pásztornak adta, majd meghagyta, hogy ha a fia felcseperedik, induljon el a gyűrűvel meg az írással, és keresse meg keresztapját. Abban az írásban pedig az volt, hogy ha sánta, vak vagy csíra ember kerülne az útjába, semmiképpen ne vigye magával.

Mikor a gyerek betöltötte tizenhatodik esztendejét, apja így szólt hozzá:

– Fiam, itt a gyűrű meg a levél, kerekedj fel, és addig meg se állj, amíg rá nem találsz a keresztapádra.

Fogta a fiú a gyűrűt meg az írást, és keresztapja keresésére indult. Alig ment egy darabot, elébe vetődött egy sánta ember.

– Hová, merre tartasz, fiam? – tudakolta a sánta.
– Megyek, megkeresem keresztapámat, a királyt.
– Szerencse kísérjen, fiam, vigyél engem is magaddal! Hátha nekem is helyet szorít ott valahol a király.

– Jól van, bátyó, gyere velem – azzal vitte magával.

Ahogy mentek, a sánta meg-megállt, majd le is ült, hogy pihenjen egy keveset.

– Hé, bátyó, én megyek tovább, te meg gyere utánam – kiáltotta oda neki a fiú.

Kisvártatva szembetalálkozott egy vakkal.

– Adjon Isten minden jót, fiam, hová igyekszel? – kérdezte a vak.

– Megyek keresztapámhoz, a királyhoz.

– Tartsa meg az Isten a szemed világot, vigyél engem is magaddal!

– Jól van, bátyó, gyere!

A fiú emberséges volt, nem tudta megtagadni a vak kérését. De ahogy vándoroltak, a vak is minduntalan megpihent, akár a sánta.

– Hé, bátyó – biztatta a fiú –, én megyek tovább, te meg csak gyere utánam.

Ment a gyerek tovább, és íme, egy csupasz képű csíra ember került eléje.

– Hová, hová, kedvesem? – kérdezi ez.

– Keresztapáin, a király nálunk hagyta ezt a gyűrűt meg ezt a levelet, hogy majd keressem fel őt.

– Hé, te – kérte a csíra –, vigyél engem is magaddal, és mondd azt, hogy atyádfia vagyok, hátha felfogad engem valami munkára a király.

– Jól van – hagyta rá a fiú –, jöhetsz te is.

Mentek, mendegéltek, amíg egy nagy pusztaságba nem tévedtek. Víz sehol! Bandukoltak tovább, egyre tovább, végre egy kútra bukkantak. Mély volt a kút nagyon, ők pedig majd elepedtek a szomjúságtól. Megszólalt a csíra:

– Leszállnék én a kútba, de mikor te annyival könnyebb vagy, mint én. Rákötlek a kötéel végére, és szállj le te, ne félj semmit.

A csíra a fiú derekára hurkolta a kötelet, és leengedte a kútba. A gyerek felküldött neki egy ital vizet, és a csíra csillapította vele szomját.

– Hallod-e, most aztán húzzál föl! – kiáltotta letről a fiú.

– Hogy húzzalak fel? Hiszen annyit erőlködtem, amíg leeresztettelek. Én biz nem húzlak föl.

Sírt a gyerek, rimánkodott, de mindhiába. Végül lekiabált neki a csíra:

– Ha ideadod nekem a gyűrűt meg a levelet, és azt vallod a király színe előtt, hogy én vagyok az ő keresztfia, te meg az én szolgám, nem bánom, megkönyörülök rajtad.

Mit volt mit tennie? Hogy életét mentse, ráállt a fiú az alkura.

– Előbb esküdj meg, hogy soha el nem árulsz – akadékoskodott a csíra.

Megesküdött a gyerek:

– El nem árullak soha, amíg csak meg nem halok, és új életre fel nem támadok.

A csíra most már felhúzta a gyereket a kútból. Folytatták útjukat, és megérkeztek a palotába. „Köp, köp” – zörögtek az ajtón. Egy szolga jött:

– Ki az?

– A király keresztfia vagyok, itt a gyűrűje meg a levele – válaszolta a csíra.

– Ha a király keresztfia vagy, akkor gyertek be!

Amikor a király meghallotta a hírt, úgy megörült, hogy csak no! Mikor azonban a színe elé kerültek, és megpillantotta a csírát, ezt az ördögöt, és a fiút, ezt az angyalt, elakadt a szava bámulatában.

Mit tehetett volna? Ott tartotta a csírát a palotában, a fiút meg kiküldte a tanyákra, gondolom, tehénpásztornak.

Ott a király öreg szolgálója rövidesen megkedvelte őt.

Egyszer a gyerek felment a palota udvarába. Volt ott egy fecskefészek, és amikor a hím madár rászállt, szidalmazta a párja, hogy merre csavargott megint, miért nem hozott időben táplálékot a kicsinyeknek. A fiú hallotta, megértette, és jót kacagott rajta.

– Látod, uram – panaszkodott a csíra a királynak –, hogy csúfol engem! Mivelhogy csíra vagyok, kinevet.

– Miért nevetted ki őt? – kérdezte a király.

– Nem őt nevettem, uram királyom – tiltakozott a gyerek –, hanem ezt az anyafecskét itt, mivel pörlekedik a hímmel, amiért az késett az eleséggel.

– Ahá – mondta a csíra –, ő tehát ért a madarak és állatok nyelvén! Ha így áll a dolog, uram királyom, küldd el őt Indiába, hogy hozza el onnét a Pippiripiri madarat.

– Hallod? – parancsolt rá a király. – Vagy elhozod, vagy eljátszotad az életedet.

– Hadd próbáljak hát szerencsét – egyezett bele a fiú.

Észrevette a király vén szolgálója, hogy a fiú búnak eresztette a fejét, és faggatta, mi baja. A gyerek elmondta, mi történt, és hogy most a király Indiába küldi a Pippiripiri madárért.

– Ohó – bólogatott az öregasszony –, azért küldenek ám oda, hogy eltegyenek láb alól. Sokan indultak el, senki el nem hozta, mind odaveszett. De nézd, van itt egy kanca, ha a hátára ülsz, szárnyra kel és repül. Indiához közel nagy tüzeket fogsz látni, akkor állj meg, és várjál három napot, mert minden harmadik nap reggelén lelohadnak a lángok. Akkor azután húzzál egy nagyot a vessződdel a kancára, hogy nekiiramodjon, és ejtsd foglyul a madarat. Ott ül egy fa tetején, aranyból van a tolla. Mihelyt megkaparintottad, siess vissza vele, ahogy csak tudsz.

Így is történt. A fiú mindent úgy tett, ahogy az öregasszony tanácsolta, és reggel, amikor kihunyóban voltak a tüzek, rabul ejtette a madarat. Számtalan ágyúlövést adtak le rá, de egy sem találta el. Meghozta szerencsésen a Pippiripiri madarat.

Megrökönyödött a csíra, amikor meglátta, mert szentül hitte, hogy a fiú sohasem tér vissza ép bőrrel. Alig telt el néhány nap, újra sürgetni kezdte a királyt:

– Keresztapám, küldjük el ezt a gyereket, hogy kerítse elő nekünk a szőke fürtű Világszépét.

– Ó – szabódott a király –, illet már ne követeljünk tőle, mivel sokan vágtak már neki az útnak, de egy sem tért vissza. Világszépe kastélyokat emelt fejükből, palotákat testükből.

– Dehogynem – erősködött a csíra –, győzi ő azt!

A király magához hívatta a gyereket és ráparancsolt:

– Eredj, sürgősen teremtsd elő nekünk a szőke fürtű Világszépét!

Az öreg szolgáló látta, hogy a gyereket újból emészti a gond:

– Mi lelt, fiam, hogy olyan komor kedvedben vagy?

A fiú elpanaszolta, hogy így meg úgy, neki most a szőke fürtű Világszépét kell elhoznia.

– Mi tagadás, gyermek – dűnnyögött az öregasszony –, nem könnyű dolog az, amit tőled kívánnak. Figyelj rám, megmondom, hogy fogjál hozzá. Kérj a királytól negyven tömlő mézet, negyven szem kendermagot és egy tarisznya aranytallért, azután indulj neki. Akármerre jársz, tégy jót, mert akkor az Isten megsegít, és eléred, amit akarsz.

Az öregasszony azt is elárulta neki, hogy melyik irányba induljon.

Odaállt a gyerek a király elébe, és kérte a negyven tömlő mézet, a negyven szem kendermagot meg a tarisznyát tele arannyal.

– Jól van – intett a király –, megkapod.

A fiú elvitt mindent, és a kancán útra kelt. Estefelé egy széles szájú kúthoz ért. Megszólalt a lova:

– Hadd legeljek itt egy keveset, te meg aludj egyet.

Nem sokáig szendergett a fiú, mert a lova felkeltette.

– Ébredj, mert lelkeket kell megmentened.

Felszökött a gyerek, hát mit lát? Egy kígyó csúszik egy sasfészek felé, és be akarja kapni a fiókákat. A fiú nem volt rest, felkúszott a fa tetejébe, hozzácsapott a kardjával, és megölte a kígyót. Ebben a szempillantásban ért haza a sas.

– Te vagy hát az, aki évről évre elemészti a fiókáimat? – vijjogta és rácsapott, hogy kivájja a szemét.

A kismadarak hangosan rikoltották:

– Nem úgy, anyánk, ő a mi megmentünk. Nézd ott azt a kígyót, az akart minket felfalni, ő pedig megölte.

A sas ekkor megkérdezte:

– Mit kívánsz cserébe azért a jóért, amit velem tettél?

– Én ember vagyok, te meg madár – válaszolt a fiú –, mit segíthetnél te rajtam?

– Tedd el ezt a tollat – kérte a sas –, ha szükséged lesz rá, pörköld meg a szegélyét, és én nyomban nálad termek.

Tovább vándorolt a fiú, de eltévedt, és egy sűrű rengetegbe ért, ahol tömérdek hangya nyüzsgött.

– Szállj le a hátamról – figyelmeztette a ló –, és vezess az út szélére, nehogy rátapossak a hangyákra.

A fiú leugrott; és félrehúzta a lovat az útból, Mikor kiértek az erdőből, rájuk szólt a hangyakirály:

– Hé, merre vágtatok át, tán csak nem gázoltatok bele a hadaimba?

– Dehogy gázoltunk! – nyugtatta meg a fiú.

A hangyakirály ekkor bekiáltott az erdőbe, és a népétől is megkérdezte, nem tettek-e kárt bennük.

– Mind megvagyunk épségben – kiáltozták a hangyák.

– Éhes vagy? – tudakolta most a gyerek a királytól.

– Szinte kopog a szemünk az éhségtől. Belekeveredtünk ebbe a rengetegbe, ahol semmi ennivalót nem találtunk.

A gyerek ekkor eléjük szórta a negyven szem kendermagot, a hangyák pedig odasereglettek, és dugig laktak vele.

– Mit kívánsz jótettedért cserébe? – kérdezte a hangyakirály.

– Mit is akarhatnék tőled, mi hasznát venném nektek, hangyáknak?

– Fogd ezt a tollat – mondta a hangyakirály –, és ha szükséged lenne rám, pörköld meg a szélét. Én azonnal ott termek nálad.

– Jól van! – válaszolta a fiú, és a tollat a másikhoz tette.

A tenger felé vették útjukat. Mikor odaértek, a part mentén haladtak tovább. Egyszer csak a fiú észrevette, hogy egy nagy hal vergődik a sekély vízben, ahová a hullámok sodorták. Fel-fel vetette magát, de sehogy sem bírt visszaevickélni a mély vízbe. Ott hevert közel a parthoz, és már-már a végét járta. A gyerek odalépett, szép gyöngén megfogta, és visszaeresztette a tengerbe.

A hal a mély vízben magához tért, és a fiú felé kiáltotta:

– Hallod-e, mit kívánsz érte, hogy olyan nagy jót tettél velem?

– Ugyan mit kívánnék? Én ember vagyok, te meg hal, mit tehetnél értem?

– Tedd el ezt a pikkelyt – mondta a hal –, ha szükséged lesz rám, vedd elő, és pörköld meg egy kicsit, én nyomban megjelenek.

A fiú a halpénzt is eltette. Folytatták útjukat, és egy patakhoz értek. Látja a fiú, hogy az ár egy méhrajt sodor magával. Kirántotta kardját, keresztbe fektette a vízben, és a méhecskéket kísérték rajta. Mikor kiértek a szárazra, a fiú eléjük dobta a negyven mézes tömlőt, amelyet magával hozott. A méhek felették a mézet, és erőre kaptak, visszaköltözött beléjük az élet.

– Hallod-e – zümmögte a méhkirálynő –, mivel háláljuk meg a jót, amit velünk cselekedtél?

– Én ember vagyok, ti meg méhecskék, mit is tehetnétek értem?

– Órizd meg ezt a fullánkot, és ha egyszer szükséged lesz rá, pörköld meg a hegyét, és jövünk!

A fiú ezt is eltette szépen. Azután továbbment lován, amíg csak egy öregasszonnyal találták szembe magukat.

– Erre van-e öreganyám, a szőke fürtű Világszépe? – kérdezősködött a fiú.

– Bizony erre, gyermekem, de jobban tennéd, ha nem kérdenéd, kár volna fiatal életedért!

A fiú fogta magát, ment egyenesen a király elébe, aki történetesen nem volt más, mint a szőke fürtű Világszépe apja.

– Légy üdvöz – köszöntötte a király –, mi járatban vagy?

– A leányodért jöttem – vágta ki a fiú.

– Jól van – válaszolt a király –, legyen a tiéd, de van egy kikötésem. Ha azt teljesíted, elviheted.

– Hadd halljam, uram királyom, azután majd elvállik!

– A lányom gyűrűjét a tenger kellős közepébe vetem. Ha három nap leforgása alatt előkeríted, megkapod a lányt.

A fiú lóra ült, és lekocogott a tengerpartra. Ott üdögélt, tűnődött magában.

– Mi bajod – kérdezte a lova –, hogy úgy búnak ereszted a fejed?

A fiú elmesélte, hogy így meg úgy fordult a dolog.

– Hiszen ott van a halpénz, amit a nagy haltól kaptunk, hát az mire való? Perzseld meg, hadd jöjjön ide az a hal, meglátjuk, mire megyünk vele.

Alighogy a fiú megpörkölte a halpénzt, máris felbukkant előttük a hal.

– Mit kívánsz? – tudakolta.

– Eljött az ideje, hogy te mentsél meg engem. A király a tenger kellős közepébe hajította a lánya gyűrűjét, és ha három nap alatt fel nem hozom, fejemet véteti.

– Oda se neki – biztatta a nagy hal –, három óra sem telik bele, és előkerítem. Te csak tanyázz le itt a vízparton, és szívd a cigarettádat, a többire ne legyen gondod.

A halkirály ezután maga köré gyűjtötte a tenger minden halát.

– Egykettő – parancsolta –, siessetek, keressétek meg a gyűrűt.

Keresték, kutatták a halak erre is, arra is, de sehol nem lelték. Végre megszólalt egy kis cigányhal.

– Én tegnap bekaptam valami apróságot.

– Ússzál ki szaporán a partra, és hányd ki – rivallt rá a halkirály.

A cigányhal kiúszott a partra, és addig öklendezett, amíg a gyűrű kikarikázott a száján.

– Itt a gyűrű – mutatta a nagy hal a fiúnak –, fogd és vidd!

A fiú elvitte a gyűrűt a királynak, a szőke fürtű Világszépe apjának.

– Jól van – bólintott a király –, de van ám még egy kikötésem. Ha ezt is teljesíted, tied a királylány.

– Hadd hallom, azután majd elvállik!

– Összekeverek mindenféle vetőmagot, vagy egy mázsányit, és ha te egyetlen éjjel széjjelválogatod, feleségül adom hozzád a lányomat.

Szegény fiú tanácstalan volt, főtt a feje, töprengett. A ló újra megszólalt:

– Ott az a toll, amit a hangyáktól kaptunk, pörköld csak meg egy kicsit.

Alighogy a fiú a tűz fölé tartotta, ott termett előttük a hangyakirály:

– Mit kívánsz?

– Hogy mit kívánok? A király összekevert mindenfajta magot, amit a föld terem, és meghagyta, hogy egyetlen éjszaka leforgása alatt válasszam szét, mert ha nem, búcsúzhatok a fejemtől.

– No ha csak ennyi – felelte a hangya –, akkor sose emészd magad, összehívom a hadseregemet, és nem telik bele három óra, szétválogatjuk neked.

Jöttek a hangyák seregestül, két óra múlva megvolt, amit a király parancsolt. Megy le a király a pincébe, hát látja, hogy ott van minden fajta mag külön-külön, takaros halmokban, itt a búza, ott a rozs, amott a kukorica és távolabb a kendermag.

– Hát ezt is végrehajtottad? – kiáltotta a király. – No most már csak annyit mondok, hogyha hozol nekem egy keveset az Élet vizéből, csakugyan viheted a lányt!

Megpörkölte a fiú a sastollat, és azon mód megjelent a sas:

– Mit kívánsz?

A fiú elpanaszolta, hogy így meg úgy, mit akar már megint a király.

– Ennyi az egész? – vijjogott a sas. – Készíts egy csészét aranyból, és menj el vele a tároló-záruló hegyhez. Mire odaérsz, én is ott leszek.

A fiú elkészítette a csészét, és ment vele egyenest a hegyhez.

A sas már ott volt, szárnyai közé kapta a csészét, beröppent a hegy gyomrába, megmentette az Élet vizében, azzal már kint is volt vele, és odaadta a fiúnak. Következő nap elvitte a gyerek a királynak a csészét, benne az Élet vizével.

– Jól van, jól – mondta a király –, de várj csak egy kicsit, amíg kipróbáljuk, hogy igazán az Élet vize-e?

Magához hívatta a király a hóhért meg egy szerecsen rabszolgát.

– Csapd le ennek a rabszolgának a fejét! – parancsolta a hóhérnak.

Az egyet suhintott, és a szolga feje lehullt. Akkor a fiú helyére illesztette a fejet, megöntözte az Élet vizével, és a rabszolga nyomban életre kelt.

– Jól van – bólintott a király –, elnyerted a lányomat. Most pedig negyven lányt felöltöztetünk piros ruhába, és neked háttal állítjuk fel őket. Köztük lesz az enyém is. Ha felismered, hogy melyik az, a tied.

A gyerek ment, behúzta magát egy zugba, és törte a fejét, hogy hogy is csinálja. Eszébe jutott a méh fullánkja. Megpörkölte, és jött a méhecske:

– Mit kívánsz?

– Ezt meg ezt parancsolta a király – mesélte neki a fiú –, és én nem tudom, mitévő legyek. Attól tartok, hogy minden eddigi igyekezetem kárba vészett, mert hiszen megeshetik, hogy a szőke fürtű Világszépe helyett valami csúfságra találok ráhibázni.

– Ne félj semmit – zümmögött a méh –, ott leszek, amikor felöltöztetik őket, és megjelölöm, hogy melyik az igazi. Ha majd felsorakoznak előtted, rászállok, arról megismerheted.

A méhecske beröppült a palotába, és amíg Világszépe öltözködött, egyre körülötte csapongott. Hessegette a lány, de hasztalan, a kis állat egyre kerülgette.

– Látod, anyácskám – szólt Világszépe az anyjához –, a méhecskéék is siratnak, mert közeleg a búcsú órája.

Felállt a negyven lány egy sorba, a fiú pedig észrevette, hogy a méh az elsőre ereszkedett le, az volt a királylány.

– Válassz, melyik az! – szólította fel a király.

A legény színlelte, mintha nem tudná, nézett, vizsgálódott jobbra-balra.

– Egy életem, egy halálom, erre esik választásom! – mondta, és azzal rábökött az elsőre a sorban.

A királynak majd a szíve szakadt meg, amikor látta, hogy melyiket választotta a fiú.

– Jól van hát, no, szerencsés fickó vagy, ő az igazi.

A fiú kézen fogta a királylányt, és vitte egyenesen a csírához.

Az meg a király elé vezette, és így szólt:

– Most, hogy a szőke fürtű Világszépét elhozta neked, parancsolj rá, hogy másszon fel annak az almafának a tetejébe, és szakítson róla piros almát.

– Az Isten szerelmére – hüledezett a király –, hiszen a mai napig nem akadt teremtet lélek, aki azokat az almákat onnét lehozta volna! Megvártuk mindig, amíg lepotyognak. Nem látod, milyen magasan csüngenek?

– Oda se neki, keresztapám – erősítgette a csíra –, meg sem kottyán az ennek a gyerekek.

Alighogy a király elment, a csíra rávette a fiút, hogy menjen fel a fára.

Már-már elérte a fa tetejét, amikor letört alatta az ág, és ott hevert almástul a földön, nem volt benne élet. A csíra gödröt ásott, belevetette a holttestét, az almát pedig felkapta, és elvitte Világszépének. Mikor a leány megpillantotta a csírát, azt kérdezte:

– Hát te meg ki vagy?

– Annak a fiúnak a gazdája, aki téged ide hozott. Én leszek a te férjed.

E szavak hallatára a lány elkiáltotta magát:

– Takarodj innen, de tüstént!

Erre a király is beszaladt.

– Mi történt, hogy így kiáltozol? – kérdezte Világszépét.

– Vigyétek innen ezt a csírát – válaszolta a lány –, látni sem akarom, és teremtsétek elő az én férjemet, azt, aki ide hozott.

– Hol a fiú? – kérdezte a király a csírát.

– Leesett a fáról, és szörnyethalt, eltemettem egy gödörben.
– Egykettő – parancsolta a lány –, hantoljátok ki, látni akarom őt, de úgy vigyázzatok, hogy egyetlen porcikája se hiányozzék.

A csíra embereket küldött a halott fiúért.

Világszépe pedig, amikor elébe hozták, elővette a csészét az Élet vizével, meglocsolta vele, és a gyerek azon mód feléledt.

– Hohó, csíra – fordult hozzá a fiú –, az eskü, amit tettem, nem érvényes már, mivelhogy meghaltam, és újra feltámadtam. Most már elárulhatom, hogy hogy volt elejétől végig.

EI is mondta rendre az egész történetet.

A csírat a király parancsára ló farkához kötötték, azután jól húztak az állatra, és az elvágatott, a csírat ízekre szaggatta.

A király összeházasította a fiút meg a szőke fürtű Világszépét, volt nagy dínomdánom, lakodalom, végül pedig király lett a fiúból.

AZ OKTONDI MEG A HÁROM FIA

Volt egyszer réges-régen egy oktondi ember, volt neki három fia. A két idősebb is együgyű volt, egyes-egyedül a legkisebbnek volt helyén az esze. Egyszer délidőben, miután megették a póréahagymából készült albán étket, az asztalra helyeztek egy mély tálát, amelyben bivaly tejből készült joghurt volt, kenyeret aprítottak bele, és hozzálítottak az evéshez. Faltak, nyeltek nagy kanálcsörgés, cuppogás közepette, amikor az apjuk egyszerre csak felcsattant:

– Mi lesz itt, hé! – förmedt a fiaira –, mindenki csak azt a darab kenyeret egye, amit ő aprított bele! Ostobák vagytok, medvék vagytok!

A legkisebb fiú, a család esze, felragadott egy egész cipót, és elkiáltotta magát:

– Hát akkor mostantól fogva mindenki a maga aprította kenyeret eszi, ugye?

– Úgy ám! – felelték rá a többiek.

A legkisebb erre úgy vágta bele a cipóját a tálba, hogy összetört, a joghurt meg szétfreccsent, mindegyikük arcán ott volt a nyoma.

Odalett az ebéd! Apjuk szörnyű haragra lobbant, és ráripakodott a fiára:

– Mondtam én, hogy ilyet csinálj, te szamár, te kutya! Nem szégyelled magad!

A gyerek is megdühödött, akkorát rúgott az asztalba, hogy felborult, és mindnyájan kárvallott képpel keltek fel mellőle.

– Gyertek hát – békítgette őket a legfiatalabb –, végtére is emberek vagyunk, nézzük, ki hibájából történt az egész, azután szeressük egymást!

– Jól van! – álltak rá a többiek.

Ekkor a gyerek odafordult apjához:

– Apámuram, te engem lehordtál szamárnak, kutyanak. Kérem, miért tetted ezt? Helyénvaló volt ez?

Apjának azonban újra felforrt az epéje, és ráförmedt a fiúra: – Ti vagytok azok ebben a házban, akik engem kutyanak meg szamárnak néztek. Ki veletek! Takarodjatok a házamból! Le is út, fel

is út! Nem fogjátok többé a szakállam minden egyes szőrszálát számon tartani!

Mezítláb, úgy, ahogy voltak, indultak világgá a fiúk, de a legkisebb visszaosont a sarujáért, az íjáért, meg a nyílveszszőíért. Mikor kifelé tartott, észrevette az apja, és utána szólt:

– Te mindig kedves voltál szívemnek, de most már egyre megy. Nyisd ki hát a füled, adok neked búcsúzóul egy jó tanácsot. Ti most vándorútra keltek, és ha majd rátok esteledik, letanyáztok valahol. Ha tüzet raktok, úgy vigyázz, hogy ne a közelében heveredj le. Most pedig szerencsés utat, majd elvállik, hogy fehér tojásokat fogtok-e kikölteni vagy feketéket?

– Élj jó egészségben, apám – köszönt el a gyerek, és azzal ment is.

A három testvér együtt rózta az utat, estig meg sem állottak. Egy sűrű rengetegben lepte meg őket a sötétség. Gyűjtöttek egy kis tűzrevalót, meggyújtották, letelepedtek köréje, végül pedig elnyomta őket az álom. Éjfél tájt felébredt a legkisebbik, és eszébe ötlött az, apai intelem. Nem volt rest, talpra ugrott, fogta az íját meg a nyílveszszőit, odébb húzódott a tűz közeléből, és leheveredett egy bokor tövébe. Alig hunyta le szemét, hát mire serken fel? Egy marcona férfi jelenik meg egy fehér ló hátán, alvó testvérei felé közeledik, leszáll a lováról, elővesz valamit, amit háromszor megcsóvál mindegyik fiú feje fölött, azután kirántja kését a tokjából, hogy beléjük döfje. A legfiatalabbik látta, hogy a dolognak fele se tréfa, nem sokat teketóriázott, hanem felvonta íját, és nyilát a férfira lőtte. Hiába akart volna az lóra pattanni, kiszállt belőle az erő, s a földre zuhant a nyomorult.

A gyerek szemére nem szállt álom reggelig. Töprengett magában, még a hideg is kirázta, amíg végre-valahára kivilágosodott az ég alja. Pirkadatkor odament a haramiához, aki úgy hevert ott, mint valami óriási döglött hal. Keltegette két bátyját, rázogatta őket, de nem tudott lelket verni beléjük. Elfogta a rémület, nem tudta, mitévő legyen. Akkor eszébe jutott, hogy a lovas valamit meglengetett bátyjai feje fölött. Addig kutatott a haramia köntösében, amíg egy emberi kézre akadt, amelyen rajta volt az öt ujj. Fogta és háromszor megcsóválta testvérei fölött – semmi! Ekkor fordított

irányban próbálta, mire az alvók egyszeribe felébredtek és mondogatták:

– Be jót aludtunk! Alaposan elfáradtunk, bizonyosan attól.

Ekkor megpillantották a mellettük heverő holttestet és felkiáltottak:

– Szűz Máriám, hát ez meg ki?

A legkisebb testvér elmondta, hogy ki az az ember, és hogyan ment végbe az eset.

– No ez derék, jól csináltad a dolgot! De mit kezdünk ezzel a döglött fickóval itt, elföldeljük?

– Megmondom, mit teszünk – felelte a gyerek. – Rákötözzük a lovára, és magunkkal visszük.

Így is cselekedtek, vitték a holtat magukkal. Útközben egy város határában, szembetalálkoztak tíz fegyveres emberrel. Amikor meglátták a halott haramiát, bámulva tudakolták:

– Hogy sikerült őt megölnötök? Kerek hat esztendeje tűvé tesszük érte a vidéket, de hasztalan, nem tudunk nyomára jönni. Híres haramia volt, nagy gazember, gyilkos. Ő volt a város lakóinak a réme. A ló, amelynek hátán ült, az is a mi királyunk tulajdona. Ha úgy tetszik, gyertek velünk, menjünk együtt a király elébe, tudjuk, hogy megörül majd, és bőséges ajándékokkal tisztel meg benneteket.

Elmentek valamennyien a királyhoz, és elmondták sorjában, ami történt. A király szíve csak úgy repesett az örömtől, és a három testvért pompásnál pompásabb ajándékkal halmozta el. Meghagyta, hogy kutassák át a haramia tüszőjét. Hát előkerült vagy fél veder arany. Ezt az aranyat is a legényeknek adta a király, csupán a lovat tartotta meg magának. Megtetézte még egy fél vödörrel a magáéból, és ráadásul egy-egy arab paripával. Miután jóltartotta őket étellel, itallal, így szólt hozzájuk:

– Nem akartok-e országomban megtelepedni? Adnék nektek egy szép nagy házat.

– Mennünk kell tovább – válaszoltak a testvérek, és másnap útra keltek.

A király kikísérte őket, és ők mentek, mentek, amíg hosszú vándorlás után az erdő sűrűjében meg nem pillantottak egy nagy házat. Elküldték a legidősebb fiút, hogy tudja meg, lehet-e ott

éjszakai szállást kapni. A legény elment, de nem jött vissza. Elindult a második is, de ő is ottragadt. A legkisebbik furcsállotta a dolgot, és így füstölgött magában:

– Ami igaz, az igaz, a legidősebb együgyű nagyon, és a középsőnek sincs sok sütnivalója. Nincs más hátra, rajtam a sor, hogy szerencsét próbáljak.

Nekiindult hát, és odament a házhoz. Vendégfogadó volt, a kapuja fölött egy csíra könyökölt ki. Mikor megpillantotta a vendégfogadó felé igyekvő gyereket, gondolta magában:

„Ni csak, jön még egy oktondi!”

A fiú odaért a kapuhoz, és megkérdezte a csírától:

– Mennyi pénzért adsz éjjeli szállást a fogadóban?

A csíra így válaszolt:

– Ne pénzt adj nekem. Ebben a fogadóban az a szokás járja, hogy minden új jövevénynek egy mesét kell elmondania. Utána én is elmondok egyet. Ha a te meséd a jobb, a csodálatosabb, én leszek a te rabszolgád, és ez a fogadó, úgy, ahogy van, a tiéd. Ha azonban az én mesém győz, te leszel az én rabszolgám. Rajta, kezdjük!

– Jó, kezdem én! – szólta a fiú, és belefogott a mesébe.

Egyszer, amikor még apám, anyám is volt nékem, volt házunk meg tűzhelyünk is, voltak tevéink, bivalyaink, birkáink és kecskéink. Azonfelül harminckilenc tyúkot mondhattunk magunkénak, élükön egy kackiás kakassal. A tyúkok csak úgy reszkettek tőle, de még az embereknek is megremegett a szívük a félelemtől, ha meglátták. Egyik nap aztán eltűnt a kakas, nyoma veszett. Felkutattam minden zugot fent és alant, emerre-amarra, de nem volt sehol. Nem vesztegettem tovább az időt, összehívtam apámat, anyámat, nagyapámat, szépapámat, egybegyűjtöttem az egész atyafiságot, és kihirdettem előttük:

– Aki találkozott a kakasommal, szóljon, és én gazdagon megjutalmazom érte: húsvétkor egy nagy tojást kap tőlem ajándékba.

Egyszerre mondta mindegyik:

– Színét sem látta senki közülünk.

Megszólalt ekkor a dédapám:

– Ha jónak látjátok ti is, menesszünk egy fullajtárt a világ négy sarkába.

Én meg rávágtam:

– Akad-e jobb futár nálamnál?

Lementem, csizmát húztam, megmarkoltam a botomat, és nyakamba vettem a világot. Nyolcvan nap alatt be is jártam szélében-hosszában, de a kakas nyomára nem akadtam. Elgyötörtem testem, elpredáltam ifjúságom, a ruha leszakadt rólam, úgy maradtam ott, pucéran. Arasznyi hosszú szőr sarjadt a testemen, olyan lettem, mint valami medve. Még az volt a szerencse, hogy az utamat, Istennek hála, nem a ruméliai havasokon át vettem, mert különben alighanem rabul ejtettek volna, és mint a medvét hajtottak volna végig a világon. Szakállam öt méternyire nőtt meg, és ahogy az erdőt jártam, fennakadt a bokrokon. Megmérgekedtem és kaptam magam, a derekam köré csavartam, mint valami övét. A legborzalmasabb volt, hogy a tetvek, ahogy rajtam nyüzsögtek – Uram bocsá' – olyan zajt csaptak, akár egy csapat teve. Senki sem ismert volna rám, mire visszavetődtem a falumba, de a falu még felismerhetetlenebb lett ám időközben. Nézem, nézem – hát nem látszik belőle több, mint egyetlen ház, szakasztott olyan, mint amilyen a miénk volt. A közelébe érve hallom, hogy valaki kiáltoz mögöttem:

– Ki vesztített el egy kakast?

Sarkon fordultam, és elrikkantottam magam:

– Én!

Odaszaladtam ahhoz az emberhez, és kikérdeztem töviről hegyire, ő pedig ezeket mesélte:

– Valahol egyszer volt valakinek két bivalya. A tóparton szántogatott velük, amikor a tó vizéből előbújt két rák, bevonszolták az egyik bivalyt a mélybe és felfalták. Az ember befogta a kakast a másik bivaly mellé, és kimondta, hogy ez egy pár. Éppen arra vitt az utam, megláttam, és eszem nélkül futottam oda, szinte szárnyaim nőttek az örömtől. Birokra keltem az emberrel, agyba-főbe vertem, míg vége lett. Mikor már nem volt benne szusz, fejjel a földbe dugtam, hadd nőjön. Azután fogtam az én dédelgetett kakasomat, és elindultam vele hazafelé. Nézem a nyakát, hát dagadt, kelés van rajta. Szegény kakas sírt, jajgatott kínjában, egy szemernyit sem aludtunk, sem ő, sem én. Megmutattam az orvosoknak, és ők a következő tanácsot adták:

– Morzsolj össze néhány diót, és kösd be vele a nyakát.

Borogattam a nyakát a dióval, és egyre lestem, javul-e már, de másképp fordult, mint ahogy vártam. A kakas nyakából terebélyes diófa nőtt, és csodák csodája! mikor eljött az ideje, annyi rengeteg diót termelt, hogy majd leszakadtak az ágak a súlya alatt. Gondoltam, leverek egy-két szemet, jó lesz a kenyérem mellé. Lehajoltam, felkaptam egy göröngyöt, és megcéloztam vele a fa tetejét. Nézem, hát a göröngyből odafent egy jókora darab szántó föld lett. Nem győztem csudálkozni rajta, no meg azon, hogy a kakas hogy bírja.

– Ezt a darab földet fel kéne szántani, és be kéne vetni – mondok magamban.

Mire a vetésre került a sor, odahoztam tíz pár ökröt, és bevettem a felét búzával, a másik felét kukoricával, és a kukorica közé görögdinnyemagot dugdostam. Amikor eljött az aratás ideje, kerítettem egy hatalmas nagy kaszát, és kora hajnalban nekiláttam, hiszen futotta az erőmből. Aratás közben egyszerre csak egy disznót pillantok meg, amelyik a kukoricásban bujkál. – Nesze neked, ez a tied – kiáltottam, ahogy elém került, és feléje hajítottam a kaszámat. A kasza hegye megállt a hasában, az állat meg ide-oda futkosott kínjában. Egyszerre csak látom, hogy pompásan learatta a földemet. „Antul jobb” – gondoltam és megköszöntem az Úristennek. Bejártam a szántót, hát egy görögdinnye feküdt előttem, de akkora, hogy tán három teve sem bírta volna elmozdítani. Hét nap küszködtem vele, amíg végre nagy ügyel-bajjal sikerült leszakítani a száráról, de még tizenhét napba került, amíg a házukba vittem. Előkerítettem a baltát, hogy felszeljem, megkóstoljam, és élvezzem a zamatos, jó ízét. Rásújtottam a baltával, kerek huszonhét napig erőlködtem, de végül is csak kis likat tudtam rajta vágni. Búcsúzóban még egy utolsót csaptam rá, azzal beletörött a baltám, nyele a kezemben maradt, a fejsze meg belefúródott a dinnye belsejébe. Elszántam magam, hogy nem hagyom annyiban, megyek, megkeresem. Három nap, három, éjjel le nem hunytam a szememet, de nem leltem sehol. Útközben egy tevehajcsárra bukkantam, az meg a tevéit vesztette el, szegény, azokat kutatta boldogtalan.

Eddig jutott a fiú a mesében, amikor a csíra megpukkadt dühében, hogy még a belei is szétmentek. A fiú megmenekült. Beült

a fogadóba, amelynek most már ő volt a gazdája. Kinyitotta az egyik ajtót, hát embereket látott, akik mintha váraoztak volna valamire. Kinyitotta a másodikat, ott meg gyapjút tiloltak egyesek, mások meg sodorták a szálát. A harmadik ajtó mögött végre felfedezte testvéreit, akik búzát őröltek egy kézimalommal. A fiú elmondta nekik, mi hogyan történt, és bátyjai örömben azt sem tudták, hogy köszönjék meg neki. Az emberek pedig a lába elé borultak, és sűrű csókokkal mosogatták róla a szennyet. A fiú újukra bocsátotta az embereket, és azok visszatértek házaikba, tűzhelyeik mellé. A három testvér pedig mindent összeszedett a fogadóban, ami aranyból, ezüsből vagy rézből volt, és még sok egyebet is, rárakták lovaik hátára, és visszamentek a király birodalmába. Ott mindegyik egy nagy házat vett, és abban lakott.

Mikor a király fülébe jutott a hír, hogy visszatértek, megrakott egy nagy tálat mindenféle jó falattal, feldíszítette, és elküldte nekik egy levéllel, amelyben ezt írta: „Van nekem három lányom, nektek szántam őket, mindegyikőtöknek egyet-egyét, a lakodalmat pedig az én költségemen rendezem.”

Úgy is lett, a király a három testvérnek adta leányait feleségül, és saját zsebéből fizette a lakodalmat. Negyven napig tartott egy-egy lagzi, és utána a testvérek még sokáig éltek és uralkodtak.

A LUSTA EMBER

Volt egyszer egy ember, aki olyan lusta volt, hogy nem akadt párja kerek e világon. Jobban irtózott a munkától az istentelen, mint az ördögtől. Ha adtak neki kenyeret, evett, ha meg nem, inkább koplalt, de még a kisujját sem nyújtotta volna ki érte.

Történt egyszer, hogy a nap már nyugodni készült, és a lusta szájában még egyetlen falás sem volt reggel óta. Nehogy az éhség munkára készítse, azt eszelte ki, hogy halottnak tettei magát. „Még ez is jobb, mint hogyha munkára adnám a fejem” – gondolta magában.

A szomszédok látták, hogy mozdulatlanul hever, és hívták a papokat, hogy vigyék ki a temetőbe. Ahogy kikísérték, egy asszony megsajnálta, és kiszólt az ablakból:

– Ó, a szegény, éhen halt! Ha tudtam volna, küldtem volna neki tegnap néhány darab kétszersültet.

A lusta meghallotta a koporsóban, hogy mit mond az asszony, kinyitotta szemét, és feléje fordult:

– Miféle kétszersültet? Szárazat vagy mártogatottat?

– Nincs nekem más, csak száraz! – felelte az asszony.

– No akkor csak kántáljanak tovább a papok! – mondta a lusta, és újra lezárta a szemét.

Inkább elevenen tegyék a sírba, mint hogy a kétszersült beáztatásával vesződjék!

A LOCSKA ASSZONY

Volt egyszer egy öregasszony meg egy öregember. Békességben éltek, nem is lett volna semmi bajuk ezen a világon, ha az asszony nem lett volna olyan locska. Akármit mondott neki a férje, akármilyen történt náluk, nyomban szaladt, és még a hetedik szomszédságban is elhíresztelte.

Egyszer az öreg az erdőn járt, és fát vágott, amikor hirtelen lesüppedt a föld a lába alatt, és egy gödörben találta magát. Megijedt az öreg, és igyekezett kikecmeregni onnét, amikor valami keményet érzett a talpa alatt. Lehajolt, vizsgálta, mi lehet, hát mit lát? Egy kis korsót tele arannyal! Kimászott a gödörből, de közben az aranyat sem felejtette ott, és úgy örült, hogy csak no. Az az egy bántotta, hogy ha a felesége megtudja a dolgot, menten világgá kürtöli. Leült egy fa tövébe, és törte a fejét, hogy mitévő legyen. Addig, addig, amíg végre rájött, hogy mit kell tennie. Ásott egy lyukat, belerejtette a korsót, és gondosan betemette földdel. Azután a faluba ballagott, és vásárolt egy nyulat meg egy nagy halat. Visszatért az erdőbe, a halat egy ágra akasztotta, utána lement a folyóhoz, ahol reggel, idejövet, kivetette a hálóját, és a nyulat a hálóba tette. Amikor ezzel is elkészült, hazament, kihívta a feleségét, és odasúgta neki:

– Asszony, ma nagy szerencsét csináltunk.
– Miféle szerencsét? Mondd hamar, hadd örüljek én is neki.
– Jól van, de aztán nehogy eljárjon a szád, és kikottyintsd.
– Esküszöm arra a szentre ott, aki letekint ránk az ikonosztászból, hogy egy szó nem sok, annyit sem mondok róla senkinek.

– Tudd meg hát, hogy az erdőben egy korsó aranyat találtam.
– És mért nem hoztad haza?
– Úgy gondoltam, jobb lesz, ha együtt megyünk el érte.

Az öregasszony sebtiben összeszedelődzködött, beburkolódzott a nagykendőjébe, és útnak indultak. Az erdőbe érve, az ember előbb nagy ravaszul arra került feleségével, ahol a hal lógott a fán.

– No né! – hüledezett az asszony. – Láttak már ilyet? Egy fa, amelyik halat terem!

Az öreg úgy tett, mint aki nem tud hová lenni meglepetésében.

– No mit tatod a szád – fakadt ki a felesége –, megbódultál? Mássz fel ízibe arra a fára, hozd le a halat, és olyan pompás halászelevet főzök belőle estére, hogy a tíz ujjadat is lenyalod utána.

Az öreg felkapaszkodott a fára és lehozta. Azután lementek a folyópartra, hogy felhúzzák a hálót és hazavigyék. Ahogy a férfi megemelint, nagyot kiált:

– No nézd csak, nyúl akadt a hálóba!

– Mi minden nem történik ezen a világon! – álmétkodott az asszony. – Húzd csak ki a partra, lesz belőle finom nyúlpaprikás.

Végezetül kiásták a korsó aranyat is, hazavitték, és ettől fogva gazdag emberek voltak, boldogságban éltek. Nem sokáig tartott azonban az öröm, mert az asszony hamarosan cifrálni kezdett, és két marokkal szórta a pénzt. A férje nyugtalanodott emiatt, és szóvá tette a dolgot.

– Mit prézsmitálsz nekem, ugyanannyi jogom van az aranyhoz, mint neked! – torkolta le az asszony.

Látta a férfi, hogy akármit mond, olyan, mint a falra hányt borsó, és attól tartott, hogy ha ez így megy tovább, hamarosan újra szegénysorba süllyednek. Fogta hát a korsót és elrejtette. Az asszony úgy megharagudott érte, hogy a bíróhoz ment panasza. Tengernyi vádat hozott fel a férje ellen: hogy egész vagyon volt, amit az erdőben talált, tőle pedig még a kenyeret is sajnálja. A bíró összehívta a falu véneit, hogy ítékezzenek az ügyben.

Odahívták az öreget is, aki megkérdezte tőlük:

– Micsoda kincset emlegettek ti, előljáró uramék? Alighanem álmodott a feleségem, vagy fecsegett valamit, ahogy máskor is szokta.

– Mit hazudozol? – kiabált az asszony. – Hát nem együtt voltunk az erdőn, amikor láttuk a halat a fán lógni?

– Hal lógott a fán? – hitetlenkedett a bíró.

– Igenis, nagyságos bíró úr, lógott bizony! Utána meg lementünk a folyópartra, kiemeltük a hálót a vízből, és abban meg nyúl volt!

A falu vénei hangos hahotára fakadtak.

– Eredj haza, jó asszony – intette a bíró –, és többet ne locsogj ilyen badarságokat.

Az asszony hazament, férje pedig ezentúl nyugodtan gazdálkodhatott a pénzével, senki sem hederített többé a locska asszony szavára.

AZ OKOS LÁNY

Volt egyszer egy királyfi, aki házasodni készült, de olyan feleséget akart, aki madárnyelven is ért. Egyik házassági ajánlat a másik után érkezett hozzá hatalmasabbnál hatalmasabb királyoktól, de nem kellettek neki a királykisasszonyok, mert egyik sem tudott madárnyelven. Emésztette a gond, lassacskán elhagyta a remény, fogta hát a puskáját, és elindult vadászni, hogy könnyítsen a szívéen. Járt-kelt reggeltől napszálltáig, de nem a vadászaton járt az esze, hanem örökké csak azon rágódott, hogy nem tud kedvére való asszonyra lelteni. Esteledett már, és éppen egy kaptatón haladt felfelé, amikor egy öregembert meg egy leányt pillantott meg, akik előtte iparkodtak felfelé a magaslatra vezető úton. Azok ballagtak elől, ő meg szép lassan utánuk. Egyszerre csak hallja, hogy a lány így szól az öreghez:

– Apám, vedd a lábadat a válladra, úgy szaporábban haladunk előre.

– Miket fecsegsz, te gyerek, hogyan vessem a lábamat a vállamra?

– Nem is a lábadról beszéltem én! Azt akartam mondani, hogy húzd le a cipődet, és akaszd a válladra, hogy fürgébben lépkedhessünk.

Tetszett ez a beszéd a királyfinak, aki mögöttük haladt. Hamarosan újra megszólalt a lány:

– Apám, segíts engem, akkor majd én is segítek téged, hogy hamarabb hazaérjünk, hiszen ránk esteledik.

– Eredj már, lányom, mi módon segíthetnék neked én, az öregember?

– Nem úgy értettem én azt, apám, hanem úgy, hogy beszéljess velem, azután majd én is beszélgetek veled, és így gyorsabban telik az idő.

Felderült a királyfi szíve e szavak hallatára, és mivel leszállt a sötétség, és amúgy sem tudott volna már visszatérni a palotába, eltökélte magában, hogy követi az előtte menőket, akárhová visz az útjuk. Hamarosan egy kunyhó tűnt fel a domb tetején. Az öreg meg a lánya egyenesen arra tartott.

A királyfi megvárta, amíg bemennek, azután se szó, se beszéd, nagy hirtelen rájuk nyitotta az ajtót.

– Jó estét kívánok uraságtoknak. Hogyan, hogy ilyen némán, hang nélkül találak benneteket?

Azt akarta ezzel mondani a királyfi, hogy miért nincs kutyájuk, amelyik ugatással jelezte volna jövetelét. A lány azonnal elérte a dolgot és rávágta:

– Volt, nincs, de majd lesz újra!

Azután helyet kínálta:

– Foglaljon helyet az úr minálunk!

– Itt maradnék én, ha szabad, még éjszakára is, mivelhogy vadászat közben meglepett a sötétség.

– Szívesen látjuk éjszakai szállásra!

A konyhá mélyén a lány anyja ült, és gyolcsot szőtt. Körülötte kuporogtak kicsinyei pucéran és mezítláb.

– Van itt köcsög, de nincsen rajta máz!

Úgy értette a királyfi, hogy a kicsik ruha nélkül, lábbeli nélkül olyanok, mint egy köcsög máz nélkül.

– Az agyag megvan, majd bevonjuk mázzal! – felelte azonnal a leány, vagyis hogy az anyja most szövi a ruhának valót a gyerekeknek.

Nem sok harapnivaló volt a házban, ezért az öreg megparancsolta, hogy vágjanak le egy kakast. Mikor megsült, letelepedtek mindnyájan az asztal köré. A leány feldarabolta a szárnyast, apjának osztva a fejet, anyjának a hátát, a királyfinak a szárnyait, a gyerekeknek pedig a húsos részeket. Mikor az öreg látta, hogy mit művel a leány a kakassal, összenézett a feleségével, de restellte szóvá tenni a dolgot a vendég előtt. Mikor azután pihenőre tértek, elővette a leányt:

– Édes gyermekem, hogyan is oszthattad el így a kakast? Hiszen a vendégünk éhes gyomorral feküdt le!

– Ó, apám, hát nem értted a dolgot? No majd megmagyarázom. Te, a család feje kaptad a kakas fejét, anyának a háta jutott, mert az olyanforma, mint egy hajó, és őrá nehezedik családunk hajójának kormányzása, a vendégé lettek a szárnyak, mivelhogy ő holnap továbbröpül innét, a húsos falatok pedig kinek

járnának, ha nem a gyerekeknek, hiszen ők a család húsa. Érted már, jó apám?

A szoba, ahol apa és leánya beszélgettek, szomszédos volt azzal, amelyikben a királyfi hált. Hallotta a párbeszédet, és módfelett tetszett neki. Azt gondolta magában, hogy lám, ilyen asszonyt keresett ő mindig, aki érti az effajta „madárnyelvet”.

Virradatkor elbúcsúzott a királyfi, és útra kelt. Mikor hazaért a palotába, hívatta szolgáját, és átadott neki harmincegy cipót, egy karika sajtot, egy sült, töltött kakast, meg egy tömlő bort. Az egészet egy zsákba rakta, és elmagyarázta neki, hogy merre visz az út a kunyhóhoz, ahol ő az elmúlt éjszakát töltötte. A kunyhó körül lát majd egy leányt, amolyan tizennyolc éves formát, annak adja mindezt.

A szolga fogta a zsákot, és útnak eredt, hogy teljesítse ura parancsait. Engedelmet kérek, majd elfelejtettem mondani, hogy induláskor a királyfi a következőket üzenve szolgájával a lánynak:

– Az én uram üdvözetét küldi, és azt üzeni, hogy a hónap harmincegy napos, a hold telihold, a hajnal kukorékolóját kitömték, és a birka bőre feszül.

Baktatott a szolga a kunyhó felé, amikor szembetalálkozott néhány társával.

– Szerencsés utat, Mihály. Hová tartasz ezzel a nehéz motyóval, és mit cipelsz benne?

– Egy kunyhóba viszem fel a hegytetőre, az uraság küldi.

– Mi lehet abban a zsákban? Csiklandozza az orrunkat az illata.

– Hogy mi? Kenyér, sajt, bor, no meg egy egész sült kakas. Az úr rám bízta, hogy adjam oda egy szegény leánynak.

– Te oktondi, te, miért ne telepednénk le, és kóstolgatnánk belőle, nem tudná meg az urad soha!

– Az ám, miért ne?

Leheveredtek a domboldalon a zöld fűbe, és nekiláttak a zsák tartalmának.

Minél többet kóstolgatták, annál jobban megjött az étvágyuk addig, addig, amíg hűlt helye lett tizenhárom cipónak, a sajt felének, az egész kakasnak, meg a fele bornak. Miután jót faltak, és nagyot ittak rá, a szolga megindult a maradékkal a kunyhó felé. Amint odaért, megpillantotta a leányt, és átadta neki a zsákot azokkal a

szavakkal, amelyeket ura a szájába rágott. A leány átvette az ajándékokat, azután így szólt:

– Mondd meg a gazdának, sokszor üdvözlöm én is, köszönöm, amit küldött, de a hónap csak tizennyolc napos, a hold csak félhold, a hajnal kukorékolója volt, nincs, nem jelzi a pitymallatot, a birka bőre pedig petyhüdt. Ám a galamb szépen kéri, hogy ne bántsa a disznaját. (Ez azt jelentette, hogy a kenyerek száma csak tizennyolc, a sajt fele meg az egész kakas hiányzik, a bor is csak fele annyi vagy még annyi sem, de hogy a lány kedvéért ne bántsa a szolgát, aki megdézsmálta a küldeményt.)

A szolga visszafordult, és a palotába érve, elmondta a királyfinak, hogy mit üzent a lány, csak éppen a végét felejtette el.

A királyfi rögtön tudta, hányadán áll a dolog, és ráparancsolt a másik szolgára, hogy rakja el derekasan a társát. Az első ridegek után a szolga ordítani kezdett:

– Megállj, uram, várj egy kicsit, még valamit üzent az a lány, csak hogy elfelejtettem átadni.

– No mi az? Ki vele gyorsan!

– Azt üzeni, hogy a galamb kedvéért ne üssed a disznódat!

– Ó, te tökfilkó – kacagott a királyfi –, miért nem mondtad előbb, nem húzattalak volna deresre!

Hát így esett a dolog valahogy.

Néhány nap múlva a királyfi lakodalmat ült a lánnyal, s volt nagy öröm dínomdánom! Én sem voltam ott, ti se higgyétek el!

AZ OKOS TESTVÉR MEG A BOLOND TESTVÉR

Volt egyszer két testvér, az egyiknek sok esze volt, a másiknak annál kevesebb. Egyszer aztán meghalt az apjuk, és egy gulyát hagyott rájuk örökül.

– Gyere, osztozzunk meg rajta! – szólt az okos a bolondnak.

– Majd én készítek egy másik cserényt a régi mellé – mondta a bolond. – Ha megjönnek este a marhák a legelőről, ahány az én cserényembe tér be, annyi lesz az enyém, ahány a tiédbe, annyi a tied.

Az okos csak nevetett, és nem szólt semmit, ráhagyta. A bolond pedig nagy sebbel-lobbal nekilátott, és a régi tőszomszédságában új cserényt készített.

Este hazajött a gulya, és az állatok a régi, megszokott helyükre tértek be. Utolsónak maradt egy sánta tehén, egyedül az fordult be az új cserénybe. Biztatta az okos a testvérét, hogy hajtson át néhány állatot az övéi közül, de hasztalan.

– Testvér – válaszolta a bolond –, ennyi jutott nekem, több nem kell.

Hazamentek, pihenőre tértek. Kora reggel felkelt a bolond, kötelet hurkolt a tehén nyakára, és elindult vele lefelé a völgybe, hogy ott majd levágja. Mikor leértek, a baltája fokával főbe kólintotta, és a tehén kiadta a páráját. A bolond megnyúzta, és hozzáfogott a feldarabolásához, A fákról varjak lesték a friss húst, és éhesen károgtak:

Kár-kár!

A bolond azt gondolta, hogy a húst követelik rajta, ezért vágott belőle, és odavetette nekik, miközben kérdezgette:

– Mennyi kell? fél oká? Legyen hát fél oká!

– Kár-kár? – lármáztak a varjak.

– Egész oká, azt mondjátok? Úgy is jó, nesztek!

Addig, addig, amíg apránként szétosztogatta az egész tehenet a varjak között.

– Mikor jöhetek a pénzemért? – szólt fel hozzájuk.

– Kár-kár! – volt a felelet.

– Szombaton, azt mondjátok? Üsse kő, legyen, jövök szombaton.

Ment haza a bolond, estére beállított a testvéréhez, aki azzal fogadta:

– Hát a tehén?

– Eladtam a feketeruhásoknak.

Szombaton elballagott a pénzéért. Amint megpillantotta a varjakat a fán, megszólította őket:

– Hé, feketeruhások, itt a szombat, hol a pénzem?

– Kár-kár! – károgtak a varjak.

– Micsoda? Márminthogy a következő szombatra ígértétek? Akkor hát eljövök érte következő szombaton.

Bezzeg hiába ment érte egy hét múlva, de még a rákövetkező szombaton is. Hogy ne csúrjem-csavarjam sokáig a szót, egyszer aztán kifogyott a béketűrésből:

– Megálljatok csak, majd láttok mindjárt csudát! Ledöntöm a házatokat, akkor majd megtanultok fizetni.

Kiment másnap a fejszével, és odaállt a fa alá. Nesze neked, odavág jobbról egyet, balról egyet, és mit lát? Zrrr, ömlik ki a fa törzséből a sok arany. Korhadt volt már, és a haramiák egy korsót rejtettek el az odvában, amely színültig volt arannyal – a bolond szerencséjére.

– Félték, hogy elviszem az aranyatokat, ugye, azért óbégattok? No, ne féljete, nem viszem el mind.

Tíz aranyat elvett, azután hazament a testvéréhez.

– Hát ez meg mi? – bámult az okos.

– Mi lenne más, mint a járandóságom. A feketeruhásoktól kaptam a hús fejében, amit eladtam nekik. Először sehogyan sem akarták megadni a tartozást, de én nekiveselkedtem, és összedöntöttem a házukat, amelyben a pénzt rejtegetik, utána pedig elvettem annyit, amennyi nekem járt.

Az okos testvér átlátott a szitán, hogy nem egészen így áll a dolog. „Hogy a kakas csípje meg, a bolond ráhibázott!” – gondolta és fennhangon így szólt:

– Gyere, menjünk oda ketten, és mutasd, meg nekem, merre laknak a feketeruhások.

– Gyerünk!

Fölkerekedtek, és nemsokára odaértek az odvas fához. Az okos a fa közelében gödröt ásott, zsebébe dugott néhány aranyat, a többit

betemette a földbe. Igyekeztek azután odébbállni, nehogy pórul járjanak. Mentek, mendegéltek, amíg estére meg nem érkeztek abba a faluba, ahol az okos komája volt a pópa. Hozzá készültek, és útközben az okos oktatta a bolondot:

– Aztán jól vigyázz, idegenek közt leszel, nehogy valami bolondot művelj! Kerekítsd a szavaidat annak rendje és módja szerint!

– Úgy lesz! – fogadkozott a bolond.

– Egyél úgy, ahogy emberhez illik, azután ha a lábadra taposok, vess keresztet, és ne fáj tovább.

Vacsora előtt az okos meg a pópa beszélgetésbe keveredtek, a bolond pedig, magában dörögve, kerekítgette szavait:

– Szérű, zsák, malomkő, tepsi, kenyér.

– Mit dünnyög a testvéred? – kérdezte a pópa felesége.

– Emlegeti, hogy csépeztünk is, zsákoltunk is, malomba is hordtuk, tepsibe is raktuk, lett belőle kenyér, mire hazaérünk, ott vár minket kisülve. Ez jár az ő fejében.

– Csuda okos legény ez valóban – gondolta a pópa felesége.

Elérkezett a vacsora ideje. Asztalhoz ültek, de alig ettek egy-két falatot, besettenkedett a szobába a macska, és közben rálépett a bolond lábára. A boldogtalan azt gondolta, hogy a bátyja ad neki jelt, ezért keresztet vetett és félrehúzódott.

– Egyél hát, gyere közelebb, hiszen még alighogy hozzáfogtunk!
– biztatta a pópa felesége, és a testvére is nógatta, hogy egyen, ő azonban semmiképpen nem hagyta magát rávenni, és nem evett többet egy falatot sem.

Mikor jóllaktak, lefeküdtek és elaludtak. Éjfél tájt szegény bolond arra ébred, hogy korog a gyomra az éhségtől. Felcihelődött és a sötétben tapogatózva a konyhaszekrényhez botorkált. Ott ráakadt egy fazék borsólevesre, előszedett egy kanalat, és hap, hup, hap, hup, megtöltötte vele a hasát, amíg olyan feszes lett, mint a dob. Nem volt elég ennyi, a bolond szerette volna, ha a testvére is jóllakik. Csakhogy a sötétben a testvére helyett a pópa feleségének a fejről találta lerántani a takarót. Megmerítette a kanalat, és szaporán töltögette a szájába a levest. Szegény asszony nyelte, nyelte, és nagyokat szusszant.

– Hej, testvér – szólt rá a bolond –, mit fújod, hiszen rég kihűlt már a leves!

A pápa felesége azonban csak fújtatott, szipákkolt, amíg végül is elfogyott a bolond türelme, és a fejére borította a fazekat. Az asszony olyan mélyen aludt, hogy még erre sem ébredt fel. Az okos testvér azonban felserkent a zajra, kibújt, és rászólt a testvérére:

– Mit művelsz, te bolond?

– Hát te ott vagy? – álmékkodott a bolond. – Ejnye, hiába pocskókkoltam el a levest, kár volt beléje!

– Te oktondi, te mindenki rajtunk nevet majd ebben a házban, iszkoljunk innen!

Észrevétlenül összeszedték motyójukat, és lelopókkztak a lépcsőn. Elöl az okos hátrászókk testvérének:

– Húzz be az ajtókk!

A bolond úgy értette, hogy „hozz le az ajtókk”, kiemelte hát a sarkábókk, vállára vette, és úgy igyekezett az okos nyomába. Taposták az utat egész éjjel, másnap délig, akkorra kifogyott a bolondbókk a szusz, és rákiáltott a testvérére:

– Héj, vidd most te egy darabig!

Az okos hátranézett, és mit látott?

– Ó, te tökkelütött – szidta a testvérét –, mit csináltál már megint?

– Márminthogy én? Nem azt mondtad, hogy hozzam az ajtókk? hát itt van, hozom!

– Mire méssz vele? Dobhatod a szemétre!

– Micsoda? Eldobjam? Azért cipeltem idáig, hogy még a nyelvem is kilóg a fáradtsággtól? Fogd, vidd most te is egy darabig, nehogy perpatvar támadjon közztünk miatta.

Mikor az okos látta, hogy a bolond komolyra veszi a dolgot, meghökkent, nagy kelletlenül a vállára vetette az ajtókk, és úgy bandukoltak tovább. Mentek, mendegéltek, amíg egy nagy platánfa alatt meg nem lepte őket a sötétség.

– Gyere, bolond – mondta neki a testvére –, kapaszkodjunk fel a fára, töltsük ott az éjszakát.

– Jól van, csak előbb add ide a tüssződet.

– Minek az neked?

– Felhúzzom az ajtókk utánunk a fára.

Tudta az okos, hogy kár szaporítania a szókk, akár a falnak beszélne. Amit egyszer a bolond a fejébe vett, azt meg is teszi. Lecsavarta hát derekárókk a tüsszőjét, és odaadta neki. A bolond is

letekerte az övét, összebogozta a kettőt, felkúszott a fára, és maga után húzta az ajtót. A két testvér fent kuporgott a fán, amikor úgy éjfél tájban egy kereskedőkaraván érkezett oda, és letelepedtek a platánfa alá.

– Vízelnem kell – szolt egyszerre csak a bolond.

– Nem hallgatsz mindjárt, te szerencsétlen, még a végén elmetszik a torkunkat!

– Én biz nem hallgatok, és elvégzem a dolgomat, akármit is szólnak hozzá ezek itt lent.

És valóban, csrrr...

Mikor a vándorkereskedők érezték a rájuk hulló cseppeket, sietve felfogták a tenyerükben és kiáltozták:

– Égi víz! Szentelt víz az égből.

– Most pedig ledobom az ajtót! – jelentette be a bolond.

– Az isten szerelmére, eszedbe ne jusson!

– Márpedig én ledobom, és kész.

Ezzel elengedte az ajtót, és az – dirr-durr – lebukfencezett a fáról.

– Uramisten, ránk szakad a mennybolt! – jajveszékelték a kereskedők, és futásra vették a dolgot, cserbenhagyva a karavánt és minden árut.

A két testvér leereszkedett a fáról.

– Osztózzunk! – hívta az okos a testvérét.

– Nem kell nekem, vidd csak el, legyen a tied. Én csak egy zsák tömjént veszek el belőle.

Fogta a bolond a zsák tömjént, feldobta a hátára, és testvérét otthagya, útra kelt. Ment, ment, amíg egy hegyhez nem ért. Nekivágott és meg sem állt, amíg fel nem hágott a csúcsára. Ott meggyújtotta a tömjént. Isten angyala nyomban leszállt hozzá, és így köszöntötte:

– Isten küldött engem. Nagy dolgot cselekedtél, mit kívánsz érte jutalmul?

– Menj és szerezz nekem olyan furulyát, hogy ha belefújok, mindenki táncra perdüljön, aki hallja. Ez az én kívánságom.

Az angyal térült-fordult, vágott egy nádszálat, csinált belőle furulyát, olyat, amelyet a bolond kért, és odaadta neki.

– Várj egy kicsit, hadd próbálom ki! – kérte a bolond, és belefújott: „dulu, dulu, dulu!”

Az angyal tüstént táncra kerekedett.

– Jól van – bólintott a bolond –, mehetsz vissza oda, ahonnt jöttél.

A bolond ezután nyakába vette a világot, és egy faluba érkezett, ahol elszegődött pásztornak. Kint a legelőn fújdogálta furulyáját, szegény juhok pedig ahelyett, hogy legeltek volna, egyre csak táncoltak. Így telt el egy hét, a végén a juhok a sok koplalástól csonttá, bőrré fogytak.

– Mi lelte ezeket a juhokat, hogy így elhitványodtak? – csodálkoztak a gazdák. – Alighanem a pásztor a ludas benne.

Utána sompolyogtak, és meglesték, mit művel. A bolond elővette furulyáját, és mikor megszólaltatta, a szegény parasztok is akarva, nem akarva táncra kerekedtek.

– Hagyd már abba, testvér – rimánkodtak –, kiszakad a zsigerünk!

De a bolond egyre fújta.

– Hagyd abba, kikapod az egész évi béredet, csak menj Isten hírével!

A bolond végre megszánta őket, és nem fújta többet. Meg is kapta a bérét, és odahagyva a nyáját, tovább vándorolt. Egy idő múlva két korsóárus akadt az útjába.

– Adjatok egy korsócskát, hogy ha megszomjazom, ihassak vizet – kérte őket.

– Nem ingyen adják a korsót! – volt a válasz.

Több se kellett a bolondnak, előrántotta a furulyáját és rázendített. Szegény korsóárusok mit tehettek egyebet, táncba fogtak, de járták a kosarak is a hátukon, úgyhogy a sok korsó diribdarabra tört. A faluba érve, az árusok bepanaszolták a bolondot a bírónál, hogy megkárosította őket. De a bolond csak kacagott, és ment a bíró elébe. Éppen egy peres ügyet tárgyaltak: egy zsák búzáról folyt a szó, hogy megvan-e a búza, vagy hiányzik belőle.

– Megmondom azonnal, hogy törvényes súlya van-e vagy sem – bizonykodott a bolond. – Rakja fel a bíró a fejére a zsákot, aztán ha nehéznek találja, akkor megvan a rendes súlya, ha pedig nem, híja van.

Alig emelte a bíró a fejére a zsákot, előhúzta a bolond az ingéből a furulyáját, és játszani kezdett: „dulu, dulu, dulu, dulu.” Táncra kelt

ott minden és mindenki, és ahogy a bíró ropta, úgy járta a zsák is a fején: „pata-puta!” Sírva rimánkodtak mindnyájan:

– Ne fújd már, testvér, könyörülj meg rajtunk.

A bolond fújta, fújta, végül aztán abbahagyta: – Na most gyerünk, nézzük csak az én peres ügyemet.

– Nem úgy, testvér! Eredj innen Isten hírével, semmi kedvünk nincs újra táncra perdülni.

A bolond nevetve állt odébb, hamarosan összetalálkozott a testvérével, és jól éltek, de mi még jobban.

UTÓSZÓ

Az újjörög nép élete, történelme és nyelve iránti érdeklődés 1821–29-ben, az újjörög szabadságharc éveiben támadt fel világszerte, amikor a görög nemzet felszabadította magát a törökök majd négyszáz éves uralma alól, és elnyerte önállóságát. Ez az érdeklődés azonban eleinte inkább érzelmi, mint tudományos jellegű. Táplálója a romanticizmus és a „filhellénizmus” (azaz a görögök iránti rokonszenv), de kifejezésre jut benne a kor forradalmi szelleme is, amely Európában a Szent Szövetség ellen irányult. A kor haladó elméi abban a népben, amely Dávidként harcolt a török Góliát ellen, az ókori Hellász földjén lakik, görög nyelven beszél, és görögnek vallja magát, a halhatatlan Hellász folytatását látták.

A francia *Claude Fauriel* volt ekkor az első, aki az újjörög nép dalait közölte. (Cl. Fauriel: *Chantes populaires de la Grèce moderné*, I–II. Paris r. 824–25.) E kiadványával egyidejűleg jelentek meg a német, angol, orosz és olasz fordítások is. A bennük felfedezett gazdag újjörög lelkivilágot és szellemiséget a romanticizmus és a újhellenizmus hívei egyaránt nagy lelkesedéssel üdvözölték. Maga Fauriel kiadásának híres „Bevezetőjé”-ben ezeket a dalokat „az ógörög költészet, s még pontosabban az ógörög népköltészet folytatásának, módosult továbbhajtásának” mondja. Hasonlóan értelmezi a romanticizmus és a filhellénizmus a harcoló Görögország minden egyéb megnyilvánulását is. A szabadsághősök mögött – úgy érzi – a régi istenek alakjai derengenek, és maga Pallasz Athéné vezeti görögjeit a törökök ellen.

Ugyanakkor a történelmi romanticizmus szülte az a másik felfogás is, amely tagadta az új Görögország kapcsolatait régi Hellásszal. Az antik Hellász meghalt, és ennek a mai kis népnek semmi köze sincs hozzá! Ezt a nézetet az akkoriban nagy hírnévnek örvendő *Fallmeyer* német történész és filológus fejtette ki legélesebben.

E két szélsőséges felfogás között foglal állást a később meginduló, rendszeres tudományos kutatás, jól megalapozott történelmi, filológiai és néprajzi eredményeivel.

A történelem terén gyorsan és véglegesen megdőntötték Fallmeyer elméletét, amely a görögség elszlávosodását hirdette.

Főként *Karl Hopf*, és görög részről *K. Papparigopulosz* hoztak fel ellene kétségbevonhatatlan érveket, habár ők is figyelembe vették a barbárok okozta nagy katasztrófákat – amelyek következtében Hellász népessége alaposan megcsappant –, továbbá a szlávok betelepülését is, amelyet a Peloponnészoszig lenyúló helynevek bizonyítanak. Ma már a „kontinuitást”, azaz a régi és új görögség kapcsolatának kérdését és az újjörögség fogalmának tisztázását általánosabb elméleti kérdésnek tekintjük, amely a történelmi fejlődés és az európai nemzetek kialakulásának problematikájához tartozik.

Az újjörög nyelvre irányuló kutatások a nyelvtudomány fejlődése következtében teljes eredménnyel jártak. *Hatzidakisz, Thumb, Meyer, Brugmann, Psziharisz* és sok más görög és külföldi tudós bebizonyította, hogy az újjörög nyelv az ógörög tiszta és hamisítatlan folytatása.

Különösen érdekes az újjörög nép élete a néprajztudomány szempontjából. *Nikólaosz Politisz*, egy nagy tudású és rendkívül termékeny tudós volt az újjörög néprajz megalapítója. Az ő munkássága ugyan még azon az alapelven nyugodott, hogy az újjörög nép életének minden mozzanatában az ógörög elem az uralkodó, de művei ennek ellenére ma is alapvetően fontosak. Tanítványai és utódai – elsősorban *Sztilpon Kiliakidisz* professzor – eredményesen folytatták munkáját. 1908-ban megalapították Athénban a Néprajzi Társaságot, és a következő évben megindították a *Laografia* („Néprajz”) című folyóiratot, amely ma is megjelenik. 1914-ben hozták létre a Nemzeti Zenei Gyűjteményt, 1918-ban pedig az athéni Akadémia néprajzi archívumát. Azok közül a külföldi tudósok közül, akik újjörög néprajzzal foglalkoztak, különösen *Beinhardt Schmidt* 194és újabban *R. M. Dawkins, S. Baud-Bovy, Melpo Merlier* és *Hedwig Luedeke* emelkednek ki.

A néprajzi kutatás elmélyülése, módszereinek fejlődése és az összehasonlító néprajz elveinek érvényre jutása Görögországban is igen termékenyítőleg hatott. Egyrészt kétségtelenül bebizonyosodott az antik világ bizonyos elemeinek továbbélése az újjörög népi életben, de másrészt sok túlhajtott, önkényes általánosításból fakadt

téves nézet foszlott semmivé. Tárgyilagosabban, rendszeresebben vizsgálták a bizánci mellett a keleti és nyugati hatásokat, s tanulmányozták a többi balkán néppel közös elemeket is. Az összehasonlító néprajz módszerének kiváló alkalmazója Geozgiosz Megasz professzor, az athéni egyetem néprajztanára.

Az új alapokra fektetett kutatás sokoldalú és gazdag népi kultúrát tárt fel Görögországban. A népi irodalomból a folklór szempontjából elsősorban a népdalok jelentősek, mert számos nagyon régi elemet őriztek meg, mint pl. a nagy fontosságú bizánci *Dijenisz Akritasz* népdalciklus foszlányait.

Külön vizsgálat tárgya lett a népművészet, amelynek egyik ága, a népi építészet, erős hatást gyakorolt az egész Balkánra. Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk *Angelika Hatzimihali* nevét. Miközben a szövés, hímzés, fafaragás és kerámia motívumaiban az antik elemeket kutatta, sikerült szilárd bizonyítékokkal alátámasztania a bizánci elemek továbbélését. A kétségtelenül kimutatható balkáni és török hatások mellett szembeszökő az újjörög népművészet eredeti jellege: egyik jellemző vonása, hogy a figurális motívumok helyett a mértani elvont formák uralkodnak.

A görög népzene kutatásánál bebizonyult, hogy szoros kapcsolatban áll a bizánci monofon egyházi zenével.

Az újjörög nép művészetében, amely az ógörög és bizánci elemeknek, továbbá a balkáni népek közös motívumainak egyaránt gazdag tárháza, még egy figyelemre méltó jelenséget látunk: néhány általános vonásban meglepő egységet mutat Korfutól le egészen Pontusig, a szláv területekkel szomszédos Macedóniától egészen Ciprusig és Krétaig. Ez az egység a régi szétdaraboltság ellenére is fennmaradt, és arról tanúskodik, hogy a nemzeti sajátságok mélyen gyökereznek a görög népben. Ha végül az újjörög népmeséket vizsgáljuk, megtaláljuk bennük az ógörög elemek mellett az indiai, arab, germán, török és a közös balkáni motívumokat is. Kiriakidisz professzor az újjörög népmese elemeit négy kategóriába sorolta: 1. az ógöröggel rokon elemek, illetőleg olyanok, amelyek közvetlenül az ókorból maradtak fenn, 2. középkori, bizánci balladák maradványai, 3. keleti, elsősorban török motívumok, 4. nemzetközi elemek.

Ami az ógörög elemeket illeti, kevés a közvetlen átvétel Aiszóposzból, de pl. a mirák, akik az ógörög Moirával azonosak, a neraidák, akik a néreidesz kései leszármazottai, és a lamiák, akikről később fogunk bővebben szólni, kétségkívül ógörög eredetűek. Legutóbb sikerült a Meleagrosz-történet továbbélését is kimutatni az újgörög mesevilágban.

A bizánci elemek, amelyek népi hagyományok, legendák, mondák és balladák töredékei, a bizánci népelet mélyreható kutatása nyomán váltak tisztán felismerhetővé. Ezen a téren rendkívül fontos Fedőn *Kukulesz* professzor *Bizánci élet és kultúra* című műve, és nagy jelentőségűek a bizánci népi irodalomra vonatkozó kutatásai is. Ezeknek a bizánci elemeknek a továbberedeztetése még számos problémát vet fel. Jegyzetben jelöltem meg azokat a motívumokat, amelyek kétségtelenül bizánci származásúak.

A keleti elemek egy része, amely indiai eredetű, Bizánc közvetítésével jutott az újgörögök mesevilágába. Bizáncban már a VII. században elkészült az egyik nagy indiai gyűjtemény fordítása, amelynek meséi később újabb mesék forrásává váltak. Ez a nagy keleti hullám búvópatakként éli át a középkort, és a XII–XIV. században a keleti hatás a bizánci népi irodalomban is megmutatkozik. Egy ilyen népnyelven írott költeményre megy vissza a kötetünkben szereplő *A farkas, a róka meg a szamár* című mese.

A nyugati elemeket – Hófehérkét, a törpéket, Hamupipókékat – a keresztes hadak hozták el az Égei-tenger és Kisázsia vidékére. A XII. századtól egészen a XVII. századig az Égei-tenger szigeteinek nagy része Velence és más nyugati hódítók uralma alatt állt, és ez a nyugati meseelemek szaporodását hozta magával.

Új fordulatot jelentett a törökök hatalomra jutása a Balkánon (XV. sz.). A török hódítás következtében e terület kultúrájának és népi életének számos területén bizonyos közös jelleg alakult ki, így pl. újgörög meseelemek bukkantak fel a balkáni szláv és román mesékben. A legszembevetőbb hasonlóság az albán népmesékben mutatkozik. A törökök is hoztak új alakokat, mint például *Naszieddin Hodzsa* vagy a *Karagöz* figurái. Kiriakidisz professzor véleménye szerint az újgörög népmese keleti elemeinek zöme török eredetű, de ezt a megállapítást az újabb kutatások nem mindenben támogatják.

Feltehető volna, hogy legalábbis a kisázsiai görög népmesékben erősen érvényesült a török hatás, ezzel szemben a pontuszi és más kisázsiai népmesék semmiben sem különböznek az összegörögség meséitől. Tagadhatatlanul fennáll a görög és török mesék párhuzama, de kérdés, hogy közös forrásról, görög átvételből vagy éppenséggel arról van-e szó, hogy a törökök vettek át bizonyos balkáni elemeket.

Ebből a sokféle forrásból, sokrétű hatásból alakultak ki a görög népmese elemei. A mesék leggyakrabban szereplő alakjai a következők:

1. *Mira*. Azonos az ógörög mitológia három Moirájával. (Lásd: Georgios Megas, Die Moiren als funktioneller Faktor im neugriechischen Marchen, München, 1963 [im: Märchen, Mythos, Dichtung, Festschrift zum 90. Geburtstag Friedrich von Ley- nes, S. 47–62].) Rendesen öregasszony képében jelenik meg, hol egy van belőle, hol három. Minden embernek van mirája, azaz előre megszabott sorsa. A mira „végzet”-jellege tehát megfelel a keleti „kiszmet”-nek. A görög néphit szerint minden újszülötthöz a születése utáni harmadik éjszakán eljön egy vagy három mira, és dönt a gyermek jó vagy rossz sorsa felől. Éppen ezért kenyeret és mézet szoktak az asztalra készíteni a mirák fogadtatására. Minden ember életét tehát egy-egy mira vigyázza, megóvja a balsorstól, vagy sújtja vele. Kötetünkben három mese példázza a mirák különböző arculatát.

2. *Neraida*. Megfelel az ógörög habléányoknak, a nereidáknak, de a nimfáknak és a driádoknak is, mivel egyszersmind ők az erdők és hegyek szellemei is. Akad köztük jó, de van ártalmas is. Nagyon szép nőalakok, hasonlóak a magyar mese tündéreihez. A tengeri neraida sokszor azonosul a gorgónával (ógörög Gorgó); mint ilyen a Nagy Sándorral kapcsolatos mondakörben szerepel. A neraida lehet emberi lény is, akit valami gonosz szellem elvarázsol, és csak akkor nyeri vissza embertermészetét, ha valaki a kendőjét vagy a ruháját ellopja. Megesik, hogy a szépséges neraida alakja összekeveredik a Világszépével, ahogy ez kötetünk két meséjében is előfordul.

3. *Lamia*. Nőalakot öltött rossz szellem. Sohasem fiatal vagy szép, hasonló a magyar mese boszorkányához. Sokszor azonos a keleti „dzsinn”-nel.

4. *Drakosz*. Különböző formákban jelenik meg. Mitikus állati szörny alakjában olyan, mint más népek sárkányai. Máskor azonban emberarcú, beszélni is tud, emberi életmódot folytat, de gonosz ember vagy rossz szellem volta ki-kiütözik belőle, és emberfeletti ereje van. Ilyen állat alakú ember vagy ember formájú állat az oroszlánember, a sólyomember, esetleg a sas. Szörnyeteg mivoltát az új görög nyelv egy nevéhez illesztett képzővel érzékelteti. Megtörténik, hogy ugyanabban a mesében a drakosz más és más alakban szerepel, hol emberfeletti gonosz lény, hol állati szörny, hol a kettő keveréke. Sokszor azonos a keleti mesék „dzsinn”-jével. Van női drakosz, azaz drakéna, ahogy ezt a kötet három meséjében látjuk. Emberek közt élnek, embert szülnek, de ugyanakkor – akár a drakosz – emberevők is.

5. *Arapisz*. Az újjörög népmese szokott alakja. Óriási szerecsenként jelenik meg (Arapisz=arab), kinek tulajdonságai a drakoszéira emlékeztetnek. Olykor ember formájú gonosz szellemet, olykor emberfeletti erőt képvisel, amely árt vagy használ aszerint, hogy milyen szellem szolgálatában áll.

6. *Varázsló*. Lehet rossz szellem, de lehet mágikus hatalmú ember, aki parancsol a rossz szellemeknek. Erejét, hatalmát mindig rosszra használja fel. A varázsmesterséget könyvből is el lehet sajátítani – ez tisztán keleti elem –, amint ezt kötetünk egyik meséjében látjuk.

7. *Csíra*. Különös újjörög mesealak. Nincsen természetfölötti ereje, ebben különbözik a magyar manótól, törpétől, de határtalanul alattomos és gonosz. Mindenféle rossz emberi tulajdonsággal ruházzák fel, elsősorban kapzsisággal. Többnyire kétnemű, innen a neve.

Gyakori motívumai az újjörög népmesének még a beszélő ló és madár (beszélő madarak sűrűn szerepelnek a népköltészetben) az Élet vize, bűvös tárgyak, főleg gyűrű, saru és bot, továbbá csodás paloták és kővé vált ember, állat, ház vagy táj. Az újjörög népmesék királya, királynője, királyfia és királylánya nem különböznek más mesebeli királyi alakoktól, legfeljebb annyiban, hogy a királyt néhol szultánnal vagy vezírral helyettesítik.

Az újjörög mese jellegéről meg kell állapítanunk, hogy a számban és jelentőségben legkisebb csoportja az, amelyik a világ

teremtését magyarázza. Nagyobb rész foglalkozik a természeti jelenségekkel. Az újjörög népmese általában nem kalandozik el valamiféle metafizikus világkép ködös birodalmába, mindig az érzékelhető jelenségekhez kötődik, és ebben közeli rokonságot mutat az antik mitológiával. Ha szerepelnek is az újjörög népmesékben emberfeletti erők, ezek nem mások, mint az ismert, valóságos emberi világ felnagyításai. Mondhatnánk, hogy ezekben a mesékben a földöntúli elem naturalizálódik: nem az allegorikus, homályos és félelmetes árnyak világával, hanem az erdővel, a hegyekkel, a hullámzó tengerrel, a természeti elemekkel és az emberi társadalom hibáival foglalkoznak. A mesélés módja ennek megfelelően végtelenül egyszerű, közvetlen. Szabadszájúságuk sokszor Arisztophanészéra emlékeztet. Tanító célzatuk a legtöbb esetben egészen elenyészik vagy legalábbis háttérbe szorul. A cél: a mesemondás, a mulattatás. Az újjörög népmeséknek szabályszerűen jó végük van: „... ők jól éltek, de mi náluk is jobban.”

HADZISZ DIMITRISZ

JEGYZETEK

1. A tizenkét hónap – AaTh.480. – Megas I, 62; lásd: Kretschmer No 52; Dawkins MGF. 254.
2. A pásztor meg a három kórság – AaTh. 332A. – Megas II, 203.
3. A farkas, a róka meg a szamár – AaTh. 122. – Megas I, 82; lásd: Hahn No 92. Bizánci népkölteményből származó népmese. Lásd: W. Wagner, Carmina Graeca medii sevi, Leipzig 1874. 112 old.
4. A veréb, a fecske meg a hangya – Megas II,29.
5. Az egér meg a lánya – AaTh. 217A. – Megas I,32.
6. A rák meg a kígyó – Megas I,27. Aiszóposzi mese; lásd Halm 346.
7. A három jó tanács – AaTh. 910B. – Megas II, T9r.
8. Az elvarázsolt királyfi – AaTh.425 C. -f- 433 A. – Pont. 122.
9. A lány, aki gyöngyöt sírt, és rózsát nevetett – AaTh.403. A. – Kretschmer No 62: lásd: Megas I,40.
10. Álom király – AaTh.512. – Thumb 278. Töredékes változat; más változatokban összefonódás török elemekkel. Lásd Eberhard-Boratov, Typ 34 + 132.
11. A paraszt meg a Mirája – AaTh.947A. – Kretschmer No 36. Török párhuzamokat lásd: Eberhard-Boratov Typ 131.
12. A szerencsétlen királylány – AaTh.938A. – Megas II, 172. Török és olasz párhuzamokat lásd: Eberhard-Boratov No 136, S. Lo 520 Nigro, Racconti popolari siciliani, Roma 1958, No 735.
13. Az aranyágacskák – AaTh.552 + 513 + 667. – Megas II, 62–81. Keretes mese, gyakran előfordul az újjörög népmesékben. Az 513. típus eredetéről lásd: Waldemar Linngman: Die schwedischen Volksmärchen, Herkunft und Geschichte, Berlin, 1961.
14. A boldogtalan Jannis meg a király – AaTh.465. – Pont. 401,
15. A Világszépe – AaTh.408. – Cypr. 328.
16. A Nap lánya – AaTh.818 + 514. – Epir. 36; lásd Megas (Marula) 1,42. – Földöntúli erőnek ígért gyerekről lásd: AaTh.810.
17. A boldogtalan király – AaTh.313; Kretschmer No 36.
18. Perperoglu fia – AaTh.425 + 514 (a katona lány] + 884. Cypr. 385; Megas (Az aranyas) II, 105. Török párhuzamok, a „lányok okosabbak a fiúknál” lásd Eberhard–Boratov, No 97.

19. A Tizenharmadik – AaTh.328. – Pont. 418.
20. Az aranytojást tojó madár – AaTh.567; Pont. 41.
21. Az úrfi – AaTh.883. – Pont. 335.
22. A varázsgyűrű – AaTh.700 + 560; Pont. 308. – Lepta = 1/10 drachma.
23. A király keresztfia meg a csíra – AaTh.531–554.; Megas I, 116. 531-ről lásd Linngman.
24. Az oktondi meg a három fia – AaTh.654. – Pont. 24.
25. A lusta ember – AaTh.1561. – Megas II, 217.
26. A locska asszony – AaTh.r38i. – Megas II, 210.
27. Az okos lány – AaTh.875 – Megas II, 186.
28. Az okos testvér meg a bolond testvér – AaTh. 1642. – Megas, I, 221. Oka = régi súlymérték, 1250 gr.

BIBLIOGRÁFIA ÉS RÖVIDÍTÉSEK

AaTh = Anttffi Aarne-Stith Thompson, Types of Folktale, Helsinki 1961.

Cypr. = Nikolaosz KonomísEi, *KtmQjaxá 71 aga/tvöm* (Ciprusi mesék), Laogr. 20 (1962) 303–445.

Dawkins MGF = R. M. Dawkins, Modern Greek Folktales, Oxford 1953.

R. M. Dawkins, Modern greek in Asia Minor, Cambridge 1916.

R. M. Dawkins, Forty-five Stories írom the Dodekanese, Cambridge 1950.

Eberhard-Boratov = W. Eberhard–P. Boratov, Typen türkischer Volksmarchen, Wiesbaden 1953.

Epir. = Chr. Christovaszilisz, *'HneiQcoxixá jmgafivüia* (Epiruszi mesék), Janina 1963.

Hahn = Johan Hahn, Griechische und Albanesische Märchen I–II, Leipzig 1864.

Kretschmer = P. Kretschmer, Neugriechische Marchen, Jena 1919 (im Die Márehen dér Weltliteratur).

Ign. Kúnos, Hellász tündér birodalma. Ojgörög népmesék. Budapest 1924.

Laogr. = -AaoyQCupla 1–20 (1909–1962), a görög Néprajzi Társaság folyóirata.

E. Legrand, Contes populaires grecs, Paris 1881.

Megas = G. A. Megasz, *'EXXrjvaiá uagafivBia* (Görög mesék) I–II, Athén 2962.

T. Misotakis, Ausgewáhlte griechische Volksmarchen, Berlin 1882.

I. Pio, Contes populaires grecs, Kopenhagen 1867.

Pont. = Szimosz Lianidisz, *Tá naoafivBia tov jiovnaxov Áaov* (A pontuszi nép meséi) Athén 1962.

Schmidt = Bernhard Schmidt, Neugriechische Marchen, Ságén und Volkslieder, Leipzig 1877.

Alb. Thumb, Neugriechische Volkssprache, Strassburg 1910.

TARTALOM

A tizenkét hónap
A pásztor meg a három kórság
A farkas, a róka meg a szamár
A veréb, a fecske meg a hangya
Az egér meg a lány
A rák meg a kígyó
A három jó tanács
Az elvarázsolt királyfi
A lány, aki gyöngyöt sírt, és rózsát nevetett
Álom király
A paraszt meg a Mirája
A szerencsétlen királylány
Az aranyágacskák
A boldogtalan Jannis meg a király
A Világszépe
A Nap lánya
A boldogtalan király
Perperoglu fia
A Tizenharmadik
Az aranytojást tojó madár
Az úrfi
A varázsgyűrű
A király keresztfia meg a csíra
Az oktondi meg a három fia
A lusta ember
A locska asszony
Az okos lány
Az okos testvér meg a bolond testvér
Utószó (*Hadzisz Dimitrisz*)
Jegyzetek